

T.C

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

KAROLENJ KRALLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze BOZKURT (DALGAN)

ŞANLIURFA- 2016

T.C

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

KAROLENJ KRALLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze BOZKURT (DALGAN)

Danışman:

Prof. Dr. Kazım PAYDAŞ

ŞANLIURFA- 2016

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Tarih Anabilim Dalı 125224011 numaralı Gamze DALGAN'ın hazırladığı "Karolenj Krallığı" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 13/07/2016 tarihinde, saat 13:00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

13/07/2016

(Danışman)
Prof. Dr. Kazım PAYDAŞ

Üye
Yrd. Doç. Dr. Yüksel BAYIL
(BABANINOĞLU)

Üye
Doç. Dr. Mehmet Emin ÜNER

Bu tezin Tarih Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

8.6.7
...../2016

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

GAMZE DALGAN
125224011
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS (Tezli)
KAROLENJ KRALLIĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Karolenj Krallığı çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 124 sayfalık kısmına ilişkin, 24/05/2016 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 16'dır. Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığımı, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

24/05/2016
Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 26/05/2016

Prof. Dr. Kaan Paydaş
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖNSÖZ

Tezin konusu olan Karolenj Krallığı'na başlamadan önce Avrupa coğrafyasına ve iklimine değinmenin faydalı olacağı düşüncesiyle ilk olarak bu konuya ele aldım. Roma İmparatorluğu'nun yükseliş ve çöküş dönemlerine kısaca değindikten sonra Frankların ortaya çıkışları ve menşelerini aydınlatmak için Kavimler Göçü ile başlayan olaylar dizisine değinmenin yerinde olacağını düşündüm. 4. Yüzyılda iklim değışikliği, nüfus artışı, toprak sıkıntısı, savaş ve macera isteği gibi nedenlerden dolayı boyların yer değıştirmesi ile ortaya çıkan Kavimler Göçü sonucunda Avrupa'nın etnik yapısı büyük ölçüde değışmiştir. Yapılan istilaların ve bunların sonuçları üzerinde durduktan sonra o dönemdeki Avrupa'nın siyasi tablosuna ve istilaların bitmesiyle kurulan krallıklara değinmeyi gerekli gördüm. Bu büyük göç dalgasının en önemli sonucu Roma İmparatorluğu'nun batı topraklarını kaybetmesidir. Cermen halkları arasında Avrupa'nın geleceğini şekillendirme konusunda en etkili olanı Franklardır. Çünkü Franklar bugünkü Fransa'nın isim babası olan ve bu topraklara uzun yıllar egemen olan halktır. Bugün Fransa, Lüksemburg, Belçika, Kuzey İtalya'nın bazı bölümü, Hollanda ve Almanya'nın bir kısmını da içine alan imparatorluğa ait Galya bölgesi, Kavimler Göçü'nden sonra Franklar, Burgondlar ve Vizigotlar tarafından ele geçirilmiştir. Daha sonra ise tez konum olan Karolenj Krallığı üzerinde yoğunlaştım. Bunların kurulduğu zamandan yıkılışına kadar bir dizi olayları anlatmaya çalıştım. Franklar 5. Yüzyılın sonlarında Fransa'nın kaos ortamındaki topluluklardan biriydi. Clovis'in mükemmel yönetiminden dolayı Galya topraklarının çoğunluğu üzerinde hâkimiyet kurmuşlardır. Hıristiyanlığı kabul etmesiyle kilisenin desteğini de kazanmıştır. Clovis'in geldiği sülaleye dedelerinin isminden dolayı Merovenj denilmiştir. Yetenekli yöneticilerden yoksun oldukları için, toprakları ailenin erkek bireyleri arasında paylaştıracak yönetilmesi esasını benimsemişlerdir. Ancak bu yöntemi uygulamaları kısa ömürlü olmalarına neden olmuştur. En son tahta çıkan kralların da hem askeri hem siyasi yönden başarı gösterememesi ile devlet yönetimi saray bakanlarına geçmiştir. Böylelikle Merovenj dönemi bitmiştir. Karolenjler dönemi başlamıştır. Tezin devamında Karolenjler'in kuruluşundan yıkılışına kadar geçen olayları ele alarak ilerledim. Karolenj ailesi devlet kademesindeki görevine saray bakanlığı ile başlamış Pepin ile krallığa, Charlemagne ile imparatorluğa kadar yükselmişlerdir. Kuruluştan Charlemagne'nin dönemine kadarki olayları anlattıktan sonra, Charlemagne'nin devleti genişletmek adına uyguladığı

siyaseti üzerinde durdum. Yeri geldiğinde savaşmış, yeri geldiğinde ise barış yoluyla sınırlarını genişletmiştir. Charlemagne'nin ölümü ile yerine geçen krallardan bahsettikten sonra yıkılışlarını anlattım.

Amacıma ulaşma aşamasında karşıma çıkan bilimsel sorun bu konuda yazılmış Türkçe kaynakların oldukça sınırlı ve yüzeysel olmasıydı. Elimden geldiği kadarıyla Türkçeye çevrilmiş ve Türkçe yazılmış eserlere ulaşmaya çalıştım. Tezimin oluşmasında bana her zaman destek veren, önerileri ile çalışmanın şekillenmesinde beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Kazım PAYDAŞ'a, tezin yazımı esnasında teknik desteğini esirgemeyen kardeşim Halis DALGAN'a ve çalışmalarım esnasında yaşadığım stres ve yorgunluğu benimle paylaşan aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III
TÜRKÇE ÖZET.....	V
YABANCI DİL ÖZET.....	VI
GİRİŞ	
1. AVRUPA COĞRAFYASINA GENEL BİR BAKIŞ	1
1.1. Adı, Coğrafyası Ve İklimi.....	1
2. ROMA İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞU.....	5
3. ROMA İMPARATORLUĞU'NUN ÇÖKÜŞÜ.....	8
BİRİNCİ BÖLÜM	
4.1.AVRUPA'NIN UĞRADIĞI İSTİLALAR.....	10
4.1.1. Cermen İstilaları	12
4.1.2. Slavların İstilasası.....	16
4.1.3. Müslüman Fetihleri.....	18
4.1.4. Macar İstilasası.....	20
4.1.5. Norman İstilasası	22
4.2. İSTİLALARIN SONUÇLARI.....	25
4.3. İSTİLALARDAN SONRA AVRUPA.....	28
4.4. İSTİLALARDAN SONRA KURULAN KRALLIKLAR.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	
5.1 FRANK İSMİ.....	32
5.2. FRANK KRALLIĞI.....	34
5.2.1 Merovenj Hanedanlığı	36
5.2.1.1. I.Childeric.....	39
5.2.1.2. I.Clovis.....	39
5.2.1.3. Dagobert.....	43
5.2.2. Merovenjlerin Parçalanması.....	45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
6.1. KAROLENJ HANEDANLIĞI.....	47
6.1.1. Heristalli Pepin.....	49
6.1.2. Charles Martel.....	50
6.1.2.1 Puvatya (Tours / Poitiers)Savaşı.....	50

6.1.3. Kısa Pepin.....	53
6.1.4 Charlemagne.....	55
6.1.4.1. Karolenj Rönesansı.....	63
6.1.4.2. Charlemagne'nin ölümü.....	66
6.1.4.3 Charlemagne'nin Hazırladığı Heyetin Çifte Bildirisi.....	67
6.1.4.4. Charlemagne'nin Kurduğu İmparatorluğun Özeti.....	70
6.1.5. Dindar Louis.....	71
6.1.5.1. Verdun Anlaşması.....	72
6.1.6. Orta Krallık.....	73
6.1.6.1. I. Lothar.....	73
6.1.6.2. II. Louis.....	73
6.1.7. Doğu Krallık.....	75
6.1.7.1. Alman Louis.....	75
6.1.7.2. Genç Louis.....	75
6.1.7.3.Şişman Charles.....	76
6.1.7.4 Arnulf.....	77
6.1.7.5.Çocuk Louis.....	78
6.1.8. Batı Krallık.....	79
6.1.8.1.Basit Charles.....	79
6.1.8.2 Rudolf.....	79
6.1.8.3.IV. Louis.....	80
6.1.8.4.IV. Lothar.....	80
6.1.8.5.V. Louis.....	81
6.2. KAROLENJ HANEDANLIĞININ YIKILIŞI.....	82
SONUÇ.....	85
KAYNAKÇA	86
EKİ	89
HARİTALAR	92
MEROVENJ KRALLARININ LİSTESİ	98
KAROLENJ KRALLARININ LİSTESİ	101

KAROLENJ KRALLIĞI

ÖZET

Bu tezde, Karolenj Krallığı ele alınmıştır. Bu krallığın irdelenmesi ve bu dönemin siyasi yapısının aydınlatılması amaçlanmıştır.

Çalışma, Karolenjlerin, 7. Yüzyılın ortalarından itibaren Roma İmparatorluğunu, kendi adlarına tekrar diriltmeye çalıştıklarını göstermiştir. Karolenjlerin 732 Puvatya savaşında Müslüman Arapları yenilgiye uğrattıkları ve Avrupa'nın etnik ve dini kimliğinin oluşmasında pay sahibi oldukları tespit edilmiştir. Büyük Roma imparatorlarından sonra ilk kez, Papanın elinden taç giyerek imparator unvanına erişen Kral Charlemagne'ın, yaptığı siyasi reformlar sayesinde Avrupa'ya, dönemin Rönesansını yaşattığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler; Avrupa, Charlemagne, Roma imparatorluğu, Karolenj.

THE CAROLINGIAN KINGDOM

ABSTRACT

The study examines the Carolingian kingdom. It aims to reveal the kingdom and its political structure.

The study has indicated that the Carolingians tried to resurrect the Roman Empire from the mid-seventh century. It has been found out that Carolingians defeated the Muslim Arabs in the battle of Tours in 732 and they played a significant role in the development of Europe's ethnic and religious identity. It has been underlined that the period of the King Charlemagne who was the first person crowned by the Pope after the great Roman Emperors was a Renaissance era, based on his political reforms.

Key Word: Europe, Charlemagne, Roman, Carolingian

GİRİŞ

1. AVRUPA COĞRAFYASINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Adı, Coğrafyası Ve İklimi:

Asya'nın batıya doğru uzanan yarımadası konumunda olan Avrupa adının menşei tarihin ilk zamanlarına kadar çıkar. Sami dillerinde Açuî(Asu) kelimesi güneşin doğduğu taraf, Ereb(veya İrib) de güneşin battığı taraf manasına geliyordu. Fenikelilerden Greklere geçen bu adlar, onların dilinde Asia, Evrope olmuştur. Ege Denizine göre doğuda kalana Asia, batıda kalana ise Evrope denilmiştir. Ancak yakınçağlarda Asya ve Avrupa bugünkü manalarını kazanmıştır¹. Ural Dağları ve Hazar'ın güneyinden hayali bir hatla genişleyen, Kafkas Sıradağları'ndan Karadeniz'e kadar uzanan Avrupa kıtası tanıtımı ve tarifinin, yakın zamanlarda Fransa, İngiltere, Aşağı ülkeler [Belçika, Hollanda ve Lüksemburg] ile İtalya'nın bazı kısımları ve Almanya'dır. İlk Hristiyan yüzyıllardaki kültürel ve coğrafi " Avrupa" tanımları arasındaki farklılık çok büyüktür². Eski çağlarda Avrupa kavramı incelendiğinde; coğrafi bir bölge, bilim ve politika olmaktan çok, bir efsane ile ilgili olduğu görülmektedir: Avrupa (Europa) bir kadının adıydı. Yunan efsanesinde Fenike prensesi olan Europa, beyaz bir boğa kılığına giren Zeus tarafından baştan çıkarılmış; günümüzde Lübnan olan ana yurdundan ayrılmak zorunda kalmış ve sonradan Rodos kralı ile evlenmiştir. Çoğu efsanede Avrupa; Asya ve Libya'nın (Afrika'nın) kardeşi olarak betimlenmekte olup; Avrupa'nın çok farklılaştırılmış bir kavram olmadığı dikkat çekmektedir³.

Avrupa adı verilen yer sıradan bir kara parçası değildir. Aslında bölge coğrafya itibarıyla küçük olmasına rağmen dünya tarihi üzerinde büyük rol oynamıştır. Bu kadar küçük kara parçasının dünya tarihinde bu kadar etkili olmasının sebepleri vardır. Coğrafi bölge olarak Avrupa, eski dünyanın kuzeybatı kısmındadır. Avrupa isminin ortaya çıkışı ve bu kıta için kullanılması zaman ve mekân olarak bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir. Grekler tarafından icat edilen Avrupa kelimesi başlangıçta yalnız Asya'ya yakın olan Güneydoğu bölgesine delalet ediyordu. Avrupa, Yukarı Ortaçağın bir ürünü olarak gerçek anlamda feodal zamanlar başladığında oluşmuştur⁴.

¹ Gül, Muammer, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2009, s. 9.

²McNeill, William, *Avrupa Tarihinin Oluşumu*, Çev. Yusuf Kaplan, Külliyyat Yayınları, İstanbul, 2009, s. 53.

³ Karakuş, Can, *Avrupa Birliği Kimlik Tanımlama Mekanizmasının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği Ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 7.

⁴ Gül, s. 9-10.

Bir ailenin özgün yanının, üyelerinin genel görünümünden kaynaklanması gibi, Avrupa kıtasının özgün yanı da her şeyden önce coğrafyadan kaynaklanır; ama bu kıtanın kimliğini biçimlendirip belirleyen zaman içinde insanlar, yani tarih olmuştur. Avrupa en küçük kıtadır. Daha uçaklar bulunmadan, demiryolları kurulmadan önce bile, Avrupa'nın bir ucundan ötekine çabucak gidilebiliyordu⁵. Avrupa, Avrasya anakarasının bir ucunu oluşturur. Topraklarının birleşim ve oluşum bakımından geniş bir çeşitlilik gösteren doğası, bu zenginliğin Avrupa'nın en karakteristik özelliklerinden biri haline getirmiştir. Diğer yandan belli coğrafi faktörler de birleşmeye katkıda bulunmuştur⁶. Avrupa, üç tarafını denizlerin kuşatması ve bu denizlerin karalar arasına fazla sokulması yüzünden denizlerin kıta üzerinde en fazla tesir gösterdiği bir coğrafyadır. Avrupa'nın coğrafyasına baktığımızda kuzey bölgeleri ihtiva eden İskandinav yarımadası kıyıya sarp kayalarla ulaşır. Kuzey kutbuna yakınlığı nedeniyle kuzey soğukları etkilidir ve uzun geçen kışlar vardır. Buraları bol yağış alır ve Akdeniz'e göre daha nemlidir. İklim ve topografi, Kuzeybatı Avrupa'sının büyük bir bölümünün yoğun bir ormanla kaplı olmasını sağlamıştır. Danimarka ve Hollanda gibi ülkelerde denizcilik gelişmiştir. . Daha güneyde Manş Denizi ile İngiltere vardır. Bu coğrafi bölge, dar olup girintisi ve çıkıntısı azdır. Bu nedenle ticarete elverişlidir. Daha güneyde ise, Akdeniz iklimi görülür⁷. Bugün dünya nüfusunun dörtte birini barındıran Avrupa'da, 10.500.000 km² toprak üzerinde 600 milyondan fazla insan yaşamaktadır. Avrupa nüfus yoğunluğu en yüksek kıtadır; dünya ortalamasının 22 olmasına karşılık Avrupa'da km² ye düşen nüfus ortalaması 60'tır. Avrupa, neolitik devrinden Ortaçağ'a kadar insan topluluklarının gelip birbiri üzerine yığıldıkları dar bir geçit gibidir. Bundan ötürü bu kıtadaki halklar büyük karmaşıklık gösterir. Avrupa'da yaşayanlar esas bakımından beyaz ırktan meydana gelmişse de, bu ırk Avrupa'nın sınırlarını geniş çapta aştığından, kıtanın insanları çok büyük bir antropolojik çeşitlilik gösterir⁸. Avrupa nüfusunun 1000 yılından itibaren hızla artmaya başlaması, aslında birkaç yüzyıllık bir birikimin sonucuydu. Artış eğrisinin 7. Yüzyılda dibe vurmasından sonra, nüfus yavaş yavaş, ama gitgide yükselen bir oranda arttı. 8. Yüzyılda yüzde 7,5'ten 9. Yüzyılda yüzde 10'a, 10. Yüzyılda da yüzde 12,5'e çıktı. 11. Yüzyılda bu hız ikiye katlandı. 12. Yüzyılda yüzde 30'a ulaştı. 13. Yüzyılda yüzde 36'ya

⁵Le Goff, Jacques, *Gençlere Avrupa Tarihi*, Çev. Alp Tümertekin, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1997, s. 11,14.

⁶ Le Goff, Jacques, *Gençlere Avrupa Tarihi*, Çev. M. Timuçin Bindar, Literatür Yay., İstanbul, 2008, s. 8.

⁷Gül, s. 11-13.

⁸Uzunyalı, Talat, *Avrupa Topluluğu*, Doğu Ajans Yay., İstanbul, 1990, s. 13-15.

ulaştı. Bu üç yüzyıl içinde Avrupa'da yaşayan insan sayısı iki katını bile aşp hiç görülmedik bir 80 milyona ulaştı⁹.

Ekonomisine baktığımızda Batı'da imparatorluk yönetiminin sona ermesi eyaletler arası ticaret hacminde bir azalmaya yol açmıştır. Tahıl, şarap, zeytinyağı ve maden gibi malların akımlarında bir daralma görülmüştür. Fakat bazı uzun mesafeli malların ticareti (özellikle lüks mallarla) devam etmiştir. Birçok barbarın zevklerinin Romalılaştırması ve bazı kentlerin yaşamaya devam ederek, Roma dönemindeki gibi tüketici ve zanaatkarların birleşme yeri haline gelmelerinin sayesinde yerel ticaret ölmekten kurtulmuştur¹⁰. Kuzeybatı Avrupa'da ormanların temizlenmesi, yeni köylerin kurulması ve eski tarlaların çevrelerindeki toprakların tarıma açılmasıyla ekilen biçilen alanların genişletilmesi etkinlikleri, İ.S.900 dolaylarından 14.yy'ın ortalarına dek hızla sürdü. Veba Salgını'nın (1347-1351) hiç değilse kıtanın bazı bölgelerinde yol açtığı yıkımlarla birlikte, pazarlarda, rantlarda ve vergilerde görülen, nedenleri daha belirsiz değişiklikler, tarımın yayılma hareketini durdurdu. Yünlü dokumalar, tahıllar, ringa balığı ve demir gibi oldukça yaygın tüketim alanı nesnelere, bölgelerarası ticaret malları durumuna geldi. Zenginler için yapılan lüks mallar ve güzel parçalar, Avrupa ticaretinin ancak küçük bir bölümünü oluşturuyordu. Uygur dünyanın çoğu bölgesinde ulaştırma o kadar pahalıydı ki, birbirine uzak bölgeler arasındaki ticaret, büyük ölçüde yükte hafif pahada ağır malların ticaretiydi. Gemilerle yapılan ulaştırmacılık, bakımlı yolların bulunmadığı bir çağda, hayvan sırtında yürütülmesi zorunluluğu olan kara ulaştırmacılığına göre daha ucuzdu¹¹.

Din bakımından da ele alındığında Hristiyanlık dini ve kültürü hâkimdir. Yakın bir zamana kadar tek din ve mezhep Avrupa'ya hâkim iken daha sonra birçok mezhep ortaya çıkmıştır. Dini, dili, kültürü farklı olan milletlerin gelişme göstermesi mümkündür. Çünkü bu milletleri bir arada tutan ortak menfaatler vardır. Böyle bir farklılık zaaf değil zenginliktir¹². Avrupa kültürünün, genel olarak barbar dünyadan gelen mirasın ve özel olarak da şövalye yaşama biçiminin olmak üzere bir başka yönün de Hristiyan yaşama biçimiyle bütünleştirilmesi gerekliydi; çünkü 10. yy'ın kaba acımasızlığının ve şiddet düşkünlüğünün Hristiyanlığın sevgi, umut ve yardımseverlik nitelikleriyle hemen hemen hiçbir ortak yönü

⁹McEvedy, Colin, *Ortaçağ Tarih Atlası*, Çev. Ayşen Anadol, Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul, 2004, s. 83.

¹⁰Heaton, Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi*, Çev. Mehmet Ali Kılıçboy, İmge Kitapevi Yay., Ankara, 1995, s. 78.

¹¹McNeill, William, *Dünya Tarihi*, Çev. Alaeddin Şenel, 3. Baskı, İmge Kitapevi Yay., Ankara, 1994, s. 287-288.

¹²Gül, s. 13.

yoktur¹³. Akdeniz ticaret yollarının Müslümanların eline geçmesi ile Avrupalı içine kapandı. Bu içe kapanma döneminde güneydeki Hristiyanlık kültürü Kuzey Avrupa'ya kaydı. Ayrıca 8. yüzyıldan 9. yüzyıl başlarına kadar Hristiyanlık Germen kabileleri arasında yayılmaya devam etti ve kurumlarını oluşturdu. 9. yüzyılın ortalarından sonra Hristiyanlığın Balkanlardaki yayılmasında Kril ve Methodius isimli iki misyoner kardeşin büyük etkileri oldu. Yayılmayı kolaylaştırmak için kutsal metinler Latince'den Slav dillerine çevrildi. Asya'daki yayılma Nestüriler tarafından gerçekleşti ve 635'te Çin'e ulaştı. Hristiyanlıktaki kiliselerin Ortodoks ve Katolik diye ikiye ayrılması yine Ortaçağ'da olmuştur. Haçlı seferleri, Avrupa Hristiyanlığı içerisine çoğu Ortadoğu kökenli yani inançların girmesine yol açmıştır¹⁴.

¹³McNeill, s. 293.

¹⁴Karaköse, Hasan, *Orta Çağ Tarihi Ve Uygarlığı*, 4. Baskı, Nobel Yay., Ankara, 2009, s. 203-204.

2. ROMA İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞU

M.Ö. 5. ve 4.yy'da tarihin ana teması olan Helenizm'in askeri, siyasal ve toplumsal genişlemesi M.Ö 200'leri izleyerek hızını yitirmeye başladı. Roma İmparatorluğu, öteki tüm imparatorlukların aksine, büyük bir fethin yarattığı bir imparatorluk değildi. O, küçük bir cumhuriyet tarafından kuruldu¹⁵. Tibar nehri üzerinde denizden önceki son kavşakta kurulmuştu ve buradan kuzey-güney ve doğu-batı ticaret yolları geçiyordu¹⁶.

Romalılar yaklaşık olarak MÖ 753 yıllarında İtalya'nın batı bölgesi olan Latium'da yaşayan çiftçiler olarak ortaya çıktılar. Onların kökeni, MÖ 1200 yıllarında İtalya'ya gelen İtalikler ile yerli halkın karışmasından doğan Latinler denilen halka dayanır. Latium toplumu kuzeylerindeki Anadolu kökenli Etrüsk veya Greklerinkine göre daha az gelişmişti. Bu toplumun başında bir kral ve yönetimi ellerinde tutan Latin aristokratlarının meydana getirdiği askeri patrici (babalar) sınıfı bulunmaktaydı. Pleb sınıfı ise, ekonomik ve buna bağlı olarak siyasî açıdan daha alt bir düzeydeydi. Bu sınıf küçük toprak sahipleri, kiracı çiftçiler, esnaf ve sanatkârlardan meydana gelmekteydi. Onların altında da köleler bulunmaktaydı. Roma'nın ilk kralı Romulus'tan itibaren başa geçen her kral bu şehri devamlı olarak imar etmiş ve civardaki bataklıkları kurutarak Roma'nın diğer Etrüsk şehirlerine oranla daha büyük bir ekonomik gelişme kat etmesini sağlamıştır. Roma, zamanla orta İtalya bölgesinde bir Latin kentleri federasyonunun önderi olarak büyüdü¹⁷.

Etrüsk Kralları'nın yönettiği ilk dönem Roma'sı, İ.Ö: 509'da Romalıların hiç sevmedikleri Etrüsklere karşı ayaklanarak kral muhteşem Tarkanius'u ülkeden kovarak bağımsızlıklarını ilan etmeleri ve Aristokratik bir cumhuriyeti kurmaları ile sona ermiştir. En yüksek icra makamı consullar olan Roma, artık Etrüsk etkisinden kurtulmuş ve bir cumhuriyet haline gelmişti. Bunu izleyen 250 yıl boyunca hâkimiyetini kuzey ve güney yönlerinde yaymıştır. Bu haliyle Roma, orta İtalya bölgesi kentlerinin meydana getirdiği birlik, antlaşma veya federasyon başı haline gelmiş ve bu federasyon bir süre sonra yarımadanın tamamını ve Po Vadisi'ni kontrol eder hale gelmiştir¹⁸.

Romalılar, federal düzenlemelerin niteliklerini kendi yerel siyasal sistemleri içindeki deneyimleri nedeniyle çok iyi biliyorlardı. Roma'nın yükselişi onun Kuzey Afrika'daki

¹⁵Sander, Oral, *Siyasi Tarih*, İmge Kitapevi Yay., Ankara 1992, S. 30.

¹⁶ Harman, Chris, *Halkların Dünyaya Tarihi*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, Yordam Kitap Yay., 2.Baskı, İstanbul, 2011, s. 80.

¹⁷ Gül, s. 13-14.

¹⁸ Heaton, s. 39-40.

Kartaca İmparatorluk kentiyle çatışmasına yol açtı. Yunanlılarla Kartacalıların üzerinde birbirleriyle yüzyıllardır savaşmakta oldukları Sicilya, Romalılarla Kartacalıların da paylaşmadıkları ilk kemik oldu. Romalılar, Kartacalıları yenebilmek için önce bir donanma kurmak zorunda kaldılar. MÖ 241’de Kartacalıları Sicilya’dan sürdüler. Ada özel bir Magistra ya da vali tarafından yönetilen ve Roma’ya vergi ödemek zorunda bırakılan ilk Roma eyaleti oldu¹⁹. Ancak yetenekli Kartaca generali Annibal, İspanya’dan getirdiği bir ordu ile Galya’nın güneyinden geçip Alpleri aşarak İtalya’ya girdi. MÖ 216’da Roma’yı mağlup etti. Kartacalıları İtalya’daki Roma’ya bağlı kentlerin ve onların halklarının çoğunun ayaklanacağını ummuşlardı. Ancak bunların çok azı Annibal’ı bir kurtarıcı olarak karşıladı. Annibal 12 yıl sonra ülkesine deniz yolu ile döndü. Bu süre içinde Afrika’ya gönderilen bir Roma birliği Kuzey Afrika’daki yerlilerini Kartacalı efendilerine karşı kışkırtmaya başladı. Onlarla birlikte MÖ 202 yılında Kartacalıları yenilgiye uğrattılar. Böylece büyük siyasî rakibi Kartacalıları bertaraf ettikten sonra Roma bir Akdeniz İmparatorluğu haline geldi. Bir taraftan da Roma kuzey-batıya, barbarların coğrafyasına doğru yayılmasını sürdürmekteydi. İtalya’da siyasî birliği sağlayan Roma, Pön Savaşları sonrasında Kartaca’yı ortadan kaldırarak Batı Akdeniz’e hâkim olduktan sonra gözünü Doğu Akdeniz’e dikmiş ve Makedonya’nın Roma’nın ticarî menfaatlerine zarar verecek boğazlar rejimine müdahalesi ve Roma taraftarı Pergama ve Atina topraklarına saldırısı savaş için yeterli bir bahane olmuş ve dolayısı ile Makedonya ile savaş başlamıştır. Roma aynı sebeplerden dolayı Selavkosların Suriye kralı ile de savaşa tutuşmuştur²⁰.

Roma, bugünkü Fransa ve İberik Yarımadası dâhil Akdeniz’e kıyısı olan tüm toprak şeridi üzerinde egemenlik kurdu²¹.

Kartaca ile savaşlara kadar hükümet işleri iki ayrı halk meclisi tarafından seçilen Magistralar tarafından yönetiliyordu. Üçüncü mecliste yasa çıkarılıyordu. Bu sistemi bir arada tutan Senato idi. Kartaca savaşları Plep önderlerinin itibarını azalttı. Onların yerlerini en önemli siyasal önderler grubu olarak Generaller aldı. Bu generallerin gücü askerlerinin kişisel bağlılıklarına dayanmaya başladı. Yine de senato bu durum karşısında gücünü korumayı sürdürdü. Roma’nın siyasî rejimi zamanla generallerin eline geçti. Bunlar arasındaki uzun mücadelelerden sonra galip gelen düzeni sağlıyordu. Galip gelen general dinî bir isim olarak

¹⁹ McNeill, s. 171.

²⁰ Gül, s. 16-17.

²¹ Sander, s. 30.

Auguste adını ve İmparator (kumandan) lakabını alıyordu. Bundan dolayı bu rejime Empire/İmparator denilmiştir. Roma'nın doğrudan doğruya idare ettiği İtalya kavmi dışında bütün imparatorluk province (eyalet)lere bölünmüştür. Buralara eski bir magistra geniş yetkilerle gönderiliyordu. Her vilayette yalnız bir vali, birkaç memur ve bir askeri garnizon bulunuyordu. O bölgenin iç işlerine karışılmaz ve her kavim mahalli hükümetini muhafaza ederdi. Böylece İmparatorluk yapısının idaresi içerisinde eyaletlerden her biri kendine özgü kamu kurumlarına ve hükümet yönetimlerine sahip olan birçok kent devletlerine bölünerek idare ediliyordu. Roma uzun süre dışarıdan gelen tehlikelerden değil ülke içerisindeki karışıklıklardan dolayı kargaşa içerisine girmiştir. Gittikçe artan bir oranda profesyonelleşmiş paralı askerlere dayalı birlikleri komuta eden generaller arasındaki iç savaş, askeri diktatörlüğü Roma'nın başına bela etmiştir. MS 1. ve 3. yüzyıllar Roma gücünün doruğu ulaştığı dönem Roma'nın "Altın Çağı" olarak da adlandırılmıştır. Roma, kadim dünyanın en geniş sınırlarına ulaşan, en zengin, en çok çeşitliliğe sahip olan bir imparatorluktu. Altın Çağ fazla uzun sürmedi ve hemen arkasından imparatorluğun dağılma süreci başladı. Manzaranın kötüleşmeye başlaması M.S 200 yıllarından itibaren başlamaktadır. Bu tarihten itibaren imparatorluğu birlikte ayakta tutan hükümet ve ordu artık onu genişletemediği gibi bu sınırlar içerisinde barış ve huzuru sağlamaya uğraşmaktadır. Bu tablo barbarlar kuzeyde güçlü saldırılara başladıklarında ve Doğu'da da güçlü bir İran imparatorluğu ortaya çıktığından beri zorlaşmıştı. . MS 217-285 yılları arasında 39 imparator tahta çıkmış ve bunlardan sadece biri eceli ile ölmüştü. İç savaşlar kentlerin ve kırsal bölgelerin yağmasına sebep olmuş, bu durum Germenlerin ve İranlıların saldırılarını cesaretlendirmiştir²².

Roma toplumu, istilacıları geldiğinde zaten çözülmeye başlamıştı ve onlar yalnızca bu çözülmeyi hızlandırdılar²³. 2. yüzyılın sonlarından itibaren imparatorluk üzerindeki Germen tehdidi sürekli kendini hissettirmiş ve bunalımların temel sebebini teşkil etmiştir. 3. yüzyılın ortalarında Ren ve Tuna arasındaki topraklar terk edilmiştir²⁴. Roma, MS 331'de Batı ve Doğu olmak üzere ikiye bölündü²⁵.

²²Gül, s. 17-22.

²³Harman, s. 110.

²⁴Gül, s. 22.

²⁵Sander, s. 31.

3. ROMA İMPARATORLUĞU'NUN ÇÖKÜŞÜ

Roma İmparatorluğu, bir yandan tek merkezden yönetilemeyecek kadar büyümüşü, öte yandan toplum içindeki eşitsizlikçi ögeler imparatorluğun birliğini parçalayacak sonuçlar doğurabilecek kadar gelişmişti. Roma toplumu bozulmaya, çürümeye başlamıştı. Roma imparatorluğu tam da bu sıralarda biri içten biri dıştan olmak üzere iki saldırı ile karşılaştı. Dış saldırı, barbar Cermen halklarının, Roma'nın zayıflaması üzerine etkili olmaya başlayan akınlarıydı. İç saldırı ise, eşitsizlikçi Roma toplum düzenine küsmüş olan aşağı tabakalar arasında yayılan Hristiyanlık²⁶.

Toplumsal sorunlardan kaynaklanan iç savaşlar, yerini generaller arasındaki iç savaşlara bıraktı. Askerlerin iktidarı ele geçirdiği örnekler sıklaştı ve barbar istilaları çok daha cüretkâr hale geldi²⁷. Roma'nın yıkılışı, devletin birliğini sürdürememe nedeniyle açıklanabilir. Roma'nın güçlü olduğu dönemlerde yurttaşlar arasında adalet, yasalara bağlılık ve yasaların üstünlüğü geleneği vardı. Emperyalist gelişmenin yarattığı bozukluk, artan zenginlik ihtirasları ve seçim sisteminin bozulması, bu birleştirici geleneği yıktı. Roma'da özgür ve özgün düşünce kök salamadı, zenginliğe değer verilip, bilim aşağılanmıştı. Büyük ama cahil ve yaratıcılıktan yoksun imparatorluk, ileriye görüp değişen koşullara uyum gösteremedi²⁸. Roma valileri, askerleri ve vergi toplayıcıları, Helenistik uygarlığın inceliklerini ve lüksünü hızla benimsediler. Roma toplumu, yaklaşık üç yüzyıl önce Peloponnesos Savaşı'nın Yunanistan'da yol açtığı sonuçlara benzer bir biçimde, yıkıcı bir zengin yoksul farklılaşması sürecinden geçiyordu. Gittikçe artan bir oranda profesyonelleştirilmiş, paralı askere dayalı birliklere komuta eden birbirine rahip generaller arasındaki iç savaşı askeri diktatörlüğü Roma devletinin başına sardı²⁹.

Roma'nın çöküşü genel olarak Roma tarafından barbar olarak nitelendirilen kavimlerin istila, işgal ve büyük göçleri ile birlikte başlamaktadır³⁰. Gerek cumhuriyet, gerekse imparatorluk devrinde Roma'yı kuzeyden tehdit eden Germenler, Gotlar ve İslavlar, 4.yüzyıl sonlarında Türk ırkından Hunların Avrupa'ya doğru ilerlemeleri üzerine bunların

²⁶ Alaeddin Şenel, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Teori Yay., Ankara, 1985, s. 273-274.

²⁷ Harman, s. 87.

²⁸ Sander, s. 31.

²⁹ McNeill, s. 174.

³⁰ Gül, s. 28.

önünde durmayıp Roma topraklarına girdiler³¹. Hunlara boyun eğen Germenlerin bir kısmı güney ve batı bölgelerine yayıldılar. Bunlardan; Vandallar Kuzey Afrika'da, Burganyalılar Galya'da (Fransa ve İspanya), Ostragotlar İtalya'da yeni krallıklar kurdular. Germenler ise, çok daha uygun bir yerleşme sonunda Britanya ve Ren bölgelerine yerleştiler ve kurdukları devletler daha kısa süreli olmuştur³². Barbar akınlarına karşı Çinlilerin ve İranlıların gösterdiği başarıyı Romalılar gösteremediler³³. Aslında Roma'nın çöküşü, bu istilalara da bağlı olarak, daha çok bir ekonomik temel üzerine de dayandırılabilir. MS 3. ve 5. yüzyıllar arasında askeri üstünlüğünü nisbi olarak kaybetmesiyle birlikte artan mali yük bilhassa savunma ihtiyaçları, içteki kargaşalar, sınırlardaki istikrarsızlık iktisadî faaliyetlerin felç olmasına sebep olmuştur. Tarlalar işlenmiyor, atölyeler ve ocaklar çalıştırılmıyor, karayolları bakımsız, denizyollarının korsanlarla dolu olması ve bütün bunların beslediği kıtlıklar ve salgınlar, savaşlardaki insan kayıpları genel olarak imparatorlukta işgücü kıtlığını ifade etmekteydi³⁴.

İç savaş, istila, talan ve veba ticaretlerini yaraladı. Paranın değerinin düşürülmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan enflasyonda ticarete bir başka yara açmaktan geri kalmadı³⁵. Ticaretin sekteye uğraması ile şehirle kır, öte yandan da bölgeler arasındaki ekonomik bağımlılık yerini bölgesel bağımlılığa bırakıyordu. İmparatorluk bu problemler karşısında bir çare olarak para ayarı ile oynayarak değerini sürekli düşürüyordu. Hızlı enflasyon karşısında devlet vergileri ürün veya hizmet karşılığında toplama yoluna gitti ki, nakdi ekonomiden aynı ekonomiye geçişin işaretlerini veren bu tablo Ortaçağ Avrupa'sının kapılarını çalan sinyaller olarak görünmektedir. Roma'nın mirasına gelince; İmparatorluğun Hristiyanlaşması onun kaderini kiliseye bağlamıştı³⁶. Roma İmparatorluğu'nun ekonomik koşulları bozuldukça özellikle kentlerde Hristiyan dinini kabul edenler hızla çoğaldı. Özellikle 4.yy' ın başlarında imparator Konstantin yeni dini kabul edince Hristiyanlık ve onun başına geçecek olan papa, hesaba katılması gereken güç oldular. Bundan sonra, dünyevi monarklara ruhani papalık, yani kilise ile devlet arasında yetki mücadelesi başlayacaktır. Roma'nın yükselişi eski uygarlıkların zirvesi, çöküşü ise tarihsel bir trajedi olarak görülür³⁷.

³¹ Adem Kaymaz, Halim Şengül, Cahit Baltacı, Hüseyin Dağtekin, Cemal Gökçe, Ekrem Uykucu, Mesut Talashoğlu, *Genel Tarih*, İstanbul, 1977, s. 123.

³² Gül, s. 29.

³³ McNeill, s. 228.

³⁴ Gül, s. 33.

³⁵ Heaton, s. 56.

³⁶ Gül, s. 33-34.

³⁷ Sander, s. 32-33.

1. BÖLÜM

4.1. AVRUPA’NIN UĞRADIĞI İSTİLALAR

Batı Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra, imparatorluk, kuzeyden gelen savaşçı halkların baskısına direnememiştir³⁸. Avrupa’nın siyasal ve tarihini karıştıran olayları, iki kısa ömürlü kararlılık süreci ile kesintiye uğrayan, birbirlerini izleyen üç barbar istila dalgası çevresinde toplamak yararlı olacak. İlk istila, Juan-juan konfederasyonunun önünden kaçan halklardan biri, Avrupa tarihinde Hunlar olarak bilinir. Hunlar İ.S. 372’de Güney Rusya’ya girdiler ve girer girmez bu bölgeyi yüzyıldan uzun süredir yöneten Ostrogotlar’ı yendiler. Hunların saldırdığı korku, Roma sınırları ötesindeki kırsal bölgelerde yaşayan, Romalılarla bazen çatışan, bazen barışan, oradan oraya dolaşan göçebe savaşçıları ordusu olan komşu Vizigotlar kabilesini Roma sınırlarından içeri girmeye zorladı³⁹. Gotların, Burgonyalıların⁴⁰, Vandalların, Frankların, Anglo-Saksonların ve öteki Cermen halklarının Roma topraklarına gelmelerine yol açan halklar hareketiydi. Galya’daki Frank monarşisinin Clovis soyundan gelen krallar tarafından pekiştirilmesi ve Roma yönetiminin Justinianus tarafından kuzey Afrika’ya, İtalya’ya ve İspanya’nın bazı bölgelerine yeniden yerleştirilmesi, bu ilk büyük barbar ilerlemesinin yol açtığı ortamda, uygar yaşama pek sağlam olmayan bir denge getirdi. İkinci barbar istila dalgası, Justinianus’un ölümünden hemen sonra, Avarlar olarak bilinen yeni bir göçebe halkın, Kuzey Rusya’dan çıkıp batıya, Macaristan ovasına doğru harekete geçmesiyle görüldü. Üçüncü ve son barbar akınları dalgası, Güney Rusya’dan gelen yeni bir savaşçı topluluğu, bir kez daha Macar Ovası’na girip üs edinerek, oradan çevreye çapul akınlarına başladı. Bu kez istilacılara “Macarlar” dendi⁴¹. İşte Ortaçağ Avrupa’sına şekil veren dış faktörler bunlardır. Ortaçağ Avrupa toplumunu etkileyen unsurları genel olarak üç başlık altında toplamak da mümkündür. Bunlar;

1- Karmaşık kültürü, gelenekleri ve kurumları ile Roma mirasının etkisi. Bu etki kıtanın güney ve güneydoğu bölgelerinde daha etkindir.

³⁸ Özlem Şentürk, *Fransiskan Hareketinin Ortaçağ Avrupa’sındaki Önemi Ve Ortaçağ Avrupa’sına Etkisi*, Gazi Osman Paşa Üni. Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2007, s. 28.

³⁹ McNeill, s. 257,225.

⁴⁰ İskandinavya’dan göç ederek Burgonya denilen bölgeye yerleşen Cermen kabilelerinden biridir. Onlar nedeniyle bölgeye Burgonya adı verilmiştir.

⁴¹ McNeill, s. 257-260.

2- Avrupa topraklarına yerleşen ve yerli halklarla kaynaşan, ancak bazı karakteristik özelliklerini de koruyan Cermenler başta olmak üzere istilaların etkileri.

3- Bütün ortaçağlar boyunca Doğu-İslam dünyası ile olan ilişkiler Antik döneme kadar giden bir tesir sahası oluşturdu.

4- Kilisenin evrensel niteliği. Kilisenin etkisi, din, politika ve ekonomide hissedilmekteydi ve giderek kıtanın büyük bir kısmına yayılmıştı, kıta coğrafyası ilk kez inanç noktasında birlik oluşturabilmişti⁴².

Bu dönem Avrupa'da "karanlık çağlar" olarak bilinir. Bu şehir hayatının, okuma yazmanın, edebiyatın ve sanatların yavaş yavaş gerilemesi anlamında uygarlığın çöküşüydü⁴³. Avrasya bozkırlarının göçebe halkları, çatlak bir kap içindeki gaz moleküllerine benzetilebilir. Herhangi bir noktaya yapılan baskı her yana hızla yayılır. Aynı biçimde, geleneksel çayırardan çıkarılan herhangi bir göçebe grubu, ya yok olup gitti ya da silah gücüyle komşusunun otlaklarını ele geçirdi. Bu nedenle, otlaklarda hayvan otlatma haklarındaki herhangi bir değişikliğin yarattığı karışıklık, birkaç mevsim içinde, en zayıf, en kötü örgütlenmiş grupların, ya yok olmalarına, ya bozkırın kuzeyindeki ve batısındaki yaşamaya elverişsiz ormanlara kaçmalarına, ya da tarım topluluklarının efendileri durumuna gelebilecekleri güneyin uygar toplumlarının savunma sınırlarını aşmalarına kadar, komşu komşuyu sürerek bozkırın bir ucundan ötekine yayıldı.⁴⁴ Barbar istilaları ekonomik ağı bozup, ticaret yollarını tıkayarak insan topluluklarının kırsallaşmasını hızlandırmıştır⁴⁵. Erken Orta Çağ'da batının başına dert açanlar göçebelereydi. İster Avarlar gibi tek topluluk halinde hızla ve çok uzak bölgelere gitsinler, ister Türkler gibi yüzyıllar boyunca ve kabileler halinde göçe kona ilerlesinler, bu göçebeler sürüleri ve aileleriyle hareket ediyorlardı. Her ne türden bir siyasi iktidarı varsa, o iktidarın merkezi de kendileriyle birlikte yer değiştiriyordu⁴⁶.

⁴² Gül, s. 39-40.

⁴³ Harman, s. 109.

⁴⁴ McNeill, s. 224.

⁴⁵ Le Goff, Jacques, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife Güven, Uğur Güven, Dokuz Eylül Yay., İzmir, 1999, s.27.

⁴⁶ McEvedy, s. 74.

4.1.1. Cermen İstilaları

4.yy' da başlayan Hun ilerleyişinin önünden kaçan Avrupalı kavimler içerisinde en önemlileri Germenlerdir. Bunlar Roma sınırında yaşantılarını sürdürüyorlardı. Kaynaklara göre bugünkü Ren ve Dinyepar nehirleri arasında yerleşmiş bulunan Germenler iki büyük kola ayrılmakta idi. Bunlar:

A.) Doğu Germenler

a.) Vizigotlar

b.) Ostrogotlar

B.) Batı Germenler

a.) Vandallar ve Süverler

b.) Burgontlar

c.) Angle ve Saksonlar

d.) Franklar⁴⁷

Germe halklar, Roma döneminin muhtemelen en büyük barbar topluluğudur. İlk olarak İskandinavya'nın güneyinde görülen Germenler, o zamandan beri bu adı taşıyan topraklara, yoğun biçimde yerleşmeye başladıkları M.Ö. 90 yılında Posidonius tarafından Germeni olarak adlandırılmışlardır⁴⁸. Germenler, Jutland Ada'sı dolaylarında bir bölgeden geldikleri sanılan bir Hint-Avrupa halkı idi. Germe dünyası, çok dağınık, kısa ömürlü boylara ayrılmıştı. Bir devlet, bir kent kuramamışlardır. Germe dünyası asıl birliğini benzer yaşam biçimlerine ortak teknik ve uygarlığa borçludur. Kabile yapısı içinde Germe, bir savaşçı ve köylüdür. Silahları kargı, çift yüzlü balta ve uzun kılıçtı. Toprağı ortaklaşa işlerler ve yaygın bir hayvancılıkları vardı. Evlerini ve giysilerini, topraktan, sürülerinden ve avladıkları hayvanlardan sağlarlar. Dinleri, doğaya tapma üzerine kuruludur. Germenler için

⁴⁷ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talashoğlu, *Genel Tarih*, s. 132-133.

⁴⁸ Davies, Norman, *Avrupa Tarihi*, Çev. Burcu Çığman, Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu, Suat Kaya, İmge Kitapevi Yay., Ankara, 2006, s. 250.

temel sosyal hücre aileydi. Kitleler halinde sınırları aşmışlardı. Kimi Roma dünyasının nüfusça az bölgelerine çiftçi olarak yerleşmek, kimi orduda bir yer tutmak için göç etmiştir⁴⁹. Roma'nın askerî birlikleri Cermen aşiretleri ile ilk karşılaştıkları zaman Cermenler çobanlık ve çiftçilik yapan yarı göçebe topluluklardan meydana geliyordu. Romalıların MS: 1. yüzyılda Ren boylarına ulaşması ve Elbe'ye kadar Alman bölgesini işgal etmelerinden sonra Cermenlerin basit yarı göçebe hayat tarzlarında değişimler başlamıştır⁵⁰. Bronz çağından beri Akdeniz dünyası ile ticari ilişkileri vardır. Roma'nın tarım yöntemlerini, hatta bağıcılığını benimsemişlerdir⁵¹. Roma diplomasisi de, Cermen baskılarını önlemek için, kendine yakın unsurları destekleyerek onların kabile sisteminden aristokratik bir topluma dönüşmelerine yardım etti. Böylece devam eden bu etkileşim sürecinde Germen topluluklar daha birinci yüzyıllardan itibaren Roma içlerine girmeye başlamışlardı ve bu yayılma ikinci ve üçüncü yüzyıl boyunca da devam etmişti. Ancak ilk dönemlerde Roma onları kendi politik yapısı içerisinde eritmeyi başarabilmişti. Dördüncü yüzyıldan itibaren Hun baskısı ile gelen yoğun ve büyük dalgalar karşısında Roma'nın pek yapacak bir şeyi olmayacaktı. Hunların baskısını ilk hissedilen Germen kavimlerinden Ostrogotlar oldu⁵². Hunların önünden kaçan Ostrogotlar ise Macaristan'a gelmişlerdi. Batı Roma topraklarına saldırdılar. İtalya'yı yağmaladılar. Bunun üzerine Romalı General Stilikon kumandasındaki güçlü bir Roma ordusu Ostrogot'ları kuşattı. Kanlı bir savaştan sonra çoğu kılıçtan geçirildi. Kaçabilenler tekrar Macaristan'a döndüler. 453 yılında Atilla ölünce Hun egemenliğinden kurtulan Ostrogotlar, önce Bizans üzerine yürüdüler. Ostrogot kralı Teodorik, Balkanları aşarak Trakya ve Makedonya'yı yağmaladı. Kısa bir süre sonra ise İstanbul önlerine geldi. Bizans İmparatoru, Teodorik'i anlaşmaya ikna etti ve Teodorik Ostrogotları alıp İtalya'ya gitti. Burada Batı Roma ile Odaks'ı yenen Teodorik, İtalya'ya hâkim oldu. Kendini İtalya Kralı ilan etti. Teodorik'in ölümü üzerine Bizans, İtalya'daki Ostrogotlar üzerine General Belizarius'u yolladı. 552'de yapılan savaşta Belizarius başarılı olamayınca General Narses İtalya'ya gönderildi. O başarılı olup Ostrogot kralını tutuklayıp öldürünce Ostrogotlar teslim oldular. Böylece İtalya Bizans imparatorluğu sınırları içerisine alındı⁵³. Dört yıl sonra sıra Vizigotlardadır. Vizigotların öfkesi, sonraki üç büyük istilanın da başlangıcı olmuştur⁵⁴. Vizigotlar Hunların Avrupa'ya gelişleri üzerine 376 yılında Tuna boylarına inip Balkanları ve Trakya'yı istila ettiler.

⁴⁹ Tanilli, s. 20-21.

⁵⁰ Gül, s. 41.

⁵¹ Davies, s. 251.

⁵² Gül, s. 41.

⁵³ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, *Genel Tarih*, s. 133.

⁵⁴ Davies, s. 257-258.

İmparator Valens büyüyen bu tehlikeyi önlemek için harekete geçti. Edirne'ye kadar gelip Vizigotlarla savaştı, Ancak yapılan savaşta Roma kuvvetleri yenilip Valens öldü. Valens'in yerine geçen Büyük Teodosius, Vizigotların akınlarını barış yolu ile durdurdu. Onları Trakya ve Meoya'de yerleştirdi. Ancak onun ölümünden sonra Vizigotların başına geçen kral Alarik Bizans'ı ve Batı Roma'yı sıkıştırmaya başladı. Bizans'a karşı pek etkili olamayan Alarik, İllirya Yolu ile Batı Roma topraklarına girdi. 410 yılında Roma'yı ele geçirdi. Ancak İtalya'nın Vizigotlar için tehlikeli olduğunu bildiğinden etrafındaki topluluğu Sicilya ve Afrika'ya geçirmek istedi. Aniden ölünce yerine geçen Atolf, Romalılarla anlaşp Vizigotları, Galya'ya götürdü. Burada Roma'nın bağlaştığı olarak bir krallık kurduktan sonra krallığının sınırlarını kuzeyde Luvr nehrine, güneyde İspanya'ya kadar genişletti. Tulus şehrini başkent edinen Vizigotlar, uzun süre bu topraklarda oturdular ve Fransa ile İspanya'daki yerli halk ile kaynaştılar. Burgontlar, önce Galya'da sonra Ren nehri dolaylarında oturdular. Bura da Roma'nın bağlaştığı olarak Lyon şehri merkez olmak üzere bir krallık kurdular. M.S 500'de Frankların egemenliği altına girdiler⁵⁵.

Bütün bu Cermen kavimlerini batıya süren Hunlar, Atilla ile 451 ve 452 yıllarında Roma'yı istila ederek yağmaladılar. Kuzey denizi kıyılarından gelmiş olan topluluklar olan Donlar, Angıllar, Jut, Saksonlar, Anglosaksonlar ise, 441-443 yılları arasında Büyük Britanya'nın güney ve doğu taraflarını işgal ettiler. Yenilen Britonların bir kısmı kıta Avrupa'sındaki Fransa'ya gittiler. Böylece Roma'nın Avrupa toprakları babadan oğulla geçecek şekilde irili ufaklı Germen Krallıkları arasında taksim edildi. Cermen istilası hiçbir genel plan olmadan iki yüzyıl boyunca bazı barbar şeflerinin keyfi müdahalelerine kalmış olan saldırılar halinde devam etti. Bu arada bazı kavimler birkaç defa yer değiştirdiler. Doğudan gelmiş olan Vandallar, Burgonlar, Gotlar, Almanlar ve Longabordlar mızrakla savaşırken, Kuzey Denizi kıyısından gelmiş olan Franklar, Saksonlar, Angıllar balta ile piyade olarak savaşıyorlardı⁵⁶. Buralarda Cermence konuşan çiftçiler daha önce Roma topluluklarının seyrek biçimde yerleşmiş oldukları yeni ve verimli toprakları ele geçirdiler. Cermence konuşan gezgin savaşçıların kurdukları devletler, Kuzey Çin'de ve İran'da barbar topluluklarca kurulan devletler gibi kısa ömürlü olurken, tarıma dayanan bu yerleşmelerin uzun ömürlü olduğu görüldü⁵⁷. Cermen istilaları ve bu istilaların yol açtığı kargaşalar Batı

⁵⁵ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talashoğlu, *Genel Tarih*, s. 132-133.

⁵⁶ Gül, s. 41-43.

⁵⁷ McNeill, s. 225.

dünyasının Latin kent merkezlerini altüst edince, manastırlar, Hristiyan sofuluğunun, eğitiminin ve kültürünün en hareketli merkezleri oldular⁵⁸.

⁵⁸ McNeill, s. 237.

4.1.2. Slavların İstilasası

Slavlar, Elbe Nehri'nden Asya ve Karadeniz'e kadar uzanan bölgelerde Cermence Knez denilen şeflerinin idaresi altında ayrı topluluklar halinde yaşıyorlardı. Doğu'daki Slav kabileleri deniz yoluyla İsveç'ten gelen ve Rus denilen kimseler tarafından birleştirildiler. Bunlar Baltık ile Karadeniz arasında Novgorod, Kiev gibi şehirler tesis ederek İstanbul'a kadar sarktılar. İskandinavca olan Rus ismi yavaş yavaş Doğu'nun bütün Slav kavimlerini ifade etmek için kullanıldı. Slavların istilasası, 7. asrın başlarından itibaren batı, kuzey ve güney istikametinde biraz da Germanlerin terk ettikleri yerlere doğru bir şekilde gelişti. Germanlerden sonra harekete geçen Slavca konuşan kavimler Roma İmparatorluk topraklarının ancak küçük bir kısmını işgal edebildiler⁵⁹. Slav halklar, German komşularını arkadan şiddetle sıkıştırmışlardır. Roma imparatorluğuyla çok az ilişkileri olduğu için, Slavların tarih öncesi hakkında çok az belge vardır. Slav kabilelerinin, kabile reisinin bütün akrabalarının korkunç bir ataerkil disiplin içinde birlikte yaşadığı tipik bir sosyal kurumu, birleşik aileyi geliştirdikleri genellikle kabul edilmektedir⁶⁰.

Bu Slavlar diğer barbar topluluklardan daha fakir bir hayat sürüyorlar ve daha zayıf gruplar teşkil ediyorlardı. İmparatorluk sınırlarına girenler iyi silahlanmış gruplar olmadığı gibi irsi şeflere sahip olmayan küçük gruplar halinde bulunuyorlardı⁶¹. Triglav(üç başlı Tanrı), Svarog (Güneşi Doğuran) ve Perun (Gök Gürültülü Tanrısı) gibi birçok tanrıya tapmışlardır. Slavlar tek bir ortak dil kullanmışlardır. Bu dil kaba ve düzensizdir⁶².

Slav dünyası, kendini arıyordu ve bulması çok yakındı. Irk birliğinin ve bölümüyle dil birliğinin birleştirdiği birçok ulus, Baltık'tan Adriyatik'e ve Karadeniz'e kadar tespah taneleri gibi dizilmişti⁶³. Slavlar, Karpatların kuzeyi, Yukarı Vistül ve Dinyeper olan asıl memleketlerinden güney, batı ve kuzeye doğru yöneldiler. İlk defa olarak 627 yılında adı geçen Güney Slavları İllirya'da yerleşmişlerdi. Sonra hemen hemen bütün Balkan yarımadasına yayılarak Mora'nın en ucuna kadar gittiler. Burada kendilerinden önceki topluluklardan küçük Arnavut halkı, Dacie kolonlarının döküntüleri ve Rumca konuşan gruplar kalmıştı. Rumence, Latince konuşan Dacie'lerin dilinden çıkmıştır. Batı Slavları

⁵⁹ Gül, s. 56.

⁶⁰ Davies, s. 253.

⁶¹ Gül, s. 56.

⁶² Davies, s. 254.

⁶³ Berl, Emmanuel, *Atilla'dan Timur'a Avrupa Ve Asya*, Çev. Gülseren Devrim, Doğan Kitapçılık Yay., İstanbul, 1999, s. 76.

Germanlerin terk ettikleri ülkeleri, bütün Bohemya'yı ve Vistül'den Elbe'ye ve daha ötelere kadar olan bölgeleri istila ettiler. Kuzey Slavları ise, aynı şekilde daha sonraları ortaya çıkacaklardır⁶⁴.

⁶⁴ Gül, s. 56-57.

4.1.3. Müslüman Fetihleri

Ortaçağ Avrupa'sı üzerindeki ikinci büyük istila hareketi İspanya'dan İtalya-Adriyatik'e kadar olan bir hat üzerinde Müslümanların başlattığı bir harekettir⁶⁵. Vikinglerin yol açtıkları karışıklıklar, güneyden gelen istilacıların bir süre alt-üst ettikleri bir kıtanın üstüne düşmüştür. Hz. Muhammed 632'de vefat ettiği zaman, Arap müminlerine uzaklara doğru yayılmayı ilham eden bir din bırakmıştı⁶⁶.

Önce Güney İtalya. Burası, Roma İmparatorluğu'nun eski Afrika eyaletlerinde hüküm süren egemenlerin, Kayruan'ın Ağlabi emirlerinin, 10. yüzyıl başından itibaren de Fatimi halifelerinin, av alanı gibiydi. Ağlabiler, Yunanlılar'dan Justinien'den beri ellerinde tuttıkları Sicilya'yı yavaş yavaş söküp alıyorlardı. Fransız Normandiyası'ndan gelen bir avuç maceracı, Bizanslı ya da Arap ayrımı yapmaksızın saldırılarıyla alt-üst edene kadar 11. yüzyıl boyunca bu bölgede İslam tehlikesi devam etti⁶⁷.

Araplar Avrupa da en büyük ve devamlı fetihlerini İspanya'da gerçekleştirdiler. 709 yılında bir Berberi birliği, asi Vizigot valisinin daveti üzerine Algesiras'a çıktı. Bölgeye hücum etti. Bu ilk teşebbüslerin başarısından cesaret alan Kuzeybatı Afrika'nın Arap valisi 7000 kişilik ordu ile 711 yılı ilkbaharında İspanya'ya çıktı ve Gibraltar(Cebel-i Tarık), Carteya ve Algesiras'ı fethetti. Burada memleketin içlerine girdi, Vizigotlar'ı mağlup ederek Kurtuba ve Tuleytule'yı zapt etti⁶⁸. 732 yılında İslam yayılma hareketi Puvatya Savaşı'ndan sonra hız kesmiş olmasına rağmen ve kuzeye yönelik İslam fetihleri birçok yenilgi ve gerilemeye rağmen genelde yavaşta olsa bir duraklama içerisinde sürüyordu. İspanya bölgesindeki savaşlar hem yavaş hem de yağma ve çete savaşları şekline bürünmüştü. Aslında Müslümanların İspanya ve Sicilya'yı aldıktan sonra kuzeye doğru fazla ilerlememelerinin Puvatya savaşı ile ilgili olmadığı şeklindeki görüş doğrudur. Çünkü bu dönemde Avrupa'nın batısı az gelişmiştir ve bundan dolayı buraya olan ilgi de az olmuştur. Bu savaşta birkaç akıncı birliğinin yaptığı saldırıdan öte bir şey olmadığı gibi askeri önemi de olmayan bir savaştır. Bu konuda B. Lewis, "Müslüman tarihçiler bu konuya doğru bir perspektiften bakarlar. Franklar burada söylenenden çok daha az sayıda, kendi topraklarından millerce uzakta savaşan bir avuç Müslüman akıncı ile karşı karşıya gelmiştir" diyerek bu Avrupa

⁶⁵ Gül, s. 58.

⁶⁶ Heaton, s. 73.

⁶⁷ Bloch, s. 36-37.

⁶⁸ Lewis, Bernard, *Uygurluk Tarihinde Araplar*, Çev. Hakkı Dursun Yıldız, Pegasus Yay., İstanbul, 2006, s. 174-175.

merkezci bakışı tarihle yüzleştirmektedir. Ancak bir Hristiyan Avrupa meydana getirme yolundaki bu savaşı Hristiyanlığı kurtaran bir olay ve C. Martel'i ise Hristiyanlığı kurtaran bir kahraman yapmıştır. Arapların buradaki baskınları her ne kadar kırılmışsa da bu akınlar 11. yüzyıla kadar sürmüştür⁶⁹. Zaman içinde 11.ve 12. Yüzyıllar süresince İslam gücü iç zayıflamalar ve dış saldırılar sonucu parlaklığını kaybetmiştir. Araplar Alp geçitlerinden uzaklaştırılmışlardır. İtalyan kentleri korsanları etkisiz hale getirmek ve efendileriyle uygun ticari koşullar sağlamak üzere pazarlık yapacak kadar güçlenmişlerdir. İspanya'da Müslümanların sınırı Aragon ve Kastilya krallıkları tarafından tedricen güneye itilmiş ve 1250'de yalnızca güneydeki Granada'ya (Gımetal) sıkıştırmışlardır⁷⁰.

Ortaçağ Avrupa'sının uğradığı istilalar içerisinde Avrupa için belki de en az tahrip edici olanı İslam saldırısıdır. Müslümanlar bu bölgelere fatih olarak geldiler. Müslümanların fethettikleri yerlerdeki tablo ile barbarların Avrupa'daki etkileri farklı olmuştur. Müslümanlar Hristiyanlaşmadığı gibi Avrupalılar da Müslümanlaşmadılar. Aldıkları yerlerde Romalılaşmamışlar ve Latinceyi kullanmamışlardır. Medeniyet olarak üstün oldukları için onları etkilediler⁷¹. Ziraatta ilmi sulama sistemi ile birlikte turunçgiller, pamuk, şeker kamışı ve pirinç dâhil birçok yeni ürünü getirdiler. Tekstil, seramikçilik, kâğıt yapımı, ipekçilik ve şeker üretimi gibi birçok endüstri kollarını geliştirdiler; altın, gümüş ve diğer önemli madenlerini işletmeye açtılar⁷².

Araplar, Roma İmparatorluğu'nun demografik çöküşünden sorumlu olmayabilirler. Ama varlıkları muhakkak ki bu çöküşü hızlandırmıştı⁷³.

⁶⁹ Gül, s. 58-59.

⁷⁰ Heaton, s. 74-75.

⁷¹ Gül, s. 60.

⁷² Lewis, s. 183-184.

⁷³ McEvedy, s. 36.

4.1.4. Macar İstilas

Fin-Uygur halkların Uygur kolundan bir halk olan Macarların bilinen en eski yurtları Ural dağlarının doğusundaki İrtiş ve Ob ırmaklarının vadileridir. M.Ö. üçüncü bin yılda Fin akrabalarından ayrıldılar⁷⁴. Daha önceki Hunlar gibi, Hungaryalılar ya da Macar'lar da Avrupa'da hemen hemen aniden ortaya çıkmışlardı. Avcılık ve balıkçılık ürünleriyle besleniyor, at yetiştiriciliği ve savaşçılıkla uğraşıyorlardı; özellikle de, çevrelerindeki tarımla geçinen insanların doğal düşmanıydılar. 833'ten itibaren adları ilk kez duyulan Macarların, Hazar Hanlığı ve Bizans kolonileri gibi Azak Gölünün etrafındaki yerleşik toplumları kaygılandırdıklarını görürüz⁷⁵. 892 ve 895 yılları arasında 200.000 Macar atlısı, peşlerinde kadınları ve çocuklarıyla Karpatlar'ı aştılar. Avrupa, bugüne dek, vatanları atlarının sırtında olan böylesi göçebe uluslarla hiç karşılaşmamıştı; o daha çok, kendilerinden daha güçlü başka istilacılar tarafından kovalanan barbar kabilelerin saldırılarına tanık olmuştu. Macarlar, Batı'ya yürüyorlardı, çünkü otlaklarını ve biraz da ufuklarını değiştirmek istiyorlardı, zira onlar göçebeydi, göçebe kalmak istiyorlardı, yoksa yenilmiş ve kovalanmış oldukları için yola çıkmıyorlardı. Yaptıkları tahribat daha da korkunçtu, çünkü zapt ettikleri topraklarda kalmayı düşünmüyorlardı⁷⁶. 899 yılına geldiğinde kendi adını verdikleri Macaristan Ovası'na kesin olarak yerleşmişlerdir. Macarların bu bölgede kolay hâkimiyet kurmasının sebeplerinden biri Şarlıman'ın Avar güçlerini 805 yılına geldiğinde artık dağıtmış olduğundan bölgede herhangi bir devletin bulunmamasıydı. Onları Batıya sevk eden şey Uralların ötesinden gelen bir başka göçebe grubu olan Peçeneklerin onları yerinden söküp atmasıdır. Ayrıca bu sırada Bulgarlar bir devlet kurarak güney yolunu Macarlara kapatmışlardı. Bu bölge 4. yüzyıldan beri uğradığı istilalardan ve yıkımlardan dolayı nüfus olarak tamamen boşalmıştı. Bulgarların zayıflaması, Macarların Bizans Trakya'sını istila etmelerini sağlamasına rağmen, bu sırada Batı Avrupa'nın daha az korunaklı olmasından dolayı oraya yöneldiler. Macarlar 906 yılında Kuzeybatı bölgesinde bulunan bir Slav Prensiğini tamamen ortadan kaldırdılar. Aslında bazı Macar grupları daha 862 yılında Karpatlar'da iken Almanya içlerine akınlar düzenlemişlerdir⁷⁷. Çeteler halinde etrafındaki ülkelere saldırırlar. İstedikleri bu ülkelerin topraklarını fethetmek değildir; tek amaçları, ganimetlerle yüklü olarak kalıcı yerleşim yerlerine dönmek üzere yağmalamaktır⁷⁸. Macar istilasından en çok etkilenen bölgelerin

⁷⁴ Davies, s. 326.

⁷⁵ Bloch, s. 43.

⁷⁶ Barl, s. 76.

⁷⁷ Gül, s. 61-62.

⁷⁸ Bloch, s. 45.

başında Kuzey İtalya ve Bavyera gibi bölgeler gelmekte idi. Macaristan'a sınırı olan Bavyera ve Saksonya halkları haraç ve düzenli olarak Macarlara belli bir süre vergi vererek talanlardan kurtulabilmişlerdir. Macarların bu kadar kısa sürede Batı Avrupa'da etkili olmalarının en önemli sebeplerinden biri de göçebe hayvancılığa devam ettikleri Tuna ovalarının onlar için bir okul olması ve Macar ovasının gerek stratejik gerekse bozkır hayata olan uygunluğudur. Macarların bu istilalarının başarısı; iyi bir casusluk faaliyeti ile düşmanın durumunu önceden öğrenmeleri ve Batı siyasetinin inceliklerini kısa sürede anlamaları idi. Savaşçı, cesur, teşkilatçı ve mücadeleciler olmaları, tahkim edilmiş kalelere asla saldırmamaları, talanlarda daha çok esir peşinde koşmaları ile izah edilebilir⁷⁹.

955'te Güney Almanya'dan bir saldırı olacağı haberi üzerine harekete geçen Doğu Fransa Kralı Büyük Otton, Lech Nehri kıyısında, dönüş yolundaki bir Macar çetesiyle karşılaştı. Bunlarla giriştiği kanlı savaştan galip çıktı ve üstün konumdan yararlanmayı bilerek takibi sürdürdü. Bu şekilde cezalandırılan yağma harekâtı sonuncu olacaktı. Bundan sonra, Bavyera sınırındaki tüm düşmanlıklar sınır savaşları biçimine büründü. Trakya'ya yapılan akınlar 960'tan itibaren küçük ve zayıf çetecilik girişimlerine dönüştü. Göçebe kavimler geçtikleri yerlere korkunç zararlar veriyorlardı. Ama bu denli büyük ganimet yüküyle daha da ağırlaşmaları artık mümkün değildi⁸⁰. Macar kralı Vayık'ın Stefan adını alarak vaftiz olması bu milletin kaderini değiştirecek ve Avrupa'ya kök söktüren bu savaşçı topluluk bu defa Asya'dan gelecek her türlü saldırıda Batı'nın kalkanı olacak ve daha sonra Haçlı Seferlerinin omurgasını oluşturacaktır. Macar şefleri önceleri İstanbul'da vaftiz edilmelerine rağmen coğrafi uzaklık ve Katolik misyonerlerin daha faal ve daha başarılı olmaları neticesinde Macar toplumunda Hristiyanlığın Katolik mezhebi ve bunun paralelinde Roma kültürü yayılmaya başlamıştır⁸¹.

⁷⁹ Gül, s. 62-63.

⁸⁰ Bloch, s. 47-51.

⁸¹ Gül, s. 63-64.

4.1.5. Norman İstilasası

Ortaçağ Avrupası üzerinde etkili olan en önemli istilalardan biri de NORMAN (Kuzey Adamı) istilalarıdır. Batı Avrupa’da yaşayan Germen dil ailesine mensup bütün halklar, Şarلمان döneminden itibaren, Frank İmparatorluğuna katılmış ve Batı uygarlığının potasına girmiştir. Buna karşılık kuzeyde bağımsızlık ve geleneklerini korumakta olan başka Germen topluluklar da bulunmaktaydı. Farklı lehçelere ayrılan bu topluluklar, eskiden ortak olan Germen dil ailesinden türeyen ve bugün İskandinav kolu adının verildiği yabancılar açısından çok önemlidir. 800 yılı dolaylarında başlayan ve yüzyıl süre ile batıyı inleyen kuzey putperestleri işte bu topluluklardır. Bunların ilk saldırıları 793 yılında başladı⁸².

Müslümanlar için olduğu gibi Normanlar için de sular karalardaki yağma alanlarına giden yoldan başka bir şey değildi. Fırsat çıktığında, kendi taraflarına kaçan Hristiyanlardan edindikleri bilgileri küçümsememekle birlikte, kendileri de nehrin doğasına ilişkin bir çeşit bilim sahibiydiler. Rehberlik yapabiliyorlardı. Normanlar Escaut üzerinde Cambrai’ye, Yonne üzerinde Sens’a, Eure üzerinde Chartres’a, Loire üzerinde Orleans’ın oldukça yukarısında bulunan Fleury’ye kadar görülmektedirler. Eğer yelkenler ya da kürekler yeterli olmazsa yedekteki halatla çekme yoluna başvuruyorlardı. Kadırgalara çok yük yüklememek için, genellikle ayrı bir görevli kol bunları karayoluyla takip ediyordu. Aslında bu olağanüstü denizciler, topraktan, karayollarından ve kara savaşlarından da hiç çekinmiyorlardı. Gerektiğinde ganimet avına çıkmak için nehri terk etmekte tereddüt etmiyorlardı⁸³.

Bunların farklı özelliği önemli bir nehir taşımacılığı bilgisi ve tecrübesine sahip olmalarıdır. Normanlar, Avrupa’nın karışık nehir ağı içinde yetenekleri ile Avrupa içlerine kadar sokulabilmişlerdir. Tahkimat kurmak ve bunun ardından kendilerini savunmaları konusunda çok becerikliydiler. Bütün bunların ötesinde Macar süvarilerinden üstün oldukları bir yön vardı ki bu sayede Avrupa’yı alt-üst etmişlerdir. O da özellikle tahkim edilmiş yerlere de saldırabilme imkânına sahip olmalarıydı. Surlarına rağmen Norman saldırılarına dayanamayan kentler daha 880’li yıllarda bile uzun bir liste oluşturacak kadar çoktu. Normanların giriştikleri yağmalar o kadar şiddetliydi ki kendilerini koruyacak bir devlet olmadığı için halk Norman çetelerine haraç vererek bu yağmalardan kurtulmaya çalışıyorlardı.⁸⁴ İngiltere’ye, Hamburg’a, Fransa kıyılarına yerleşen Normanlar, Loire

⁸² Gül, s. 65.

⁸³ Bloch, s. 58-59.

⁸⁴ Gül, s. 65-66.

Irmağı'nı, Gironde'u, Seine'i geçtiler, Akdeniz'e yayıldılar⁸⁵. Ancak bunların Akdeniz hareketi bu denizlerdeki güçlü Arap filolarından dolayı başarılı olamamıştır. Akdeniz'deki bu başarısızlığa rağmen Normanlar kıtanın ve İngiltere'nin içlerine yayılmıştır⁸⁶. 827'de Sicilya'daydılar. Doğu'da yerleşmeye ve uygarlaşmaya başladılar. Franken'de her şeyi yakıp, yıktılar. Galya'yı, tarihinde hiç yaşamadığı bir sefalet noktasına getirdiler. Çiftlikleri talan ederken bir yandan da paganizmi aşıyorlardı. Tüccarken, korsan olmuşlardı⁸⁷.

Normanlar, Kuzey denizini aşarak bir şekilde yollarını bulmuşlar. 8. Ve 9. Yüzyıllar boyunca siyasal huzursuzluk ve muhtemelen aşırı nüfus, onların bu yolculukları artan bir güçle yapmalarına yol açmıştır. Bunun sonucunda o kadar kötü bir ün kazanmışlardır ki, Fransız kiliselerinde olağan yakarışlara bir madde daha eklenmiştir. "Tanrım Normanların kötülüklerinden bizi kurtar". On yıllar boyunca uzun gemiler Britanya adaları ve Fransa kıyılarına artan sıklıkla inmişlerdir. Kentler, köyler ve manastırlar, hatta Sen üzerindeki Paris ve Ren üzerindeki Mainz kadar uzak olanları bile, bunların saldırılarına maruz kalmışlardır. İrlanda ve İskoçya yağmalanmıştır. Bazı talancılar Gaskonya körfezine, Cebelitarık boğazına, hatta Marsilya ve Piza'ya kadar gitmiştir. Bu saldırıların ekonomik etkileri karakter olarak tedricen değişmişlerdir. 9.yy boyunca, saldırılar daha fazla ve sert olduğu sürece daha fazla tahribat ve zenginliklerin yeniden paylaşımı söz konusu olmuştur. Batıdaki hedefleri Ren ve Fransız nehir vadilerindeki zengin çiftlik ve bağlar: tuz, şarap ve mamul malların satış için götürüldükleri fuar ve Pazar kentleri veya madeni eşya ve yünlü kumaşların imal edildikleri bölge olan Alçok ülkeler olmaktadır. Bazı kentler tamamen tahrip edilmiş bazı kırsal cemaat ve manastırlar haritadan silinmiş, ganimet alınmış ve şarap veya para cinsinden vergi toplanmıştır. İkinci olarak, istilacılardan bazıları ticaret nedeniyle yerleşmişlerdir⁸⁸.

Bu uzun mesafeli hareketler tabii olarak eskinin ani yağmalarına nazaran çok daha farklı bir örgütlenmeyi gerektirmektedir. Bunun ilk sonucu küçük Viking gruplarının birer deniz kralının etrafında birleşerek büyük bir ordu meydana getirmeleri idi. Bundan dolayı da talanların alanları genişlemiş ve her yıl kuzeye dönmek imkânsızlaştığından Vikingler iki hareket noktası arasında av alanı olarak seçtikleri ülkede kışlama âdetini edinmişlerdi. Daha çok kıyı ya da nehir yataklarına yakın kısımlar seçilmiş bazıları kadın ve çocuklarını da yanlarına almışlardır. Buradan korsanlıklarına devam ediyorlardı. Ancak artık yarı yerleşik

⁸⁵ Berl, s. 74.

⁸⁶ Gül, s. 66.

⁸⁷ Berl, s. 75.

⁸⁸ Heaton, s. 71-72.

korsanlara dönüşen Normanlar toprak fatihleri haline gelmeyi planlıyorlardı. Vikinglerin böyle bir değişimi geçirmesini kolaylaştıran temel unsur onların savaşçı olmaları, güçlü bir denizci, marangoz ve tüccar bir millete sahip olmaları ve köylü karakterine sahip olmalarına dayanmaktadır. 870 yılından itibaren Normanlar İzlanda'da büyük toprak edinme eylemine girişerek bu bölgelerde önemli koloniler kurmaya başladılar. Böylece 9. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın her iki ucunda bir takım küçük prenslikler kurulmaya başlanmıştır ki, bunların temel özelliği kentsel bir devlet biçiminde örgütlenmeleriydi. Kuzey adalarında kurulan bu prenslikler 12.yüzyıla kadar bu bölgelerde bağımsız olarak varlıklarını devam ettirdiler. İskandinav kültürü ile Kelt toplumlarının kültürü bu süreç içerisinde kaynaşmıştır⁸⁹. Norman saldırıları sonunda teslim olan kentlerin listesi çok uzundu; yalnızca en ünlülerini sayacak olursak Köln, Rouen, Nantes, Orleans, Bordeaux, Londra, York bunlar arasında yer alır⁹⁰.

Norman ticareti ve siyasal gücü bir yelpaze şeklinde yayılmıştır. Bu yelpazenin bir ucu İzlanda, diğeri Hazar Denizi ve tutulacak yeri de Wisby'dir. İskandinavlar 12.13 yüz yıllara kadar Avrupa'nın aracılarını meydana getirmişler ve bu tarihten sonra Alman kentleri tüccarlar tarafından yerlerinden uzaklaştırılmışlardır⁹¹.

⁸⁹ Gül, s. 66-67.

⁹⁰ Bloch, s. 60.

⁹¹ Heaton, s. 73.

4.2. İSTİLALARIN SONUÇLARI

Barbarların istilası 5.yüzyılın başı ile 8. Yüzyılın sonu arasında Batının siyasal haritasını derinden değiştirmiştir. 407'den 429'a kadar bir dizi akın İtalya'yı, Galya'yı, İspanya'yı yakıp yıkar⁹². Sınırların yakınında oraya buraya serpilmiş ve içine Barbar öğelerin daha öncelerden derinden derine girdikleri Roma kuruluşları, garnizon kentleri ve sınır pazarları, hemen hiçbir iz bırakmadan yitip gittiler. Britanya yerli kentlerle Saksonlar arasında bölüşüldü. Flandr'da, Renonya'da, Tuna ile Alpler arasında istilacılar, Franklar, Almanlar, Bovyeralılar halkın çoğunluğunu oluşturdu ve ülkeyi sömürgeleştirdiler. Pek kaba saba işgalcilere terk edilmiş olan kentlerdeki anıtlarla, kent yöresindeki villalar, koruyup gözetmesini bilmeyen ve bilinçsizce yağmalayan ellere geçtiği için, yıkıntı haline gelmekte gecikmedi⁹³. Medeniyet merkezleri olan şehirler dar bir sur içinde kapalı küçük kasabalar haline dönmüşlerdi. Ve ne yazık ki, dört yüzyıl boyunca yeni şehirler kurulamamıştı. Yollar duruyordu fakat fena haldeydiler. Denizden doğu ile olanticaret ise ancak Suriyeliler ve Yahudiler tarafından hala yapılmaktaydı. Eski imparatorluğun halkı barbarların hayat tarzına döndü. Ancak istilaya pek uğramamış ücra kısımlarda medeni hayat devam etti. Güney İtalya ve Adriyatik sahilleri kilise ve Konstantinopol ile ilişkileri devam ettiriyordu. Bu istisnai durumlara rağmen, istilalar Avrupa'da derin yaralar açtı ve şehirler harap oldu ve küçüldü⁹⁴. Kısa sürede şehirler yalnızca nüfus kaybetmediler, aynı zamanda çoğu kez boşaldılar ve yıkılmaya terk edildiler⁹⁵. Köylüler tüm sınıflardan daha fazla umutsuzluğa sürüklenmişlerdi. Kırsal kesimin yıkımından etkilenen ve acı çeken yalnızca köylüler değildir. Kentler de kıtlıkla karşı karşıya bulunuyorlardı. Gelirlerini topraktan elde eden senyörler yoksullaşmışlardı. Özellikle kilise senyörleri artık acıyla yaşıyorlardı⁹⁶.

Okullar, Hristiyan toplulukları, ortadan kayboldular. Tehlike anında toprağa gömülmüş birçok hazinenin sonradan sahiplerince çıkarılmamış olması da gösteriyor ki, yığınla zengin Romalı öldüler ya da dönüşsüz bir yolculuğa çıktılar. Kalanların ise, kimisi varını yoğunu yitirdi, kimisi de istilacılarla işbirliği içine girdi. Özellikle psikolojik darbe indirdi⁹⁷. Arap veya İslam, Macar ve İskandinav akınları Avrupa toplumunun zihni

⁹²Le Goff, s. 22.

⁹³Tanilli, s. 22.

⁹⁴Gül, s.71.

⁹⁵Harman, s. 110.

⁹⁶Bloch, s. 96-97.

⁹⁷Tanilli, s. 22-23.

derinliklerinde önemli bir iz bıraktı ve uzun süre bir alarm süreci geçirmesine neden oldu. İstilaların görülen ilk sonucu tam bir karmaşanın ortaya çıkmasıydı⁹⁸.

İstilalar, başta monarşik kurumların çözülüşünü hızlandırdı. Hükümdarların saygınlığına büyük darbe vurdu. Öte yandan, güvensizliğin artması, sınırlardaki askeri bölgeler rejimini tüm ülkeye yaymaya, kaleleri ve savunma eserlerini çoğaltmaya, krallık ordusunu sürekli savunma ile görevli bölgesel küçük milisler halinde parçalanmaya, askeri hareketin girişimini hükümdarın yerel temsilcilerine bırakmaya götürdü. Böylece kumanda yetkilerinin parçalanışına doğru gelişme hızlandı. Ayrıca önemli maddi yıkıntılara yol açtılar. Yağmalar, değerli maden birikiminin en önemli bir bölümünü çekip aldı Avrupa'nın elinden. Kültürel değerlerde yakasını kurtaramadı bu felaketten. Çünkü istilacılar, kentlerden daha fazla yararlanabilir olan manastırlara saldırıyorlardı; manastırlar ise iştah kabartıcı zenginliklerle doluydu. İçlerinden çoğu yağmalandı, yakılıp yıkıldı; ötekilerini içindekiler terk etti ve daha barışçı bir yer aramak için çıktıkları yolculukta, beraberinde götürdükleri şeyler heder olup gitti. Manastırların koydukları kurallara uyulmaz oldu, kitaplar dağıldı⁹⁹. Ticaret öylesine düşük bir düzeye indi ki altın para tedavülden kalktı. Okuma yazmayı yalnızca artık günlük hayatta kullanılmayan edebi bir dili, Latinceyi kullanan ruhbanlar biliyordu¹⁰⁰. Göçlerin, Yarımada'nın etnik ve dil makyajı üzerindeki etkisi de çok derin olmuştur. Birçok ülkede, nüfusun etnik karışımı köklü bir biçimde değiştirmişler ve bazı bölgelerde ise tamamen yeni unsurlar getirmişlerdir. Avrupa yarımadasının nüfusu nasıl M.S. 400'de açık bir biçimde Romalılar ve barbarlar olarak ikiye ayrılmışsa M.S. 600 veya 700'den itibaren de, çok daha girift bir yarı barbarlaşmış eski Romalılarla yarı Romalılaştırmış eski barbarlar karışımına ev sahipliği yapmıştır. Etnik değişimler kaçınılmaz olarak dile de yansımıştır. Dilde gelişme çok yavaş olmuştur. Fransızca özelinde, Galya'nın halk Latincesi, kabul edilebilir bir modern Fransızcaya ulaşınca kadar 8. Yüzyılda Roma dili, 11. Yüzyılda Eski Fransızca, 14. Yüzyılda Orta Fransızca olmak üzere üç farklı aşamadan geçmiştir¹⁰¹. Yaşam, her nedense artık çok daha zor sürdürülebiliyordu¹⁰².

Bu istilaların en önemli sonuçlarından biri de, kuzeyin Hristiyanlaştırılmasıdır. Hristiyanların çok sıkı bir şekilde örgütlenmiş kilisesine karşılık İskandinavya putperestliği başta olmak üzere istilacılar benzer kurumlara sahip değildi. Tabii olarak, çok tanrıcılığın

⁹⁸ Gül, s. 72.

⁹⁹ Karaköse, Hasan, *Siyasal Düşünce Tarihi*, Nobel Yay., Ankara, 2004, s. 160-161.

¹⁰⁰ Harman, s. 110-111.

¹⁰¹ Davies, s. 266.

¹⁰² McEvedy, s. 36.

kendisi de din değiştirmeyi kolaylaştıran bir tabiata sahipti. Böylece 9. yüzyıldan itibaren İskandinavlar, Hristiyanların tanrısının ekiniilmesi gereken bir g olarak tanımaktan başlayıp onu tek tanrı olarak kabul etmeye varan uzun yol birçok aşamalardan sonra gerçekleşmiştir. Bu arada talan harektlerinden dönen birçok kuzeyli denizci, bu yeni dini evine bir başka ganimetmiş gibi götürüyordu. Zamanla Hristiyan toprakları içinde yerleşmiş Normanların anavatandan gelmekte olan ve sayıları da giderek artmakta olan maceracıya yeni dini anlatmalarıyla Hristiyanlığa girenlerin sayısı hızla artmıştır. Bunun bir devamı olarak daha sonra yavaş yavaş savaşların yerini alan ticari ilişkiler de din değiştirmelerde etkili olmaktadır¹⁰³. Kuşkusuz, her yer için geçerli olan en kalıcı sonuç, korkunç bir g kaybı olarak özetlenebilir. Greli olarak güvenlik yeniden sağlandığında, sayı olarak azalmış insanlar önlerinde bir zamanlar ekilip biçilen ama artık çalılarla kaplanmış geniş toprak alanları buldular. İstilaların sona erişine kadar, dışarıdan gelmiş göçebe sürüsünün neden olduğu bu yıkımlar ve halkların bu büyük altüst oluşu, dünyanın geri kalanı gibi, Batı'nın tarihini de gerçekten yapılandırmıřtı¹⁰⁴. Avrupa ise Müslüman ve barbar baskılarına karşı savaşarak, onları püskürttü; bunu yaparken de, en temel kurumlarını değiştirdi ve tekniklerini, ilerde çok daha büyük başarılar sağlama yeteneğine sahip olduğunu gösterecek biçimde geliřtirdi¹⁰⁵. Barbar istilalarını durdurmuşlar ve İslam yapısında ilk çatlakları oluřturmuřlardı¹⁰⁶.

¹⁰³ Gül, s. 74.

¹⁰⁴ Bloch, s. 97-112.

¹⁰⁵ McNeill, s. 266.

¹⁰⁶ Barl, s. 85.

4.3. İSTİLALARDAN SONRA AVRUPA

Avrupa tarihi boyunca kendini oluşturan topluluklardan bağımsız olmamış, ancak zamanla kendi varlığını ve aidiyetini oluşturmayı başararak, bünyesindeki söz konusu toplulukları şekillendirmenin yanı sıra içinde bulunduğu dinamik dünya yapısında da tanımlayıcı bir aktör haline gelmiştir. İçinde bulunduğu her dönemde, ilgili dönemin koşulları çerçevesinde, çevresini sürekli tanımlamaya çalışan Avrupa'nın asıl amacı kaotik yapıdaki çevresel unsurların tanımlanarak içte ve dışta istikrarın sağlanmasıdır¹⁰⁷.

Avrupa'nın ilkçağı, siyasî hayatına Orta İtalya'da bir Latin kentleri federasyonunun önderi olarak başlayan Roma'nın, zamanla Akdeniz'i bir iç deniz haline getirecek şekilde Avrupa'nın güney bölgelerini hâkimiyeti altına alması ile tanımlanabilir. Bu dönemde kuzey coğrafyası büyük oranda putperest toplulukların yaşadığı ayrı bir dünya hüviyetinde idi. Ortaçağ Avrupa'sı ise, Roma'nın önce ikiye ayrılması ve arkasından da Batı Roma'nın yıkılmasına sebep olan ve 11. yüzyıla kadar devam eden istilalar sonrasındaki gelişmelerle şekillenmiştir. Ortaçağ feodalitesini doğuran, son derece çalkantılı bir ortamın yaratılmasına ve onun devamına etki eden faktörlerin birçoğu aslında Avrupa toplumlarının iç evrimlerine yabancı olmasına rağmen, yine de Ortaçağ Avrupa'sı veya feodalitesi, bizzat bu çalkantılardan doğdu diyebiliriz¹⁰⁸.

Barbar istilaları ve Müslümanlığın doğu ticaret yolları üzerindeki hakimiyetinin etkisiyle Batı'da kapalı tarım ekonomisine geçilmiştir. İstilalar ve ticaret yollarının kesilmesi tüccar sınıfını dolayısıyla şehir hayatını ortadan kaldırmış ve fakirleşmeye yol açmıştır. Fakirleşmeyle birlikte parayla yapılan alış veriş azalmış, ücret ve hizmetlerin karşılığı mal ile ödenmeye başlanmıştır. Para kullanımının azalması, iktidar ve zenginliğin kaynağını değiştirmiş ve toprak zenginlerinin iktidara sahip olmasına yol açmıştır. Ticaret ve şehir hayatının azalması insanların kırsal alanlara yerleşmelerine ve köylerdeki büyük toprak zenginlerinin malikaneleri etrafında toplanmalarına neden olmuştur. Etrafı surlarla çevrili olan malikaneler, özel bir şekilde örgütlenmiş köylerdir. Bu örgütlenmenin basında toprak sahibi senyör, topraklarını işletebilmesi için kol gücüne ihtiyaç duymaktaydı. Fakat bu kol gücü İlkçağ'da olduğu gibi köleler tarafından sağlanamazdı. Çünkü o dönemde yeterince bol ve ucuz köle bulmak imkansız hale gelmişti. Para ekonomisinin ortadan kalkması kölelerin malikaneler tarafından satın alınmasını da engellemekteydi. Ekonomik koşulların da ücretli

¹⁰⁷ Karakuş, s.121.

¹⁰⁸ Gül, s. 39.

işçi çalıştırmayı engellemesi kol gücünün, toprağı olmayan ve barbar istilalarına karşı malını ve canını koruyamayan serfler tarafından karşılanmıştır¹⁰⁹.

Ne olursa olsun, istilalarla altüst olmuş bir dünyada, sonunda yeniden, iyi-kötü bir düzen kurulmaması mümkün değildir. Karolenjlerin yıkılış felaketini izleyen yaygın can çekişme, zorunlu olarak; insan ilişkilerini güçlendirdi. Yağmalardan dehşete düşen çiftlikler hiç olmazsa insanların kurtarmayı düşündüler. Barınaklar, kaleler yaptılar¹¹⁰. Ortaçağ başlarında kurulan Barbar Krallıklarında emniyet ve güvenlik yoktu. Bu nedenle zayıf ve kuvvetsiz olan bir asilzade kendisinden daha büyük ve kuvvetli bir senyörün himayesi altına girmezse, kendisine ait topraklarda rahat yaşayamazdı. Bu şekilde, himaye altına giren kimseye Vasal, himayeyi kabul eden senyöre de Süzeren adı verilirdi¹¹¹. Değişen tarımsal örgütlenme biçimleri ortaya çıktı. Her yerde, kaba müstahkem kalelerde oturan savaş lortları, bağımlı köylülerin köylerini aynı zamanda onlardan, gerek nakden gerekse ücretsiz işgücü şeklinde haraç alarak, hem sömürmeye hem de korumaya başladılar¹¹². Nedenlerle sonuçları ayırt etmek kolay değil, fakat siyasal otoritenin parçalanması ve yerel birimlerin savunmasızlığı bir dizi siyasal, hukuki, toplumsal, ekonomik ve askeri gelişimde etkili oldu. Ve bunlar bir arada daha etkili kuramcılarının feodal rejim adını verdikleri biçimi oluşturdu¹¹³.

Sonunda bütün istilacılar yerleştiler. Aslında çoğunluk, ekip biçen insanlardı ve geldikleri yerlerde aletleri için olduğu kadar uygar orduları savaşta yenmelerine olanak sağlayan silahlar içinde demiri kullanmaya zaten başlamışlardı. Bunların toplumları ilkel komünizmden, krallık iddia eden şefler, köylüleri yöneten aristokratlar, birtakım komünal ekip biçme geleneklerine sahip çobanlar olarak sınıf farklılıklarına geçmeye başlamışlardı. Eğer Roma tarımı, büyük, kölelerin çalıştığı lâtifundia ile yoksul köylülerin küçük üretiminin karmasından başka bir şey olmuş olsaydı, istilacılar başarılı bir şekilde onun yöntemlerini alacak ve esas itibariyle Roma yaşam kalıplarını benimseyeceklerdi¹¹⁴. Avrupa gitgide geçmişin daha derinlerine giderek, kendi başlangıcını, köklerini soyağacını aradı. Ama kendine özgü kültürü ve kendi manevi yapısını ancak 10. Yüzyılda bulabildi¹¹⁵. 10. ve 11. Yüzyıllarda, yerel düzeyde güvenlik görece olarak kurulmuş ve barbar istilalarına bir son

¹⁰⁹ Bıdık, Dinçer, *Türkiye’de Muhafazakarlık Ve Liberalizm*, Yüksek lisans tezi, Muğla üniversitesi, 2007 s.15.

¹¹⁰ Berl, s. 86.

¹¹¹ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talashoğlu, s. 147.

¹¹² Harman, s. 111.

¹¹³ Davies, s. 340.

¹¹⁴ Harman, s. 110.

¹¹⁵ Berl, s. 84.

verilmiş olmakla birlikte, Avrupa genelinde barış ve düzen sağlanmaya başladı¹¹⁶. Avrupa’da yerel güvenliğin sağlanmasının çok önemli sonuçları oldu. O zamana kadar Avrupa’daki yerleşik toplulukların karabasanı haline gelen, karada haydut saldırıları ile deniz ve kıyılarda korsanlık, çekici meslekler olmaktan çıkmaya başladı. Yerel güvenliğin sağlanmasıyla, değer verilen maddelerin ele geçirilmesinde zora başvurma geçerli olmaktan çıkınca, bunların ticaretle sağlanması seçeneğine başvuruldu. Böylece korsan gemileri yerine ticaret gemilerine, haydutlar da tüccarlara bıraktı. Hatta çoğu haydut ve korsan, meslek değiştirerek tüccar oldular. Zamanla bu tüccarlar topluluğu, ticarete uygun ve savunması kolay yerlerde uzun süreler geçirmeye, sonra buralara sürekli olarak yerleşmeye başladılar. İşte, çekirdekten Batı ve Kuzey Avrupa’nın kentleri doğdu. Ticaret ve değişik bir kent yaşamının ortaya çıkışının, Avrupa uygarlık ve üstünlüğünün doğuşundaki payı gerçekten çok büyüktür. O kadar ki, eğer Avrupa’da böyle canlı bir ticaret doğmamış ve bağımsız özelliklere sahip kentler kurulmamış olsaydı, 15. Yy’ın Rönesans’ı ya gerçekleşmez ya da en azından çağımız temellerini oluşturacak yenilikleri etkisiz ve kısa süreli kalırdı. Ticaret ve kentleşme, belki de, dünya tarihinin iki en önemli dönüm noktası olan tarım ve endüstri devrimleri arasındaki uzun zaman dilimi içindeki basamak taşını oluşturmuş ve insanların birinden ötekine geçmelerini sağlamıştır¹¹⁷. XV. inci yüzyılda Avrupa’nın siyasal yapısında ve düşünsel ortamında önemli değişiklikler ortaya çıkmıştı. Bunlar, Ortaçağın artık tamamlandığının ve “yeni” bir çağın başladığının habercisiydi. Herkesin birbiriyle savaştığı XVI’ncı yüzyıl Avrupası’nda ise, Batı Hristiyan dünyasındaki dinsel birliğin simgesi olan Papalık, ayrılıkçı akımlar ve İtalya Yarımadası’ndan esen yeni düşünce rüzgârları karşısında büyük bir sarsıntı geçirdi¹¹⁸.

Batı artık ebediyen istilalardan kurtulmuştur. Bundan sonraki tarihi boyunca artık hiçbir dış saldırı ve yabancı istila ile kesilmeyen çok daha düzenli bir kültürel ve toplumsal evrim tarzı ortaya çıkaracaktır. İşte feodal Ortaçağ Avrupa’sı haritasının ilk taslağı ana hatlarıyla bu çerçeveyi oluşturmaktaydı¹¹⁹.

¹¹⁶ Sander, s. 57.

¹¹⁷ Sander, s. 55-56.

¹¹⁸ Erkiner, Hakkı Hakan, ” Grotius Öncesinde İlk Modern Uluslararası Hukuk Düşüncesinin Oluşturduğu Tarihsel Koşullar ve Erken Klâsik Dönemdeki Öğreti”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.1, 2012 s.55-56.

¹¹⁹ Gül, s. 73-74.

4.4. İSTİLALARDAN SONRA KURULAN KRALLIKLAR

Ne Arap korsanları ne de Tuna ovası dışında Macarlar kanlarını önemli oranda Avrupa'ninkine karıştırmamışlardır. Oysa İskandinavlar İngiltere ve Normandiya bölgesine oldukça önemli yeni bir insanî unsur ilave etmişlerdir. İngiltere'ye gelen Norman istilacılar, Anglo-Sakson dilini öğrendiler ve kendi dillerini de katarak bugün dünyanın en çok konuşulan dilini meydana getirdiler. Kara Avrupa'sındaki ve İngiltere'deki coğrafi isimler bu bölge üzerindeki İskandinav istilalarının önemini ortaya koymaktadır. Bütün bu izlerin yanında gerek İngiltere'de ve gerekse Kara Avrupa'sında ve özellikle Normandiya bölgesinde hukuk, idare ve sosyal yapının özellikleri açısından bakıldığında zaman belli bir süre denizin ötesinden gelen bu insanların kendi anavatanlarındaki hukuku ve uygulamaları bu yeni coğrafyalara hâkim kıldıkları görülecektir. Bütün bu göç dalgasını oluşturan İskandinavların büyük çoğunluğu Danimarkalı, Norveçli ve İsveçli topluluklardan meydana gelmekteydi. Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Batı Avrupa, Germen hanedanları tarafından yönetilen krallıklar halinde parçalanmıştı. Feodal Avrupa'nın krallıkları az çok doğrudan işte bu monarşiden gelmekteydi. Bu bağlantı, 9. yüzyılın ilk yarısında hala beş ya da altı devlete ayrılmış durumda olan Anglo-sakson İngiltere'sinde daha net bir şekilde görülebilmektedir. 10. yüzyılda Wessek Kralları kendilerine ya Britanyalı ya da daha sıklıkla Angılların ve İngilizlerin Kralı unvanını verirlerken, Galler ülkesinde yaşayan Britanlar çok sayıda prenslikler halinde yaşıyorlardı. İber yarımadasında Got soylularının oluşturdukları ve birbirinden kopararak ya da birleşerek oluşan küçük krallıklar vardı. Bunlar Got krallığı, Kastilya Krallığı ve Aragon Krallıkları gibi adlar ile anılıyorlardı. Pirenelerin kuzeyinde ise, Barbar krallıklarından biri olan Frank Krallığı önce Merovenj ve daha sonra Karolenj hanedanı tarafından oldukça genişletilmişti. Karolenjler döneminde bu krallık Doğu Almanya ve Batı Fransa olmak üzere iki krallığa bölünmüştür. Eski Lombard devletinin devamı olan İtalya Krallığı kuzey ve merkezi İtalya'ya hâkim bulunuyordu. Ancak Venedik, Bizans'a sırtını dayayarak hala ayrı bir varlık olarak kendini gösteriyordu. Orta İtalya'da Vatikan bir kilise devleti olarak varlığını sürdürüyordu. Güneyde ve kuzeyin diğer bölgelerinde ise irili, ufaklı birçok küçük ve küçük krallıklar bulunmaktaydı. Frank coğrafyasında ise, 10. yüzyılda Capet hanedanından gelen ve başlıcaları Akitanya, Burgonya ve Neustria dükliklerine bölünmüştü ki, bu üç prenslik adeta krallığın tamamı demektir. Bunlardan sonuncusu daha sonra Fransa olarak adlandırılacak olan ülkeyi ihtiva etmekteydi¹²⁰

¹²⁰ Gül, s. 72-76.

2. BÖLÜM

5.1. FRANK İSMİ

Aslı Frank olan kelime Türkçeye Frenk/Firenk/Firek, Arapça'ya Efrenc (ifrence), Farsça'ya Fereng/ Freng/ Firek şekillerinde geçmiştir. Avrupa'nın batı ve kuzey kısmına Arapça da Efrenciye, Farsça da ve Türkçe de Frengistan adı verilmiştir. Müslümanlar Frank (Efrenc, İfrence) adını doğru olarak önce Frank Devleti'nin (Merovenjiyen- Karolenjiyen) halkı için kullanmışlarsa da sonraları özellikle Haçlı seferlerinin başlamasının ardından, Suriye ve Filistin'de kurulan Hristiyan devletlerinin kurucuları büyük çoğunlukla Frank olduğu için bu ismi bütün Batı ve Kuzey Avrupa milletlerine (Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan, Norman) teşmil etmişlerdir. Fakat Katolik İspanyollar ile Ortodoks kilisesine mensup milletler (Rus, Rum, Bulgar, Sırp vb.) Frank tabiri kapsamının dışında tutulmuştur. Tarihte Frank adına ilk defa İmparator Gallienus devrinde rastlanmaktadır. Frank adı bir kabile ismi olmayıp başlangıçta Roma İmparatorluğunun doğu ve kuzey sınırlarında oturdukları halde Roma hâkimiyeti altına girmemiş olan germen kabilelerini ifade ediyordu. Bu göçebe toplulukların diğer Germen kabilelerinde de olduğu gibi halk tarafından seçilen "halk kralları" vardı. Ancak zamanla bu krallık şekli arazi kazanma sebebiyle karakterini değiştirdi ve Roma İmparatorluğunun zayıflamasını ve çökmesi sonucunda oldukça güçlendi. Roma imparatorluğunun çökmesi bu çöküşün kendilerine şan şeref, servet ve arazi kazanma imkanlarını sağladığını gören diğer küçük kabileleri de birleştirmeye sevk etti. Bütün kabileleri en iyi şekilde zafere ulaştıracağına inanılarak başa geçirilen "üst Kral" kendisine "Frankların Kralı" unvanını verdi ve böylece birleşen kabileler de Frank adını benimsemiş oldular¹²¹. Franklar Germen kavimlerinin bir koluydu. M.S. 2. 3. yüzyıllarda Kuzeybatı Almanya'da yaşayan Frank boyları, 5. Yüzyılın ortalarında Galya topraklarına göç ettiler, çeşitli bölgelere yerleştiler, bir boylar birliği kurdular¹²².

Franklar uzun boylu, sarı saçlıydı. Yün veya deri potur giyerlerdi. Belden yukarıları çoğu zaman çıplaktı. Bu barbarlar yağmacılığı tabii bir geçim vasıtası sayıyordu: çiftlik teknikleri yetersizdi. Silahlarını kendi yapan ve onaran Frank ustası, şüphesiz bir zanaatkârdı. Frankların demir işçiliğindeki ustalıkları step sanatından taklit ederek yaptıkları kuyumcu

¹²¹Işın Demirkent, "Frank," *DiA.*, Cilt 13, TDV Yay., İstanbul, 1996, s. 173.

¹²²Frederic, Louis, *Medeniyet Tarihi*, Çev. Vahdet Gültekin, Doğan Kardeş Yayınları, Cilt 2. İstanbul, 1974, s. 402.

işlerinde de görülür. Frank askeri, esas itibariyle piyadedir. Romalılarından ve Gotlardan farklı olarak, Franklar istila ettikleri yerlerin halkı ile evlenmeyi yasaklamıştı¹²³.

¹²³ Meydan Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 7, Meydan Yayınevi. İstanbul, 1972, s. 228.

5.2. FRANK KRALLIĞI

Waser-Rhein Germenleri grubunun önemli ve büyük kolu Franklardır. Bu kolda Chamavalar, Ampsivarlar, Chatuarlar, Bructerler ve Tubantlar gibi bir takım boylarda yer almıştı. Franklar'ın kökenleri Aşağı Rhein bölgesinde oturan İngveon soyundan gelen Chauklara dayanır. Franklar tarih sahnesine ilk kez 258 yılında çıktılar. Bu tarihten 4. Yüzyıla kadar Germen boyları ile birlikte Romalıların müttefiki olarak Toxandria'ya yerleştiler. 406 yılında Romalıların çekilmesiyle batıya Flandraya ve Kuzey denizine doğru olan bölgelere yayıldılar. Nihayet 5. Yüzyılda Galya'ya gelen Franklar, burada Frank devletinin kuruluşuna önyak oldular¹²⁴. Franklar, daha Germenya'dan göç etmeden önce, Batı Roma İmparatorluğu için en büyük tehlikelerden biri olmuşlar, bu imparatorluğun çöküntü günlerinde de birçok toprakları elde etmişlerdir. Galya'ya yerleştikten sonra, güneye doğru sarkıtlar, bugünkü Fransa'nın Akdeniz kıyılarına kadar indiler. 6.yüzyıl başlarken Franklar Batı Roma İmparatorluğu'nun egemenliğinden kurtulan daha başka komşu toprakları da ellerine geçirerek az çok güçlü bir devlet haline gelmiş bulunuyorlardı. Franklar, ordu düzeni, şehir yerleşmeleri, din kuruluşları bakımından devlet sayılabilecek bir topluluk kurmuş olmakla birlikte, toplum hayatı bakımından üstün, ileri bir medeniyete ulaşmış değillerdi. Frank krallarında gerek gösteriş, gerek tutum bakımından, Roma İmparatorlarındaki o haşmet yoktu. Kral bütün öteki derebeylerinden hemen hemen farksız bir hayat sürüyordu. Buyruğu altındakilerden elde ettiği vergilerle geçiniyor, gösterişsiz, şatafatsız bir hayat sürdürüyordu¹²⁵.

Frank şövalyeleri tümüyle yeni savaş taktikleri uyguluyorlardı. Franklar, İran ve Bizans ağır süvarileri gibi düşman birliklerine ok atmak yerine, uzun mızraklarla saldırmayı seçtiler. Mızraklarını ileriye doğru tutarak, atlarının koşabileceği en büyük hızla dörtnala düşmana saldırabildiler, böylece herhangi bir askeri dizilişi dağıtabilecek kadar büyük göç yaratabildiler. Bu yeni savaş taktiğinin ortaya konuluşunda başrolü, üzengiler oynadı. 8. Yy'ın başlarında Frankların, hiçbir yerde benzeriyle karşılaşmayan adam adama savaş biçimini ortaya koymak üzere, üzengileri, zırhı, iyi atları ve ağır mızrağı bir araya getirdikleri kesin görünüyor. Bu yeni savaşçılar, sayıca çok az oldukları sürece barbar akınlarını durdurabilecek durumda değillerdi¹²⁶. Frank'larda, kilisenin dışında, hemen hemen hiçbir kültür merkezi yoktu, Romalıların gymnasium, forum, stadyum gibi okul, toplantı, spor kuruluşları Roma

¹²⁴ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 134.

¹²⁵ Frederic, s. 402-405.

¹²⁶ McNeill, s. 262.

imparatorluğunun yıkıntıları ardında kalmış, ışıkları Alpieri aşım bu yana erişememişti. Franklarda düşünce, yaşayış, hayat görüşü Romalıların onlara verdikleri “Barbar” sıfatını üzerinden silip atamamıştı¹²⁷. Frank Krallığı’nın, öteki krallıklara oranla daha güçlü olması Roma mirası bir altyapı sayesindeydi¹²⁸. Franklar barbarlar arasında, çok farklı ve zıt iki niteliği birleştirebilmelerinden ötürü dikkat çekmişlerdir. Bunlardan ilki, dinde olduğu gibi Roma etkilerini kabule hazır olmalarıdır. İkincisi ise, Germen anavatanlarını terk etmemiş olmaları ve hiçbir Got’un vatanına sadık kalmadığı ölçüde buraya sadakatle bağlı olarak gözükmeleridir¹²⁹. Sonuç olarak, Vandal Krallığı ve Ostrogot Krallığı’nın Bizans tarafından 6. Yüzyılda, Vizigot Krallığı’nın da Müslümanlar tarafından 8. Yüzyılda ortadan kaldırılmasından dolayı kavimler göçünden sonra kıtaya yayılan halklar arasında varlığını, sürdürebilen tek güç Frankların kurduğu Frank Krallığı’dır¹³⁰.

¹²⁷ Frederic, s. 407.

¹²⁸ Barl, s. 63.

¹²⁹ Metthew, Donald, *Ortaçağ Avrupa’sı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İletişim yay. , 6. Cilt. İst., 1988, s.41.

¹³⁰ Ağaoğulları, M.A., Köker, L., *İmparatorluktan Tanrı Devletine*, İmge Kitapevi, Ank., 2004, s. 173.

5.2.1. Merovenj Hanedanı

Ren Nehri'nin bugünkü Almanya'dan geçtiği hattın kuzeyinden, Baltık Denizi kıyılarına kadarki bölgede yaşayan bir Cermen kavmi olan Franklar, M.S. III. Yüzyılda Asıl Franklar ve Elbe Nehri'nin bir kolu olan Saale'ye atfen Salian Frankları (Francs Saliens) olarak iki ana kola ayrılmış durumdaydılar. Galya'yı ele geçirerek Frank Krallığı'nı kuran Merovenj kralları Salian Franklarının soyundandır¹³¹. Ren'le Somme arasında yerleşmiş olan Sal Frankları, V. Yüzyılın ortalarında beri İle-de-France adlı küçük Roma devletinin bağdaşklarıydılar. Bu küçük devlet imparatorluğun Galya'daki son kalıntısıydı ve Franklar da Hunlara, Vizigotlara, Sakson korsanlara karşı savunuyorlardı onu. 470 yılına doğru, bu yardımcıları içinde en etkin olanı, Tournai kralı Childeric yavaş yavaş Romalı şeflerin yerine geçer¹³². Fransa'yı yöneten ilk kral sülalesi, Merovenjler ilkin kutsal bir boy klan olarak ortaya çıktılar; bu boy, Frankların çeşitli kabilelerine krallar yetiştirdi¹³³. 428'den 751'e kadar 323 yıl hüküm sürdüler. Bu ailenin hükümranlığı sırasında Galya toprakları geniş ölçüde devlete katıldı. Başlangıçta başkent Soissons şehriydi; 507'de başkenti Paris oldu. Kurucusu I. Clodion'dur. Oğlu Merovée devleti daha sağlam bir temel üzerine oturtmuştur. Merovenjlere de bu ad ondan dolayı verilmiştir. Daha sonra da I. Childeric tahta geçmiştir¹³⁴.

Merovenj ismini veren hükümdarın tarihî kişiliğine efsaneler gölge düşürmektedir. Merovée (Merovech veya Meroveus) tabiatüstü bir kişilik olarak tasvir edilir¹³⁵. Merovenjlerin atası olarak benimsenen Merovenj hakkında hayli ilginç bir efsane anlatılır. Bu efsaneye göre; Merovenj'in iki babası varmış. Bunlardan biri Frankların o sıradaki kralı Clodio, diğeri ise Neptün, okyanustan gelen ve olağanüstü güçleri olan, hatta tanrısal bile denilebilecek nitelikli bir yaratılmış. Merovenj'in annesi gebeyken, bir gün yüzmek için okyanusa girmiş. "Quinotaur" adlı bu yaratık ile cinsel ilişkide bulunmuş. Kimileri bunu bir tecavüz olayı olarak da nitelendirir. Merovenj'in annesinin karnındaki cenine Quinotaur'un dölü de geçmiş. Doğduğu zaman her iki babasının da genlerini taşıyormuş. Bu efsane, eski bir "doğa kurgu" öyküsü gibidir. Fakat salt Merovenjlere özgü değildir. Çok daha önceki tarihlerde Fenikelilerde, hatta Sümerler başta olmak üzere Mezopotamya ve eski Mısır uygarlıklarında buna pek benzer efsaneler vardır. Dendiğine göre: denizden gelen ikinci babasının doğaüstü güçleri Merovenj'e, sonra da kalıtım yoluyla onun ardından gelenlere geçmiş. Bu nedenle

¹³¹ Öztuna, Yılmaz, *Devletler ve Hanedanlar*, C. 5. Ankara, 1996, s. 27-28.

¹³² Tanilli, s. 30.

¹³³ Grand Master, *Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt 4. 1992, s. 890.

¹³⁴ Frederic, s. 407.

¹³⁵ Gül, s. 44.

Merovenj hanedanından gelenlerin sadece sıradan bir kral değil, aynı zamanda büyücü olduğu söylenir. Merovenjler için uzun saçlı krallar denmiştir. Hepsi kızılımsı sarışıdır¹³⁶.

Merovenj hanedanını kuran Skambrian'lar 5. yüzyıl başlarındaki Hun işgali sonrasında Ren'i geçerek bugünkü Belçika ve Kuzey Fransa'da Ardennes'e yerleştiler. Oradan da Galya bölgesine yayıldılar. Putperest olmalarına rağmen Romalılarla yüzyıllarca sıkı ilişki içerisinde oldular. Roma adetlerini takip ettiler, Roma ordusunda yüksek görevlere geldikleri gibi Roma konsülüne bile seçildiler. Roma İmparatorluğu çöktüğünde yönetim örgütünün kontrolünü sağladılar ve Merovenj rejimi eski Roma imparatorluğu devlet modeline tam uyumlu bir şekilde sürdü. Skambriaların reisi olarak Merovée adını taşıyan biri Roma'nın idaresi altında 417 yılında savaştı ve 438 yılında öldü. Bu sarı saçlı Frank kralının aynı adı taşıyan oğlunun da 448 yılında Frank kralı olarak ilan edildiği anlaşılmaktadır. Bu muhtemelen Frank topluluklarını birleştiren ilk resmî kral olabilir. İşte Frank krallığı bu Merovée'nin ailesinden çıkmıştır. Merovenj Frank krallığının sanıldığı gibi ham barbar kültürü yoktur. Laik eğitimi ile Bizans'ın yüksek kültürüyle karşılaştırılacak düzeydeydi. Merovenjlerin idaresindeki laik eğitim 5 asır sonra ikiye ayrılan hanedanlığınkinden daha yaygındı. Bu eğitim sistemine yöneticiler de dâhildi. 6. yüzyılda idarede bulunan kral Childeric, Paris'te Roma stilinde gösterişli bir amfi tiyatro inşa ettiği gibi dinî otoriteler ile tartışabilmekte ve şiir sanatına olan ilgisi ile de ün kazanmıştı. Merovenj idaresindeki Franklar zalim fakat Viking, Vizigot, Vandal ve Hunlar gibi savaşçı değillerdi. Asıl uğraşları çiftçilik ve ticaretti. Özellikle Akdeniz'de deniz ticaretine büyük önem vermişlerdi. Bu dönemin el yapımı işleri oldukça ileri derecede idi. Merovenj krallığının zenginliği kaliteli altın sikkelerinden de anlaşılmaktadır. Sikkelerin çoğunda, daha sonra Kudüs'teki Haçlı Frank Krallığı'nın kullandığına benzer şekilde, kollarının uzunluğu birbirine eşit bir haç bulunmaktadır¹³⁷. Devlet yoktu, her şeyin başı kraldı; krallık bir mülk olarak düşünülürdü ve yeni bir kral başa geçince ülke paylaşılıyordu. Clovis'in kral olmasıyla ortadan kalktı. Irk ayrımı ve gerçek soyluluk yoktu. Hükümdarın çevresini kendine özel bir antla bağlı savaşçılar, Antristionlar almıştı. Emrindeki insanlar bir yönetim nüvesi meydana getirirlerdi; mabeyinciler kralın odasını ve orada saklı hazineyi korurlardı; ahır kontu buyruğunda seyisler vardı; sarayın yönetimi majör domosa veya saray kâhyalarına verilmişti. Kralın başkenti yoktu kral bir malikânedan bir başkasına giderdi yüz yirmi krallık sitesinin her birinin başına bir kont

¹³⁶ www.SıraDışıTarih.com.

¹³⁷ Gül, s. 44-45.

yerleştirdi. Kralın bu temsilcisi kendi sitesindeki askerleri toplar ve mahkemelere başkanlık ederdi. Kral kendi arazilerinden daha başka gelir kaynakları isterdi. Roma topraklarındaki devletlerden amansızca arazi vergisi ve baş vergisi alırdı. Germenlerden vergi almaya kalkıştıysa da başarısızlığa uğradı. Personel ve teknik yetersizlikten vergiler 7.yy'da ortadan kalktı. Her hür insan masrafını kendisi ödeyerek, hükümdar çağırıldıkça askere giderdi. Orduyu kumanda eden başlangıçta kraldı, ordu sonra dukler tarafından yönetildi. Frank yargılama usulü tüm krallıkta kabul edildi. Bu usulde ordaliumlar hâkim kararıyla düello vardı. Tazminat kural haline gelmişti, yargılama işleri seçkin kişilerden meydana gelen bir mahkeme tarafından görölüyordu. Mahkeme başkanı kont yargıyı yürütür ve suçludan para cezası alırdı¹³⁸. Merovenj kralları otoritelerine atalarının kabilelerindeki insanlar üzerinde uyguladıkları biçimde, yeni ilkel bir çerçeve içinde bakıyorlardı. Kendilerini her şeyden önce, birer savaş şefi olarak görüyorlardı. Tüm Galya'nın sahipleri olarak, Romalı ya da Barbar, özgür durumdaki bütün insanlara askerlik ve duruşmada bulunma hizmeti yüklediler¹³⁹. Merovenj kralı, saygı gösterilen bir şahsiyet, rahip kraldır ve görevi basit işlerle uğraşmak değildir. Kısaca kral ülke yönetmezdi. Bu açıdan, kralın statüsü birazcık şimdiki İngiliz kraliyet ailesine benzemektedir. Hükümet ve yönetim işleri, "Saray Reisi" unvanında bir şansölye rütbesindeki kraliyetten olmayan bir memura bırakılmıştı. Merovenj rejiminin yapısı tümüyle modern anayasalı monarşilerdekine benzer birçok kurumu içermektedir¹⁴⁰.

451 yılında Hunlarla Roma İmparatorluğu ve müttefikleri arasında yapılan Katalon Savaşı'nda Frank askerlerine Merovechin önderlik ettiği bilinmektedir. Bu nedenle de Cladion'dan sonra liderliğe Merovech'in getirildiği kabul edilmektedir. Ondan sonra yönetime gelen kişi ise oğlu Childeric'tir. (440-481/2), kendisi birçok başarıya imza attığından ve uzun yıllar kıtayı yönetecek bir soyun başlangıcı olduğundan dolayı Hanedana babasının isminden yola çıkılarak Merovenj Hanedanı denilmiştir¹⁴¹.

¹³⁸ Meydan Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 13. Meydan Yayınevi. İstanbul, 1972, s. 425.

¹³⁹ Tanilli, s. 32.

¹⁴⁰ Gül, s. 45-46.

¹⁴¹ Genç, Özlem, *Charlemagne ve Karolenj Rönesansı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Ankara, 2012, s. 20.

5.2.1.1. I. Childeric

Lider Childeric Alemanlar, Saksonlar ve Vizigotlarla yapılan savaşlara Roma tarafında katılmış bir komutandır. 463`te Vizigotlara karşı girişilen savaşta Romalı komutan Aegidius`u (ö. 464/5) desteklemiş, Romalı kont Paulus`a doğu Cermen kabilelerinden biri olan Scirianların lideri Odoacar`ı (433-493) ve 469`da da Angers`te bir Sakson ordusunu yenmesi için yardım etmiştir. Bununla birlikte yetkileri bu kadarla sınırlı değildir. Pagan olan bu lider aynı zamanda Roma`nın rızasıyla Kuzey Galya`da toprak idaresinin resmi temsilciliğini de üstlenmiştir. Ayrıca Roma adına Reims bölgesinin sivil yönetimini de kontrol altında tutmuştur. Siyasi faaliyetleri yanı sıra bu liderin özel hayatı hakkında Tours`lu Gregory`nin (538-594) yazdıkları oldukça dikkat çekicidir. Frankların tarihini konu ettiği eserinde Gregory, Childeric`in küçük kız çocuklarına sarkıntılık ettiğinden bahsetmektedir ve bundan dolayı da Franklar tarafından Thuringia`ya sürgüne gönderildiğini belirtmektedir. Yine yazara göre buradan ayrılırken kral Bisinus`un eşi Basina`yı da beraberinde götürmüştür. Basina da kocasını bırakıp Childeric ile gitmiştir. Gregory I. Clovis`in (481- 511) annesinin adının büyük olasılıkla Basina olduğunu düşünmektedir. Childeric 481 yılında ölmüştür¹⁴². 1653 yılında, Merovenj kralı I. Childeric`in mezarının bugün Belçika sınırları içinde kalan Tournai kentindeki Saint-Brice Kilisesi`nin onarımı sırasında tesadüfen ortaya çıkan mezarındaki güneş diskiyle süslenmiş bir boğa başının yanı sıra, kralın koşum takımlarını süslemek için kullanılmış 300`den fazla altından yapılmış arı bulundu. Henüz Hristiyanlığı seçmemiş olan Childeric, Erken Ortaçağ`da İsis kültünün son üyelerindendi ve son zamanlarda yapılan kazılarda aynı mekânda çıkarılan bir İsis heykeli de bu görüşü desteklemektedir¹⁴³.

Childeric öldüğünde Franklar henüz birleşik bir kabile ya da ulus oluşturamamışlardır. Halen bölünmüş halde yaşamaktadırlar. Bu bölünmüşlüğü ortadan kaldırarak Frankları bir çatı altında toplayan kişi Childeric`in oğlu Clovis`tir (466-511). Clovis sonrası kabileler devletleşme yolunda birleşmeye başlamışlardır¹⁴⁴.

5.2.1.2. I. Clovis

Merovenj hükümdarlarının en ünlüsü 481-511 yılları arasında idareyi elinde bulunduran Childeric`in oğlu I. Clovis idi¹⁴⁵. Babasının ölümünün ardından 481/82`de on beş yaşında iken Frankların başına geçmiştir. Kral olunca küçük Frank Krallığı`nın sınırlarını

¹⁴² Genç, s. 20-21.

¹⁴³ Kahyaoğlu, Mehmet, "Hanedan Sembolü Olarak Arı," *Türkoloji Dergisi*, Sayı 1, Ocak 2011, s. 105.

¹⁴⁴ Genç, s. 21.

¹⁴⁵ Gül, s. 46.

genişletmek için önce, 486'da Gaul'un son Romalı yöneticisi Syagrius'a savaş açtı ve onu Soissons'da yenerek, Loire nehrine kadar uzanan tüm Gaul bölgesini ele geçirdi. Sonra, diğer barbar krallıklarına karşı bir dizi sefer düzenledi. Bir Cermen kabilesi olan Alamanlar'ı Tolbiac'ta yendi ve sınırlarını Rhine nehrine kadar genişletti. 493'te Bugonde prensesi Katolik Clotilde ile evlendi. Karısının ve Reims piskoposu Remi ile Avit'in etkisiyle 496'da çok tanrılı dini bıraktı ve Hristiyan oldu¹⁴⁶. Bahsi geçen dönemde Burgonyalıların çoğu Hz. İsa'nın Tanrısal bir özden gelmediğini, Tanrı'nın yarattıklarından biri olduğunu savunan Aryanizme inanmasına rağmen Clovis'in eş olarak aldığı prenses Hristiyanlığa inanan bir katoliktir. Hristiyanlık bu görüşü kabul etmemektedir. Clovis karısının tüm ısrarlarına rağmen başlangıçta Hristiyanlığı reddetmiştir. Clotilde'den sahip olduğu ilk oğlunun vaftiz edilmesine razı olmuş ancak çocuk ölmüştür. Bunu Tanrıların kötü bir işareti olarak algılayan Clovis, ikinci oğlu Clodimir'in vaftizine de izin vermiştir. Ardından bu oğlu da hastalanınca eşine onun da ilki gibi öleceğini söylemiş ancak Clodimir'in iyileştiği görülmüştür. Bu olayın hemen ardından Alemanlara karşı savaşa girişen Clovis, savaşı kaybedeceğini düşündüğü bir sırada, zafer için dua etmiş ve eğer kazanırsa Hristiyan olacağına dair söz vermiştir. Savaş sonunda kazandığını görünce Reims'te vaftiz olmuştur. 497 veya 498 yılbaşında gerçekleştirilen töreni piskopos Remigius (437-533) yönetmiştir. Bu törenle Clovis'e "*En Hristiyan Kral*" unvanı verilmiş ve bu unvan sonraki Fransa kralları tarafından da taşınmıştır¹⁴⁷.

Clovis'in en büyük becerisi diğer Barbar krallar gibi Ariuşçuluğu değil, halkıyla birlikte Katolikliği benimsemesidir. Böylece din kozunu kullanarak, henüz pek güçlü olmayan papalığın değilse de, güçlü Katolik hiyerarşisinin ve en az onun kadar güçlü olan keşişlik kurumunun desteğinden yararlanabilmiştir¹⁴⁸. Katolikliğe geçişi, ona tüm Katolik din adamlarının heyecanlı desteğini ve İstanbul tarafından tanınmayı sağlamıştır. Bu halkını zorunlu olarak etkilememişse de, en azından Galya'nın Katolik piskoposları tarafından sınırsız bir methü sena sağlamış ve bu sayede Galyalı-Romalı aristokrasiyi arkasına alabilmiştir¹⁴⁹.

Kısacası Clovis ve Roma Kilisesi arasındaki anlaşma sadece zamanın Hristiyanlık alemi için değil aynı zamanda sonraki bin yıllık devre içindeki Hristiyanlık için de önemli sonuçlardan biri olacaktır. Clovis'in vaftiz edilmesi Roma Kilisesi'ne dayanan bir Hristiyan

¹⁴⁶ *Türk Ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, Anadolu Yay. Cilt 3, 1984, s. 1448.

¹⁴⁷ Genç, Özlem, s. 23-24.

¹⁴⁸ Le Goff, s. 25-26.

¹⁴⁹ Metthew, s. 39.

imparatorluğu kurması ve dünyevi işlerin Merovenj soyu tarafından yönetilmesi yeni bir Roma İmparatorluğu'nun doğumunun işaretiydi. Kilise ve devletin birbirleri ile dayanışma sergiledikleri, birbirlerinin devamında anlaştıkları kopmaz bir bağ oluşmuştu. Bu bağın onaylanması ile 496 yılında Clovis'in, Rheims'te Aziz Remy tarafından vaftiz edilmesine izin verildi. Clovis'in vaftiz edilmesi zaten bir kral olduğu için bir taç giyme töreni değildi, kilise Clovis'i olduğu gibi kabul ediyordu. Bu Tevrat'ta Tanrı ile Kral Davud arasındaki anlaşmaya benzetilmektedir¹⁵⁰. Clovis'in genişleme ve ülkeyi tek başına yönetme siyasetinden tedirgin olan Vizigotlar, Ostrogot Kralı Büyük Theoderic'in desteğiyle Clovis'e karşı bir cephe oluşturdu. Clovis, 500'de Burgonde kralı Gondebaud ile yaptığı savaşı kazanarak bu ülkeyi haraca bağladı. Vouille savaşıyla, Frankların genişleme dönemi noktalanmış oldu. Clovis bundan sonra savaşı son verdi ve başkent yaptığı Paris'te oturmaya başladı. Paris'te 12 havari adına bir kilise yaptırdı. Clovis yaşamının son yıllarında Orleans'de 32 piskoposun katıldığı bir kilise kurulu topladı. Daha sonrada Lex Salica'yı (Salica Yasası) yayımladı. 65 cümleden oluşan bu yasayla Frank Krallığının siyasi birliği sağlanmış oldu.¹⁵¹

534 yılında Burgond krallığı ele geçirilir. 6. Yüzyılın ortalarında tüm Galya ile Germenya'nın bir bölümü tek bir devlet içinde toplanmış bulunmaktadır. Ne yakıp yıkmalara ne de kitle halinde soygunlara başvurulmamıştı. Bu kez artık Barbarların Roma dünyasına girişleri değildi söz konusu olan. Tersine Romalılığın bir bölümü, bir Hristiyan ulus içinde bir araya gelmiş bulunuyordu¹⁵². Sonuç Pirenelerden Bavyera¹⁵³,ya uzanan büyük bir Merovenj krallığıdır. Otuz yıllık bir saltanattan sonra yeni başkenti Paris'te ölmüştür¹⁵⁴.

Clovis'in ölümünden sonra Frank Krallığı, Cermen gelenekleri uyarınca, Childebert, Clodomir, Clotaire ve Thierry adındaki 4 oğlu arasında bölüştürüldü¹⁵⁵. I. Theoderic'in (485-533/4) payı Ren'in her iki yakasına kadar uzanmaktadır. Diğer oğlu Clodomir (511-524), Beauce, Maine, Anjou, Touraine, Berry ve Orleans'ı, I. Childebert (511-558) Fransa'nın kuzeyi ve batısı boyunca Picardy'den Pireneler'e kadar olan toprakları ve son olarak I. Clothar (511-561) Picardy ve Flanders topraklarını elde etmiştir¹⁵⁶. Merovenjler Galya-Roma toplumuna başarıyla uyum sağlamaktaydı, güçlenen kimlik duyguları ülkenin hanedan üyeleri

¹⁵⁰ Gül, s. 47.

¹⁵¹ *Türk Ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi* s. 1449.

¹⁵² Tanilli, s. 31.

¹⁵³ Güneydoğu Almanya'da bir bölgedir.

¹⁵⁴ Davies, s. 262-263.

¹⁵⁵ *Türk Ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, s. 1449.

¹⁵⁶ Genç, s. 24.

arasında paylaşılması karşısında sağlam kalmıştı. Frank devleti aslında bölünmemişti, dört ayrı kral tarafından yönetilen tek bir ülke olarak kabul ediyordu¹⁵⁷

I. Clothar'ın krallığının adı Soissons'dur. Burgonya Krallığı'nı almak için yapılan ilk teşebbüs Clodomir'in hayatına mal olmuştur ve toprakları kardeşleri I. Childebert ve I. Clothar tarafından paylaşılmıştır. Kardeşler arasında en büyükleri olan I. Theodoric başkenti Metz olan ve Austrasia denilen, krallığın en büyük parçasını almıştır. Başarılı seferler yapılan ve çoğunlukla sorunsuz geçen bu dönem içerisinde hem I. Theodoric hem de onun 534'teki ölümünden sonra oğlu Theudebert (533- 548) krallığı yönetmişlerdir. Theudebert 548'de bir av sırasında, yerine geçen oğlu Theodebald da 555'de ölünce toprakları, yasal varisleri olan amcaları Childebert ve Clothar'a geçmiştir. Ancak Childebert'in de 558'de hastalanıp ölmesi sonucu, Clovis'in tüm toprakları, oğlu I. Clothar'a kalmıştır. I. Clothar topraklarını tüm Galya'yı içine alacak şekilde, Ren'e kadar genişletmiştir. Bavyera, Thuringia, Alammania topraklarına egemen olmuştur. Kiliseye zengin bağışlar yapan I. Clothar ardında dört oğul bırakarak 561'de ölmüştür. Oğullarından Charibert (517-567) Akitanya ve Paris'i, Guntram (532-592) Burgonya'yı, Chilperic (561-584) Neustria'yı ve Sigibert (535-575) de Austria'yı almıştır. Başkentlerden üç tanesi, Paris, Soissons ve Orleans Neustria'da, dördüncüsü Reims ise Austria'da bulunmaktadır. Charibert altı yıl sonra ölünce kardeşleri onun payını bölüşmüşlerdir. Ancak bu bölünme çok kolay olmamıştır. Çünkü hepsi Paris'e sahip olmak istemişlerdir. Sonunda Paris'in sahipsiz kalması ve hiçbirinin diğerinin rızası olmadan buraya girmemesi kararlaştırılmıştır. Geri kalan kardeşlerden Chilperic ve I. Sigibert'in arası, Sigibert Avarlarla savaş halinde olduğu bir sırada, Chilperic'in onun topraklarına saldırması ile bozulmuştur. Böylece iki kardeş düşman olmuşlardır ve uzun süren mücadelelerden sonra I. Sigibert'in 575'de ölümüyle kazanan taraf Chilperic olmuştur. Chilperic, I. Sigibert'in karısını ve çocuklarını hapsedmiştir ancak Sigibert'in generallerinden biri, onun bir oğlunu saklamayı başarınca henüz beş yaşında olan II. Childebert (570-595) Noel günü kral olarak babasının tahtına çıkarılmıştır. Yönetimi uzun soluklu olmayan II. Childebert 595'de ölmüş ve ardında Theudebert (595-612) ve Theodoric (II.) (595-613) adında iki oğul bırakmıştır. Bu dönemde Galya'nın tümü bu iki kardeş ve Chilperic'in oğlu II. Clothar (584-629) tarafından yönetilmektedir. II. Clothar Neustria'yı, Theudebert Austria'yı ve II. Theodoric Burgonya'yı almıştır. Bu dönemde II. Clothar annesi Fredegund, iki kardeş ise büyükanneleri Brunhild idaresinde olduklarından tüm Fransa'yı iki kadın yönetiyordu denilebilir. İki kardeşten önce Theudebert, büyükanneleri Brunhild'in Theodoric'i kardeşine saldırmaya ikna etmesi sonucu

¹⁵⁷ McEvedy, s. 18.

yapılan mücadelede öldürülmüş ve Austria II. Theoderic'in idaresine geçmiştir ancak onun da 613 yılında dizanteriden ölmesi ve geride bıraktığı dört oğlunun gayrimeşru olması sebebiyle tüm krallık 613 yılında II. Clothar'ın idaresinde birleşmiştir. Onun döneminde krallığa barış hâkim olmuştur. Üç bölgenin her birini saray bakanlarının idaresine bırakan II. Clothar'ın döneminde Burgonya ve Austria aristokratları piskopos Metz'li Arnulf ve Pepin (ö. 640) liderliğinde kendisinin tarafına geçmeleriyle bütün krallık birleştirilmiştir. II. Clothar bu desteğin bedelini 614 tarihli fermanıyla şu şekilde ödemiştir: ferman uyarınca kral, kraliyet memurlarını toprak sahipleri arasından seçmeyi taahhüt ederek otoriteyi toprak sahibi soylulara teslim etmiştir. Bir saray nazırının idaresinde Austria, Neustria ve Burgonya belli ölçüde bağımsızlık elde etmişlerdir. Yine bu dönemde Austria soylularının II. Clothar'ın oğlu I. Dagobert'i (623-638/9) kendilerine kral olarak istedikleri görülmektedir. Bu nedenle babası Neustria'da kalan Dagobert (623-634), 622 ya da 623 yılında Austria'yı yönetmesi için gönderilmiştir¹⁵⁸.

Bu çocuklar arasında işbirliği yapmak veya herhangi bir Frank ülkesine hizmet etmek gibi bir arzusu olanı yoktur. Her birinin diğerlerine karşı gösterdiği şiddet ve fırsatçılık açıktır ki zaman zaman ve kısa dönemler için ailenin tüm topraklarının birinin veya ötekinin elinde toplanmasına yol açmıştır¹⁵⁹. İş yapma yetenekleri olmayan oğulları ve torunları zamanında iç ve dış politikada büyük hatalar yapıldı. Saraydan dışarı çıkmayan ve halka inemeyen bu krallara tembel krallar ve bu döneme de Frank tarihinde "Tembel Krallar" dönemi denildi¹⁶⁰.

5.2.1.3. Dagobert

II. Clothar'ın 629'daki ölümünün ardından Dagobert Neustria tahtına çıkmıştır. II. Clothar'ın diğer oğlu olan ve Austria'da bulunan II. Charibert (629-630/2) de 630'da ölünce Austria'daki saray ortadan kalkmıştır. Çünkü Dagobert, kardeşi II. Charibert'in en büyük oğlunu öldürerek tek başına kral olmuştur. Austria'daki kraliyet sarayının kaybı buradaki soylu grupların çekişmelere başlaması ve düşmanların avantaj elde ederek saldırıya geçmeleri gibi önemli bir sorunu beraberinde getirmiştir. Bu dönemde saray bakanı olan I. Pepin (623-642) de Dagobert'e olan yakınlığından dolayı, tahta çıktığında onunla Austria'dan Neustria'ya geçmiştir. Yani Austria'da herhangi bir yönetici kalmamıştır. Sorunun çözümü için yaklaşık

¹⁵⁸ Genç, s. 24-26.

¹⁵⁹ Matthew, s. 39.

¹⁶⁰ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 134-135.

633 yılında Metz`de bir saray kurulmuş ve soyluların isteğiyle kralları olarak Dagobert`in Anglo- Sakson asıllı kraliçe Nantechild`den olan oğlu III. Sigibert (634-656) atanmıştır¹⁶¹.

Dagobert`in güçlü kişiliği, birkaç yıl için, iki başlı, önlenemez akımı durdurdu. Gerçek Merovenj krallıklarının sonuncusu oldu. Vakitsiz ölümünün ardından hiçbir şey Austrasia`nın ve Austrialı yöneticilerin gelişimini engellemedi¹⁶². Dagobert dönemi başta Roma Kilisesi olmak üzere ilişkilerin bozulmaya başladığı, Dagobert`in merkezileşme eğilimleri karşısında muhaliflerinin arttığı bir dönem olmuştur. Onun üzerindeki Aryanizm etkisi de buna ilave edilebilir¹⁶³. Dagobert`in ölümünden sonra iktidar kesin olarak büyüklerin eline geçti. Para ekonomisinin olmadığı bu devirde, krallar kendilerine bağlı insanlara sahip olabilmek için topraklarını dağıtmak zorunda kalmışlardır. 7. Yy`da artık verecek bir şeyleri olmadığı gibi, bir hizmet bekleyecek durumda da değillerdi. Son Merovenjler çok genç yaşta tahta çıktılar, erkenden sefahate düştüler. 20-25 yaşları arasında öldüler. Yerlerini beşikteki çocuklarına bıraktılar¹⁶⁴.

¹⁶¹ Genç, s. 26-27.

¹⁶² Berl, s. 65.

¹⁶³ Gül, s. 48.

¹⁶⁴ Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, s. 424-425.

5.2.2. Merovenjlerin Parçalanması

Dagobert'in ölümünden sonra(639) krallar, hepsi de pek genç yaşta tahta çıktılar ve çok erken başladıkların eğlence yaşamının içinde soysuzlaştılar, giderek çabuk öldüler. O zamandan başlayarak, aristokrasinin bütün gücü ele geçirdiğini görüyoruz: Neustria ve Burgonya krallık iktidarının miras yoluyla parçalanmasından doğan bu üç eyaletin her birinde, kral soyundan gelenler krallığı kendilerinin yönetmeleri için örgütlenirler¹⁶⁵. Artık Frank devletinin yönetimi Major Domus (Mayordom) denilen saray bakanlarının elinde idi. 680 yılında yönetimi tamamen eline alan Heristallı Pepin¹⁶⁶ 687'de Dux Francorum (Frankların Yöneticisi) ilan edildi. Heristallı Pepin'e Mayordom denildiği için kurduğu soyada Mayordomlar adı verildi¹⁶⁷. Sarayın bütün iktisadi yaşamını denetliyordu. Destek aramak ve kralın maiyetinde beslenmek giderek bir mevki edinmek için saraya gelen soylu gençleri kabul edende oydu. Öyle olunca da kral soyunun çöküşüyle, görevleri ve organları en yalın anlamlarıyla indirgenmiş bir devlette başlıca kişilik, doğal olarak onunkiydi.

Böylece 7.yüzyılın sonunda, aşağı imparatorlukta başlamış olan siyasal ve sosyal bir gelişme sonuna varır. Respublica kavramı bile unutulur. Aynı anda Frank Krallığı'nda ilk çağdan miras kalmış olan iktisadi yapılarda kaybolur. Kimi büyük manastırların keşişleri, kralın tanıdığı bir ayrıcalığa dayanarak, gümrüklerdeki kamu mağazalarından koku, baharat, hurma, incir, bol miktarda zeytinyağı alabiliyorlardı. Kilise adamları, günlük yaşamlarında, Akdeniz ülkelerinden ve Yakındoğu'dan gelmiş yiyecek maddeleri tüketiyorlardı. Tacirlerden kimi vesilelerle alınan vergilerin Merovenj krallarına sağladığı altın kaynakların bolluğu, uzak mesafeli ticaretin varlığına bir kanıttır. 8. Yüzyıl yaklaşırken bu alışveriş etkinliğinin işlevi silinip gitti. Yerli ürünler her yerde Doğu'dan ve Güney'den getirilen yiyecek maddelerinin yerine geçti: mısır popürüsü yerine parşömen kullanılmaya başlandı, tapınakların aydınlatılmasında yağın yerini balmumu alır. Kralların dinsel toplulukların ve yüksek aristokrasi üyelerinin sakladıkları mücevherat hazinelerinde değerli madenler hareketsiz hale gelir. Altın para basımında durdurulmuştur. Ağırlığı azalmış ve içine kurşun karıştırılmış gümüş para tüm değerini yitirmiştir. Paranın değerinde böylesine düşüş, Frank ekonomisindeki o büyük içe kapanışın da bir kanıtıdır¹⁶⁸. İktisadi durumun çöküntüsü, manastırlar dışında, okulların ortadan kalkmasına yol açtı. Laiklerin çoğu okuma yazma

¹⁶⁵Tanilli, s. 33.

¹⁶⁶Pepin'in soy bakımından Merovenj ailesiyle hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. William McNeil, *Dünya Tarihi*, s. 362.

¹⁶⁷Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 135.

¹⁶⁸Tanilli, s. 34-35.

bilmiyordu. Daha hızlı şekil değiştiren Latince, Frankça'dan teknik terimler aldı ve Roma dilini meydana getirdi¹⁶⁹. Merovenjler, gerçekte yeni bir devlet kurmuş değillerdi. Daha çok, hiçbir zaman yapısını değiştirmeye kalkışmadıkları bir ülkede, işgalci bir güç görünümündeydiler. Mutlak hükümdarlar gibi davranıyorlardı. Öldüklerinde, mirasçılarını, tahta bağlı topraklarla hakları, bitmez tükenmez bir ganimetmiş gibi, aralarında paylaşıyorlardı. Gerçek sebep, krallığın kaynaklarının her gün biraz daha yoksullaşmasıdır. Merovenjler döneminin sonunda Fransa, bir yoksul çiftlikler ülkesiydi. Ticaretin iflası, kralların otoritesini daha kaynağındaiken yok etmiştir. Merovenj monarşisinde soylu sınıfı yoktu. Devlet, merkezi iktidardan, merkezi iktidarsa saraydan, yani kral ve çevresindekilerden ibretti. Bu çevrenin devlete sadık kalması için onları beslemek gerekiyordu. Merovenjler bunu başarabildikleri sürece etraflarındaki insanlar onlara hizmet ettiler, ödeyemez duruma düştüklerinde hizmet edecek kimse kalmadı¹⁷⁰.

¹⁶⁹ Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, s. 427.

¹⁷⁰ Berl, s. 63-64.

3. BÖLÜM

6.1. KAROLENJ HANEDANLIĞI

Karolenjler Avrupa'da, Barbarlıktan medeniyete, dağınık göçebe hayattan feodal monarşilere geçildiği dönemde yeni krallıkları yönettiler. Karolenjlerin tarihi üç döneme ayrılır:

1. Dönem: 613-754 ailenin Merovenjler zamanında kuvvetlenmeye başlamasından Kısa Pepin'in Frankların kralı olarak taç giymesine kadar sürdü.

2. Dönem (754-887) ailenin Karolenj imparatorluğunun Charlemagne zamanında en parlak dönemine ulaşılmasına ve daha sonra aile arasında paylaşılarak ayrı ayrı krallıklara bölünmesine tanık oldu.

3. Dönem: aile bu krallıkları yöneten çeşitli kollarının ortadan kaldırılmasıyla son buldu¹⁷¹.

Merovejler, çözülme halindeki bozulmuş bir yapı Latin düzenin temsilcisi oldukları için yıkıldılar; Karolenjler, eriyip, tükenen bir eski sistemin, geçerliliği kalmamış kurumlarıyla tüm bağlarını kopararak zafere ulaştılar¹⁷². Frank dünyasında doğmuş bir hanedandır¹⁷³. Ve kurucuları da, Merovenjlerin saray nazırları arasından çıkar¹⁷⁴. Geç 7.yüzyılda Clovis soyundan gelen krallar, zavallı, kısa ömürlü kuklalar haline gelmişti. Hem Austrasia'da hemde Neustria'da asıl önemli kişi kral değil, saray nazırıydı. Bu makama genellikle yerel baronların en büyüğü ve en cüretkârı geçiyordu¹⁷⁵. Bu dönemde Avrupa tarihinin en çarpıcı özelliği, Karolenj ailesinin kurmayı başardığı egemenliktir. Önce Austrasia krallık sarayının nazırları olan bu aile mensupları, buradan Franklar krallığına geçmişler. Karolenjlerin öne çıkabilmeleri, ne bir şans, ne de bir kurnazlık ürünüdür. Kendilerini eylem yapacakları bir konum içinde bulmuşlardır. Çünkü böyle davranabilecek yegane güçlü insanlar onlardı. Avrupa kıtasında ne kadar enerji kalmışsa, onların Ren'in iki tarafında uzanan ve genelde Almanca konuşan ama eski Roma İmparatorluğu'na ait bazı bölgeleri de içeren Austrasia'daki topraklarında yoğunlaşmışlardır. Karolenj ailesi daha gerçekten başarılı Merovenj hükümdarının sonuncusu olan I. Dagobert'in döneminde buradan

¹⁷¹ Meydan Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 11, Meydan Yayınevi. İstanbul, 1972, s. 16.

¹⁷² Barl, s. 65.

¹⁷³ Karolenjler döneminde Avrupa için bakz: *Harita IV*, s. 76.

¹⁷⁴ Karaköse, s. 133.

¹⁷⁵ McEvedy, s. 32.

güçlü hale gelmiş ve birbirlerini izleyen kuşaklar boyunca aile üyeleri, saray nazırları veya başlangıçta krallığa bağlı azınlıkları yönetmek üzere atanan birer görevli olan dükler olarak hüküm sürmüşlerdir. Ancak, II. Childeric'in ölümünden sonra (675), artık hiçbir Merovenj gerçek bir iktidar icra edememiştir. Heristalli Pepin 687'den sonra bütün Frank krallıklarının hükümdarı olmuş fakat bu işi yalnızca saray nazırı unvanı altında yürütmüştür. Çünkü Merovenj kralları, nedenli iktidarsız olurlarsa olsunlar, bir yana bırakıveremezdi¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Metthew, s. 53.

6.1.1. Heristalli Pepin

Bu dönemde Neustria saray bakanı Ebroin, Austria saray bakanı ise Wulfoald'dır. Ancak 680 yılında Austria saray bakanlığı, I. Pepin'in kızı Begga ile Metz piskoposu Arnulf'un (582-640) oğlu Ansegius'un evliliğinden doğan, Heristalli Pepin'e geçmiştir. Pepin Austria saray bakanlığı görevini 714'den ölene kadar sürdürecektir. Pepin Karolenjler için çok önemlidir çünkü annesinin ve babasının evliliği ile Pepin ve Arnulf aileleri birleşmiş ve Karolenj soyu başlamıştır. Neustria saray bakanlığı ise sırasıyla Ebroin (ö. 680/1), Waratton (ö. 686), Gistemar (ö. 684) ve son olarak da Berthar'ın (686-687) yönetimine geçmiştir. Bu dönemde Austria'nın Pepin tarafından yönetildiği ve Neustria ile sürekli bir anlaşmazlık içinde bulunduğu görülmektedir. Bu anlaşmazlıkların sonunu getiren olay aslen sadece Neustria kralı olan ama ismen tüm Frank topraklarını yöneten tek kral III. Theoderic ve saray bakanı Berthar ile Pepin'in 687 yılında Somme nehri civarında yaptıkları Tertry Savaşı'dır. Pepin'in bu savaşı kazanması Merovenj çağının bittiğini ve Karolenj çağının başladığını haber vermektedir. Heristalli Pepin'in bakanlığı döneminde Sakson, Frizon, Aleman, Bavyera ve Thuringia prensleri kendilerini Pepin'le eş tutarak ona itaat etmeyi reddetmişlerdir. Hattâ bu yüzden 710'da Pepin, Aleman isyanlarına karşı bir ordu sevk etmiştir¹⁷⁷.

Pepin I'in ailesi, 679'da saray nazırı olan 2. Pepin'in döneminde, baştaki Merovenj hükümdarlarını bir kukla durumuna getirerek gerçek iktidarı ellerinde tuttular. 2. Pepin 687'de Neustrasia (Batı Frank) saray nazırı Ebroin'in yenerek bütün Frank toprakları üzerinde etkili bir yönetim kurdu. 2. Pepin 714'de öldüğünde geride 6 yaşında yasal bir varis bıraktığından çeşitli ayaklanmalar başladı. Sonunda duruma egemen olarak 719'da saray nazırlığını ele geçiren evlilik dışı oğlu Charles Martel, 725'te bütün Frankları yönetimi altında topladı. Bununla birlikte Merovenjlerin biçimsel egemenliğini korudu. Ama 6. Theoderic'in 737 yılında ölümünden sonra tahtı boş kaldı. 750-887 yılları arasında hüküm süren Carolangien (Karolenj) Franklar krallığını ortaya çıkaran, Dagobert'in ölümünü planlayan Saray Valisi Pepin II'den sonra, gayrı meşru oğlu Frank harp şeflerinden Charles Martel oldu¹⁷⁸.

¹⁷⁷ Genç, s. 29-30.

¹⁷⁸ Gül, s. 50.

6.1.2. Charles Martel

III. Childebert (670/83-711) 711 yılında, yerine geçen II. Childeric'in oğlu III. Dagobert (699-715) ise 715 yılında ölmüştür. Pepin 714'de öldüğünde iki oğlu da ölmüş olduğu için bu dönemde Austria saray bakanı Raginfred'dir. Çünkü Pepin'in oğlu Grimoald da babasıyla aynı yıl içinde ölünce annesi Plectrude küçük oğlu Theudoald adına bakanlığı devralmıştır. Ancak Neustriyalı Franklar bunu reddetmiş ve onun yerine Raginfred'i getirmişlerdir. Yeni kral ise II. Childeric'in diğer oğlu, Merovenj soyunun tek yetişkini olan II. Chilperic (715-721) olmuştur. Ancak Pepin'in metresi Alpaida'dan olan gayri meşru oğlu Charles, Plectrude tarafından hapsedildiği yerden kaçmış ve Raginfred'i yenerek Austria saray bakanlığını elde etmiştir. Charles Martel ilk olarak kralı tahttan indirerek yerine kökeni belli olmayan IV. Clothar'ı (717-720) kral ilan etmiştir. Clothar 720 yılında ölmüş ve Charles bunun üzerine tahttan indirdiği II. Chilperic'i kral olması için geri çağırmıştır. Ancak Chilperic kısa sürede ölünce (beş buçuk yıllık yönetimin ardından ölen kral Noyon şehrine gömülmüştür) onun yerine III. Dagobert'in oğlu IV. Theoderic (721-737) kral olmuştur. Onun krallığı döneminde Charles birçok başarıya imza atmıştır. Frizonları, Alemanları ve 738'de Saksonları yenmiştir. Ancak en önemli zaferini Müslümanlara karşı kazanmıştır¹⁷⁹.

6.1.2.1. Puvatya (Tours / Poitiers) Savaşı

Charles Martel (685-741) zamanında Frank-Arap orduları ile Puvatya Savaşı oldu. 729'da Abdurrahman Gafiki İspanya valiliğine atanınca, önce bölge bölge gezip yönetimi düzenledi. Bu işlerle üç yıl uğraştı. Daha sonra Pireneleri geçip Fransa'yı işgale başladı¹⁸⁰. Bu savaşın gerçek nedeni Avrupa'ya da İslamiyet'in yayılma politikası izleyen Emevi Devleti'nin, bu isteğini durdurmak, Katolik dünyasının gücünü ispatlamak, Avrupa'ya İslamiyet'in girmemesini sağlamaktı. Nitekim İspanya valisi olan Abdurrahman'ül Gafiki adındaki ünlü Arap komutanın İspanya'daki iç karışıklıklara son verdikten sonra, emrindeki Arap ordusuna Fransa üzerine yürüme emri verdi. Pirene dağlarını aşan ve batıdan kuzeye doğru Fransa'yı işgale başlayan bu ordu Puvatya kentine girdi.(732) Buradan Tur'a giren İslam ordusu askerleri komutanlarının verdiği emri dinlemeyerek şehri yağmaya daldılar. Araplarla birlikte, saray bakanı Charles Martel'in komutasındaki Frank ordusu ile savaşmak

¹⁷⁹ Genç, s. 31.

¹⁸⁰Üçok, Bahriye, *İslam Tarihi Emeviler – Abbasiler*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası,1968 s. 59.

zorunda kalmışlardır. Charles Martel'in taze, güçlü kuvvetlerle donattığı Frank ordusu, kenti yağmalayarak doymuş savaştan bıkkın Arap ordusu ile karşı karşıya gelince meydana gelecek olan savaşın sonucu çoktan belli olmuştu. Buna karşılık ordusunun savaşamayacak durumda olduğunu gören Abdurrahman'ül Gafiki, ordusunu Puvatya kentinin kuzeyine çekti. Charles Martel'in ordusunun saldırısını bekledi. Charles Martel saldırı emrini verince, savaştan fazla ganimet aldığı ve yorgun olmaları nedeniyle bıkkın olan Arap ordusu geriledi. Orduya cesaret vermek için ön saflara geçen cesur Arap komutanı ön saflarda çarpışırken şehit düştü. Komutanlarının şehit edildiğini duyan ve zaten savaş istemeyen Arap askerleri, savaş meydanını bırakarak, kaçmaya başladılar. Arapların saldırısı durdurulmuş, İslamiyet 732 yılında daha da yayılma isteği ve azminde iken Arap askerlerinin komutanlarının emrini dinlememeleri nedeniyle bir daha buradan ileriye adım atma olanağı bulamadı. Hiç kuşkusuz, tüm Hristiyan dünyası Charles'i bir kurtarıcı olarak selamladı¹⁸¹. Puvatya savaşı, gerek İslam gerekse Avrupa tarihi açısından önemli bir savaştır. İki ordunun genel durumuna bakacak olursak:

İslam ordusu uzunca bir süredir seferde olması ve birçok savaş yapması sebebiyle biraz yorgundu. Abdurrahman ve ordusu uzunca bir yol öldürerek buraya kadar gelmişti. Merkez olan Şam'ın bu savaşın olduğu yere uzaklığı 10.000 km olduğu ifade edilir. Buna karşılık Charles Martel komutasındaki orduda Frank, Germen, Burgunya ve Gal bölgesi askerleri mevcuttu. Ayrıca çeşitli hanedanlardan destek birlikleri vardı. Charles Martel'in askerleri silah olarak uzun kılıç ve ağır balta taşıyorlardı, üzerlerinde zırh vardı. İslam ordusundaki askerler ise hafif silah olan kılıç ve ok kullanıyordu¹⁸². 732 Poitiers savaşı İslam ordularının batı Avrupa'da ilerlemelerinin durdurulması bakımından tarihte büyük yer tutar. Eğer Abdurrahman Poitiers savaşını kazansaydı Müslümanlar önce Almanya'ya sonra Bizans İmparatorluğu üzerine yürüyecekleri muhakkaktır. Bu olaydan 280 yıl önce Attila'nın askerleri de Abdurrahman'ın askerleri gibi yağmaya daldıkları için Orleans'da Aetus'la karşılaştıkları zaman yenilgiye uğramışlardı. Poitiers bozgunundan sonra, Pireneler'in kuzeyindeki topraklar birer birer elden çıktı. İspanya halkı da Şam'dan gönderilen valilerin yönetiminden memnun kalmıyordu. Yer yer karışıklıklar çıkıyordu. Kuzey Afrika'da sükun tam değildi; birçok yerlerde Emirler kendilerine göre, keyfi olarak, memleketi yönetiyorlardı. Asıl önemli olan taraf, İspanya'nın kuzey - batısında, yani Asturya ve Galiçya bölgelerindeki

¹⁸¹Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 135-136.

¹⁸²Atçeken, İsmail Hakkı, "Puvatya Savaşı (Balatu's-Şüheda) Ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, Konya, 1998, s. 243, 251, 252.

halkın 745'te Alfons'u kral tanıyarak, onun yönetimi altında toplanmış olmasıydı. Halbuki Müslümanlar bu bölgeyi, İspanya'da değilmiş gibi, ellerine geçirmeyi düşünmemişlerdi bile. Saragossa, Kurtuba bölgesinde ise Müslüman emirler, bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bu durum karşısında İspanya'nın ileri gelenleri toplanıp Ukbe bin Nafi'nin torunlarından Yusuf bin Abdurrahman adında birini İspanya hakimi ilan ettiler¹⁸³. 70 gün süren tehdit edilebilir veya kurtarılabılır bir varlık olarak Avrupa kavramının ilk kez ortaya çıktığı bu savaşın galibiyetinden sonra hem 'çekiç' unvanını hem de Papa'nın övgülerini alan Charles, taraftarlarını kilisenin topraklarıyla ödüllendirmiştir¹⁸⁴. Buna karşı direnenleri yola getirmeyi de bilmiştir. Böylece yumruğunun gücünü iç işlerde de göstermiştir¹⁸⁵.

Charles Martel, Puvatya Savaşı'ndan sonrada seferlerine devam etti. Saraken işgali sırasında, önce kendisinden yardım istemiş sonra da Sarakenler'le birleşerek kendisine ihanet etmiş olan Aktinya yöneticisi Eudes'i buyruğu altına aldı. 733-736 arasında Galya'nın güneydoğusundaki Bourgogne ve Province'ı Frank Krallığı'na bağladı. 739'da Lombardlar'la barış anlaşması imzaladı. Yaşlanıldığı için sağlığı bozulan Martel 741'de Sur-Oise'daki sarayına çekildi. Aynı yıl, Frank Krallığı'nın gerçek sahibi olarak tahtı oğulları Carloman ve Pepin arasında bölüştürdü¹⁸⁶.

Charles Martel Dagobert (I.)'den beri yerel boyutları aşan bir üne sahip olan ilk hükümdardı. Frank krallıklarının tümünü kendi yönetimi altında birleştirmekle kalmamış aynı zamanda kendini Ren'in ötelinde kanıtlamış ve ülke dışında o zamana kadar hiçbir benzeri olmayan bir ün kazanmıştır. Merovenj hanedanından Neustriyalı IV. Thuderic 737'de ölünce Charles onun yerine geçme zahmetine katlanmamıştır. Merovenj hanedanı artık vazgeçilebilir nitelikte görülmektedir¹⁸⁷. Charles 741 yılında ölmüştür. Öldükten sonrada Denis Manastırı'na gömüldü. Yaşamı boyunca Merovenj Hanedanı'na krallık vermeyen kendi de kral unvanı almayan Martel'den sonra, Frank Krallığı'nın yönetimi Karolenj Hanedanı'na geçti ve Frank Krallığı Orta Çağ Avrupa'sının egemen gücü oldu¹⁸⁸.

¹⁸³ Üçok, Bahriye, *İslam Tarihi Emeviler – Abbasiler*, s. 60.

¹⁸⁴ Lewis, Bernard, *Müslümanların Avrupa'yı Keşfi*, Ayışığı Kitapları Yay., İstanbul, 2000, s. 16.

¹⁸⁵ Frederic, s. 408.

¹⁸⁶ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C. 3, S.1393.

¹⁸⁷ Metthew, s. 54.

¹⁸⁸ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C. 3, S. 1393.

6.1.3. Kısa Pepin

Ölümünden sonra Çekiç Charles'ın otoritesi iki oğlu arasında paylaşılmıştır: Kısa Pepin ve Carloman. Kısa Pepin Neustria ve Burgonya'yı, Carloman Austria'yı almıştır. Ancak Carloman 747'de rahip olmayı seçmiştir. Ünlü Ortaçağ yıllıklarından Annales Petaviani'ye göre Carloman, Alemanları Cannstatt savaşında yendikten sonra onlara yaptıklarının vicdan azabıyla 746 yılında Monte Cassino manastırına çekilmeye karar vermiştir. Aynı yıllık Carloman'ın Alemannia'yı 743 yılında tahrip ettiğini, başka bir yıllık ise bu olayın 742 yılında gerçekleştiğini bildirmektedir. Carloman yerine Drogo adındaki oğlunu bırakmış ama bu oğul Kısa Pepin tarafından kovulmuştur. Çekiç Charles'ın Bavyera dükü Grimoald'ın kızından olan üçüncü oğlu Griffo ise 753'te öldürülmüştür. Diğer kardeşlerine üstün gelen Kısa Pepin, Clovis soyundan olan ama ebeveynleri kesin olarak bilinmeyen III. Childeric'i, 743'te bulunduğu manastırdan çıkartarak kral ilan etmiştir. Merovenjlerin avuç dolusu beratlarıyla tanınan bu son kralı döneminde Pepin devletin gerçek idarecisi konumundadır¹⁸⁹.

Charles Martel'in oğlu Pepin Le Bref (Bodur Pepin) din adamlarına verilen ayrıcalıkları geniş ölçüde kısıtladı. Ayrıca, kendisini papanın kutsallaşmasını da sağladı. Böylece, Reims Kilise'sinde yapılan törenden sonra, Pepin kutsal niteliği olan bir kral olarak daha büyük bir yetki kazandı. Buna karşılık, o da papaya büyük bir yardım da bulundu¹⁹⁰. Papa III. Etiyen Lombardlar kralına karşı Pepin'den yardım istedi. Pepin Roma havalisini kurtarmış ve bu havalıyı papaya hediye etmiştir¹⁹¹. Papa'da karşılığında Merovenj hanedanından son kukla kralı tahttan indirip Frank tahtına Pepin'in çıkmasını kutsadı¹⁹². Böylece, bir yandan güçlü bir Fransa Krallığı kurulurken Papalık Devleti de kurulmuş oluyordu¹⁹³. Pepin (kısa) (III.) iktidarı gerçek ve yasal bir nitelik kazanmaktan da öte, bir çeşit laik-dinsel güç oluyordu. Ayrıca ailesi ve soyundan gelecekler de "Kutsal Kişi" ilan edildiler. Krala itaatsizlik ve Karolenj ailesi dışında bir kral aramak, kilisenin ilan ettiği ve cezalandıracağı bir günah oluyordu¹⁹⁴.

¹⁸⁹ Genç, s. 34.

¹⁹⁰ Frederic, s. 408.

¹⁹¹ Senyobos, *Avrupa Tarihi*, Çev. Ali Kemali Aksüt, Dün Ve Yarın Tercüme Külliyyatı Sayı 66, İstanbul, 1938 s. 18.

¹⁹² McEvedy, s. 40.

¹⁹³ Frederic, s. 408.

¹⁹⁴ Barl, s. 67.

Kısa Pepin çalışkan ve cesur bir kraldı. Diğer taraftan Kısa Pepin zamanında Arapların İslamiyet'i yayma için giriştikleri son direnişte kırıldı. Arap orduları Akitanya'dan çıkartıldı. Bir daha da bu bölgeye İslamlık giremedi. Ünü gün geçtikçe Hristiyan dünyası içinde artan Kısa Pepin tüm Fransa'ya egemen olduktan sonra Frankların geleceğini düşündü. Ancak bu tek elden yönetime devam için giriştiği çabalar sonuç vermedi. Sonunda yönetime katılma da istekli ve iddialı olan iki oğlu arasında devleti pay etti¹⁹⁵. Pepin'in ölümünden sonra krallık, iki oğlu, Charlemagne ve Carloman arasında bölüştürüldü. Toprakları tek merkezli iç içe iki daire oluşturuyordu. Büyütülmesi ve tabii öncelikli savunulması gereken dışarıdaki topraklar Charlemagne'a düşmüştü. İçerdeki topraklar Carloman'a düştü. 711'de Carloman'ın ölümü, Charlemagne için beklenmedik bir şans oldu¹⁹⁶. Charlemagne tahta oturduğunda Frank Krallığı, bugünkü Fransa, Belçika, Hollanda, İsviçre ve Almanya'nın büyük bir kısmını kapsıyordu. Bütün bu topraklarla yetinmeyen Charlemagne, günümüzde Almanya sınırları içinde yer alan Kuzey Saksonya ve Bavyera ile Prag'ın içinde yer aldığı Bohemya, Avusturya, Macaristan'ın bir kısmı, Orta ve Kuzey İtalya ve İspanya'nın kuzeydoğusunu ele geçirdi¹⁹⁷.

¹⁹⁵ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 137.

¹⁹⁶ Barl, s. 67.

¹⁹⁷ Öztuna, s. 37.

6.1.4 Charlemagne

Doğum yeri tam olarak bilinmeyen Charlemagne (742-814), *Annales Petaviani*'ye göre 747 yılında doğmuştur. Ancak bugün bilim aleminde çoğunlukla doğum tarihi olarak 742 yılı kabul edilmekte ve 2 Nisan günü doğduğu düşünülmektedir¹⁹⁸. Asıl adı I. Charles'dır. Gerçekleştirdiği büyük fetihler ve imparator olması nedeniyle Latince Büyük Kral anlamına gelen Charlemagne adıyla anılmaya başlamıştır. Kral Kısa Pepin'in ikinci oğludur. Annesi Laon Kontu Caribert'in kızı Bertrade'dır. Charlemagne Saint-Denis manastırı başrahibi Foulard tarafından saray okulunda eğitildi. Çocukluğu babasının yönettiği savaşlara katılmakla geçti¹⁹⁹. Pek çok kez evlendiği ve birçok metresi olduğu bilinen Charlemagne'in ilk karısı Himiltrude'dir ve ondan Pepin (Kambur Pepin) adlı oğlu doğmuştur. Charlemagne Lombard kralının kızı ile evlenmiş ancak bu evlilik kısa ömürlü olmuş, bir yıl sonra onu geri göndererek boşanmıştır. 771- 783 yılları arasında üçüncü karısı, Orta Ren bölgesinde zengin bir aileden gelen, Swabian (Alemannia) ırkından, daha 13 yaşında olan ve seferlerinde ve hacıliklarında krala eşlik eden, Alemannia dükü Gotefridus'un ailesinden Hildegard (758-783)'dir. Ondan dört oğlu, beş kızı olmuştur. Onun 30 Nisan 783'deki ölümünden sonra ise doğulu bir kadın olan ve Main vadisinden gelen, ona sadece iki kız (Theoderata ve Himiltrude) doğuran Fastrada (765-794) ile Ekim 783 civarı evlenmiş, 11 yıl evli kalmıştır. Oğul sahibi olmayan Fastrada bu dönemde çok etkilidir. Fastrada Ağustos 794'te ölmüş ve kral sonra Liutgard ile evlenmiştir. 4 Haziran 800'deki ölümünden sonra ise Charlemagne bir daha evlilik ilişkisi kurmamıştır. Bu dönemde çok sayıda yetişkin çocuğa ve sonrasında da çok sayıda nikâhsız eşe sahip olan kralın metreslerinin adları Madelgard, Gerswind, Regina ve Adallind olarak bilinmektedir. Charlemagne'in bilinen çocukları arasında sekiz anneden 18 çocuk vardır. Bunların sekizi erkek, onu kızdır. Oğullarından dördü ve kızlarından üçü kendisinden önce ölmüştür²⁰⁰.

Charlemagne Franklar'ın kralı olduktan sonra krallığının sınırlarını genişletme hareketine başladı. Amacı iktidarını tehdit eden ögeleri yok etmek, gücünü tüm kıtaya, özellikle de İtalya'ya yaymaktı. Frank İtalya'sını, oğlu Pepin'in yönetimine vermeyi ve Benerento Vasal Düklüğü'nü Bizans ile Frank Krallığı arasında tampon bir devlet yapmayı düşünüyordu²⁰¹.

¹⁹⁸ Genç, s. 54.

¹⁹⁹ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C. 3, s. 1385.

²⁰⁰ Genç, s.77-80.

²⁰¹ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C.3, s. 1385.

Charlemagne'in amacı, batının çeşitli ırkları ve insan topluluklarını birleştirmek değil, bunlardan tek bir kişinin idaresi altında bir topluluk oluşturmaktır. Dubois'ya göre bu bir devletten çok, aynı zamanda hem subordination (ikinci derecede önemi olan, bağlı) ve hem de ulusal olana saygı esasına dayanan bir çeşit Avrupa federalizmidir. Avrupa'da yaşanan iç çatışmalar ülkeleri zayıflattığı için, güçlü olmanın tek yolunun örgütlenmek olduğu sonucuna varılmıştır²⁰².

Babasından devraldığı devletin başına geçen Charlemagne ilk olarak siyasi faaliyetleriyle karşımıza çıkmaktadır. Gerek giriştiği işlerin önemi ve gerekse kişiliğinin güçlüğü Charlemagne'yi ortaçağ dünyasının ünlü yöneticileri arasına sokmuştur. Çağının yazarları onu Roma İmparatoru Augustus'la bir tuttular. Tüm yaşantısı boyunca Lombardiya kralı Desiderius'un kızı Ermengard ve daha sonra da üç ayrı kadınla evlenen Charlamagne 46 yıl süren hükümdarlığı sırasında 55 sefer yaptı. Bu seferlerin en önemlilerine baktığımızda:

a) Saksonya seferi (772-785)

Charlemagne'yi en çok uğraştıran hiç kuşkusuz Almanya olmuştur. Batı Almanya'da oturan Saksonyalılar üzerine ilk sefer 772 yılında başladı. Hristiyanlığı henüz kabul etmeyen Saksonlar, zaman zaman Ren nehrini geçerek Fransa'ya saldırmaktaydılar. Charlamagne öncelikle bu akınları durdurmak ve daha sonra da Saksonyalılar'a Hristiyanlığı kabul ettirmek için sefere başladı. Savaşçı bir toplum olan Saksonyalılar ve başlarında bulunan ulusal kahramanları ile uzun süre savaştılar. Nihayet ulusal kahraman Vidukind(Vitukind), Charlemagne'den barış istemek zorunda kaldı. Daha sonrada Saksonyalılar kitleler halinde Hristiyanlığı kabul ederek Orta Avrupa'da bu dinin sonuncusu oldular²⁰³. Charlemagne bu savaşa bir sonuç getirmiş fakat bu büyük çabalar vahşi katliamlar ve siyaset değişiklikleri pahasına olmuştur²⁰⁴.

b) İtalya seferi (774)

Papanın çağrısına uyarak, babası Pepen, Lombardların egemenliğinden İtalya ve Papayı kurtarmak için harekete geçerek Lombardları yaptığı savaşta yenmişti. Bu kez, Charlemagne, Lombardları İtalya'da etkisiz hale getirdiği gibi, onların, demir tacını giydi.

²⁰²Karakoç, İrem, "Türk hukuk tarihinde uluslararası anlaşmaların uluslararası hukukun gelişim sürecindeki yeri" *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2004, s. 221.

²⁰³ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 137-138.

²⁰⁴ Metthew, s. 54.

Otoritesi Spoleto Dükü ve güneydeki Benevento Prensiği tarafından kabul edildi. Bu süreçle babası zamanında kurulan papalık hükümetine komşu oldu.

c) Bavyera seferi (782-85)

Saksonya seferi sürerken Charlemagne, Bavyeralılar'ın Saksonyalılar'a yardım etmeleri ihtimalini düşünerek bunların üzerine sefer açmaya karar verdi. Nitekim, Saksonyalılar'a yardım eden Bavyera prensi Tassilon tutsak edilince Bavyera seferide başarı ile son buldu. Zira prenslerinin tutsak olduğunu duyan Bavyeralılar daha fazla bir direnişi yararsız bularak teslim oldular. Böylece Bavyera da Charlemagne'nin sınırları içine katılmış oldu.

d) Müslümanlar üzerine yapılan sefer (753)

Emevi Devleti yıkıldıktan sonra İspanya'da Endülüs Emevi Devleti kuruldu. Charlemagne zamanında Endülüs Emeviler'inin başında I. Haşim bulunuyordu. Charlemagne, İslamlar üzerine saldırdığı sırada Haşim I. Hristiyanların saldırılarını durdurmaya çalıştı. Bu seferden bir sonuç alamayan imparator, ordusunu geri çekmeye karar verdi. Frank ordusu çekilirken bu orduda artçı kuvvetlerinin komutanı olan Charlemagne'in yeğeni Roland, İslamların yıpratma savaşları sırasında öldü. Onun ölümü birçok Fransız halk edebiyat sanatçısına büyük ilham kaynağı oldu. Charlemagne, yalnız Putperest batı ve doğu Avrupa'yı Hristiyan yapmakla kalmadı. İspanya'da kurulan Endülüs Emevi Devletine karşı da sefer düzenlendi. Ancak I.Haşim, Charlemagne'nin umduğu kadar güçsüz çıkmadı. Başarı ile ülkesini korudu. Hiç olmazsa ispanya'yı Hristiyanların tamamen egemen olmasını 600 yıl engelledi. Öte yandan İslam dünyasının ünlü lideri Harun Reşid'de Charlemagne'nin çağdaşı idi. Charlemagne bu büyük İslam hükümdarı ile iyi ilişkiler kurdu. Abbasi Halifesi ile 797'de başlayan diplomatik ilişkilerin sonuçlarından ilki, Halifenin Charlemagne'ın birkaç yıl önceki isteğini kabul etmesi sonucu, Avrupa'da ilk kez görülecek olan bir fil göndermesidir. 797'de Bağdad'a gönderilen üç kişilik heyetten tek sağ kalan İshak ile Harun er-Reşid tarafından Charlemagne'a gönderilen bu hayvan Fransa'da merak objesi olmuştur. Çünkü ülkede ilk kez görülmektedir. Her iki taraftan da elçiler gidip geldi. Sonunda Harun Reşid, İslamların elinde bulunan Kudüs'e Charlemagne'nin ve öteki Hristiyanların hac yapmak düşüncesiyle serbestçe giriş çıkışlarına izin verdi. Ayrıca Charlemagne'ye gönderdiği bir elçilik heyeti ile de imparatora ülkesindeki nadir eşyaları armağan ederek yolladı. Bu hediyeler arasında en dikkat

çekeni halife tarafından gönderilen su saatidir. Avrupa`da ilk kez görülen ve Avrupalıları hayrete düşüren bronz üstüne altın kaplama saat evrensel bir beğeni uyandırmıştır²⁰⁵.

Charlemagne, döneminde İslam dünyası uygarlık ve medeniyet bakımından üstün olduğundan batı dünyası birçok konuda İslamların etkisinde kaldı.

e) Avar seferi (791-796)

Tuna ve Tissi nehirleri arasında yaşayan Avar²⁰⁶ Türkleri de Franklar`ın üzerine zaman zaman saldırarak tehlikeli olmuşlardı. Bunu göz önüne alan Charlemagne bir taraftan bunların saldırılarını önlemek diğer taraftan da batı gibi doğu Avrupa`yı da egemenliği altına almak için Avarlar`a karşı harekete geçti. Avarları yenerek kentlerini yağmalattı. Savaş sonrası bir kısım Avarlar Hristiyanlığı kabul ettilerse de bir kısmı ise tekrar doğuya dönerek orada yaşamlarını sürdürdüler.

f) Öteki seferler

Avarları da egemenliği altına aldıktan sonra Tuna ve Vistül nehirleri arasında yaşayan İslavları (798-801), sonra da Danimarkalıları (810) egemenliği altına aldı. Mağdeburg ve Hal gibi kentler de ün kazandı²⁰⁷.

Charlemagne`in 46 yıllık hükümdarlığında, sadece 790 ve 807 yılları askeri sefer görmemiştir. Hükümdarın emrindeki asker sayısı, muhtemelen 50,000 olup bunun da 2,000`le 3,000 kadar süvarilerden oluşmuştur. Ordunun en güçlü kısmı, ağır süvariden oluşmaktaydı. Göreve çağrıldığında her özgür erkeğin ya kendisinin ya da bağlı bulunduğu senyörün kaynaklarıyla kendi atını, kalkanını ve silahını sağlaması bekleniyordu. Silah, yaya olarak savaşıyorsa hafif bir mızrak veya tek tarafı keskin bir kısa kılıç ya da eğer at üzerinde

²⁰⁵Bu bir su saatidir ve pirinç bir havuz içine bronz çanların düşmesiyle dikkat çekmektedir. Harika bir mekanizma olan saatte, saat başı aşağı çan düşmekte ve aşağıda onların düşmesiyle çalan bir zil bulunmaktadır. Ayrıca her saat sonunda 12 pencereden çıkan süvarilerin hareketleriyle pencereler sürekli açılıp kapanmaktadır. Daha anlaşılır bir ifadeyle, pirinçten yapılmış bu su saatinde, bir saatlik süre dolduğunda metal bilyeler bir tür gongun üstüne düşüp ses çıkarmakta, aynı anda mekanik olarak açılıp kapanan kapılardan 12 atlı figür çıkmaktadır. Otto Kurz, *Sultan İçin Bir Saat*, çev. A. Özdamar, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2005, s. 16.

²⁰⁶Orta Avrupa`da, Frank Krallığı ile Bizans İmparatorluğu arasında, eski Hun, Sabar kalıntıları ve Ogur (Bulgar)`lar gibi Türk kitlelerinin desteği ile kudretli bir devlet kurarak, çeşitli Germen ve özellikle kalabalık İslav kabilelerini hakimiyetleri altına almak suretiyle 250 sene kadar (558-805) yaşamıştır. İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Yay. İst. 2007, sayfa 160.

²⁰⁷Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, *Genel Tarih*, s. 139-140. McEvedy, *Ortaçağ Tarih Atlası*, s. 42. Metthew, *Ortaçağ Avrupası*, s. 53-54. Davies, *Avrupa Tarihi*, s. 328. Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 35-36.

savaşılıyorsa, genellikle uzun, iki tarafı keskin bir kılıçtı. Eğer sefer, zaferle sonuçlandıysa zengin bir ganimetin toplanmasıyla tamamlanırdı. İskender'den Hz. Muhammed'e kadar, tüm büyük imparatorluklarda olduğu gibi, Karolenj İmparatorluğu da kısmen fetihler ile ganimet sayesinde ayakta kalmıştır²⁰⁸.

774, 781, 787 ve 800 yıllarında dört kez Roma'ya giden kralın bu ziyaretlerinin en önemlisi 800 yılında olanıdır. Çünkü bu ziyaret sonucunda ülkesine imparator unvanıyla geri dönmüştür. Neol günü Papa'nın elinden taç giyerek, resmen imparator oldu²⁰⁹. Batı da imparatorluğun yeniden canlandırılması fikri, Karolenjlerin değil, Papa'nın fikriymiş gibi görünüyor. Charlemagne'nin kaygısı, özellikle, parçalanmış Eski Roma İmparatorluğu'nun yerine başına kendisinin geçeceği bir Batı İmparatorluğu kurmak ve Doğu İmparatorluğunu Bizans İmparatorluğu'na vermektir. Ama Papa III. Leon, Charlemagne'a imparatorluk tacını giydirmekle üç avantaj görüyordu: Romalı düşmanlarınca kuşatıp baskıya uğradığı için yetkisinin fiilen ve hukuken herkesin tartışmasız benimseyeceği bir otorite, yani bir imparator tarafından tanınmasına gereksinim duyuyordu. Aziz Petrus'un kalıtı dünyevi bir devletin başkanı olarak bu dünyevi hükümlerliliğin hem unvan, hem olgu olarak tüm krallardan üstün bir kral tarafından onaylanmasını istiyordu. Son olarak, Roma ruhban sınıfının bir bölümüyle birlikte, Charlemagne'ı, Bizans da dâhil tüm Hristiyan dünyasının imparatoru yapmak istiyordu. Böylece put kırıcı sapkınlığa karşı savaşmak ve tüm Kiliseye Roma'daki Papa'nın üstünlüğünü kabul ettirmek istiyordu²¹⁰. Papalık Frank krallarına taç giydirmekle sadece varlığını tehlikeye sokan güçlerden kurtulmakla kalmamış; aynı zamanda dünyevi iktidarın üzerinde bir yer edinmiş ve iktidarın meşruluk kaynağı haline gelmiştir²¹¹. Kraliyet teokrasisinin siyasi projesi olan Hristiyan birliği "unitas christianorum" adına evrensel otoriteyi yaratmak peşindeydi. Charlemagne, Papalığın bağı altında kalmamak için olacak, imparatorluk sıfatını kullanmamakla birlikte, gerçek bir imparator gibi davranmıştır. Dünya işlerinde olduğu kadar din işlerinde de sonul yetkileri elinde tutmuştur. Devleti yönettiği gibi kiliseyi de yönetmiştir. Hristiyanlık inancı ile yapılandırılan imparatorluğun diriltilmesi, "renovatio imperii", egemenliğin gerçekten tesis edilmesi bağlamında, Roma İmparatorluğu'nun hakiki politik egemenliğinden çok farklıydı²¹².

²⁰⁸ Le Goff, s. 41.

²⁰⁹ Frederic, s. 408.

²¹⁰ Le Goff, s. 36-37.

²¹¹ Bıdık, s.14.

²¹² Şenel, s. 289.

Charlemagne'ın askeri disiplinde gösterdiği titizliğin belki de bir yansıması olarak bütün devlet kurumlarında üst düzey bir standardizasyon ve düzene olan inancı onun eğitim alanında da belli kalıcı düzenlemeler yapmasına zemin hazırlamıştır. Onun döneminde altın çağını yaşayan imparatorluğunda eğitimde belli bir standardizasyonu sağlanabilmesi için onun emriyle görevlendirilen devlet görevlileri [Missi Palatini] hâkimiyet alanındaki bütün topraklara gitmiş ve bölgede yaşayan yerel kilise görevlerinin bilgi düzeylerini kontrol etmek için onları bir tür sınavdan geçirmişlerdir²¹³. Charlemagne, ülkesinin eğitilmiş insanlara gereksinimi olduğunu gören bir kraldı. O zamana kadar eğitim-öğretim işini yapabilen tek kurum kiliseydi. Ülkesindeki bütün katedrallerin ve manastırların, yetenekli bütün erkek çocuklara ücretsiz eğitim verecek birer okul açması buyruğunu verdi. Katedral ve manastır okulları (kilise okulları) din adamı (rahip) yetiştirmek için kurulan okullardır. O okullara kız öğrenci alınmaz. Yalnız erkek çocuklar için açılmış olsalar bile, Şarlman'ın girişimi, Avrupa eğitim tarihinde önemlidir. Çünkü o tarihe kadar Avrupa'da ücretsiz yaygın eğitim girişi yoktur²¹⁴. Ayrıca Charlemagne yaptığı bazı ek düzenlemelerle günümüz ilk ve orta öğretiminin de temellerini attı. Charlemagne bu bağlamda merkezi devlet geleneğinin gerektirdiği ciddiyeti kurmak adına çeşitli alanlarda devlet uygulamalarını standartlaştırmaya çalıştı. Onun eğitimde merkezi standartları sağlayıcı çabaları ülkemizde de bilinmektedir. Örneğin bugün kullandığımız alfabenin 'küçük harf' olarak adlandırdığımız bölümünün büyük bir çoğunluğu Charlemagne'a atfen 'Karolenj Rönesansı' denen dönemde Latin harflerinden türetilerek belli bir standart oluşturulması ve bu standardın bütün batı Avrupa'ya yayılması amacıyla oluşturulmuştur. Dönemin en belirleyici özelliği olan bu alfabede birlik yaklaşımı şüphesiz Avrupa eğitim tarihinin önemli mihenk taşlarından biridir. Bunun yanında İngiltere'de Charlemagne'ın reformlarından kısa bir süre sonra Büyük Alfred [Alfred the Great] önderliğinde benzer bir eğitim reformuna gidilmiştir²¹⁵. Ortaçağda eğitim ruhban sınıfının elinde olduğundan bu sınıftan olmayanlarda kitap bulunduğu çok nadirdi. Kral Charlemagne'nın (742-814) sarayında önemli bir kütüphane vardı ancak sürekliliği sağlanamamıştı. Karolenj döneminden sonraki krallar da manastır ve katedrallere göz kamaştırıcı yazmalar hediye etmekle yetinmişlerdi. Soylu sınıfın kültür ideali değiştiğinde ve

²¹³Gümüş, Tolga, "Ortaçağ'dan Erken Modern Döneme Batı Avrupa'da Eğitim Tarihi: Yeni Yaklaşımlar", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, Haziran 2010, s.28.

²¹⁴ Karaçay, Timur, "Üniversite Adının Doğuşu", *Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Eki*, 10 Ağustos 2012, sayı15., s. 1325.

²¹⁵ Gümüş, s.28-29.

okuma-yazma bilmek ve bilginlik değer kazandığında soyluların şatolarında ve en başta kralların saraylarında kitap koleksiyonları olunmaya başladı²¹⁶.

İşte bu tarihten sonra imparatorun daha çok sosyal, idari ve kültürel alanlara eğildiği görülmektedir. Avrupa topraklarında yıkılan Roma kültürünün yeri uzun zaman boş kaldıktan sonra, şimdi bu yeri bir Fransız kültürü doldurmaya başlamıştı. Eğitime²¹⁷, edebiyata, sanata büyük önem vermiş, bu arada çocukların yetiştirilmesi, memurların okuyup yazma öğrenmeleri birtakım bilgiler edinmeleri için ayrı ayrı okullar açmıştır²¹⁸. Merovenjler döneminde kralların sürekli bir ikametgâhları yoktu. Frank kralları yazın yolculuk ederler, askeri seferler yaparlar, kışın ise saraylarından birinde yaşarlardı. Cherlamagne sarayının siyasi, idari ve kültürel bir merkez olmasını istediğinden buraya dünyanın dört bir yanından ünlü bilim adamları getirtti. Bilginlerin yardımıyla bir saray kitaplığı, din adamlarıyla devlet memurlarının yetiştirilmesi için bir saray akademisi kurdu. Charlamagne döneminde Latince resmi dil oldu. Ders kitapları adında kitlelere yönelik kitaplar çıkartıldı. Okul sayısı arttırıldı ve mesleki eğitimin niteliği geliştirildi. Sarayın kültürel etkinlikleri edebiyat ve şiir dünyasını da kapsadı. Manastırlardaki eski ve kutsal elyazmaları çoğaltılarak saray kitaplığına taşındı. Cherlamagne, merkezileşmeyi kolaylaştırmak amacıyla imparatorluğun her yerinde tek bir kilise düzeni sağlamaya çalıştı. Frank geleneği gereğince, iktidar, miras yoluyla, babadan oğla geçiyordu. Yönetim temel olarak kişisel olmakla birlikte siyasi hizmetleri karşılığında maddi çıkarlarla ödüllendirilmiş olan lordlar ve kontlara paylaşıyordu. Frank Krallığı'nın sosyal yapısında krala bağlılık yemini etmiş ve bu yemine karşılık olarak da kendilerine toprak verilmiş soyluların önemli bir yeri vardır. Soylular kendilerine verilen topraklarda yaşayan köylülerden vergi toplama ve yargı erkini kullanma hakkına sahiptir. Toprakları büyük olan soylular, topraklarının bir bölümünü ‘valvensor’ denilen başka soylulara devredebiliyorlardı. Bağlılık yeminiyle toprak verilen soyluların, kralın savaşlarına askeri güçleriyle katılma yükümlülükleri de vardı. İmparatorun merkezi otoritesi, birbirlerine yeminlerle bağlanmış soylular aracılığıyla sağlanıyordu. Charlemagne'dan önceki dönemde toplumun hukuk sistemi yazılı ya da sözlü, geleneklerden kaynaklanan ya da merkezi otoritenin yürürlüğe koyduğu yasalardan oluşurdu. Charlemagne'ın her biri yasa gücünde olan Capitulaire'leri (kararnameler) imparatorluk sınırları içinde hukukun tekleşmesini sağladı. İlk başlarda sözlü olan bu kararnameler zamanla yazılı hale geldiler. Ceza konularıyla ilgili

²¹⁶Seefeldt, Jürgen – Syre, Ludger, *Geçmişe ve geleceğe açılan kapı Almanya'da kütüphaneler: Portale zu Vergangenheit und Zukunft: Bibliotheken in Deutschland*, çev. Meltem Arun, Olms Yayınevi, 2004, s.10.

²¹⁷ Kendi güçlü bir hatip olmakla birlikte, okuma yazma bilmezdi. Norman Davies, *Avrupa Tarihi*, sayfa 336.

²¹⁸ Metthew, s. 409-410.

yasaları da Capitulaire'ler içinde yer aldı. İmparatorluk ekonomisinin güçlenmesi tarımda büyük işletmelerin egemen olmasına bağlı idi. Tarımsal verimi arttırmak için küçük mülkleri birleştirerek büyük tarım alanlarına dönüştürmeye çalıştı. Charlemagne imparatorluk sınırları içindeki farklı ölçü ve ağırlık birimlerini tekleştirerek pazarın bütünleşmesi yolunda önemli bir adım attı. Ayrıca bozuk ayarlı paraları²¹⁹ dolaşımdan kaldırdı²²⁰. Pazarları büyütüştür. Özellikle de kiliseler, kendi nüfuz alanlarında çok sayıda pazarın kurulması için pek çok imtiyaz vermiştir. Pek çok manastır ve piskoposluk, kendi ülkelerindeki pazar sayısını arttırmak için XI. ve XII. yüzyıllarda otoritelerini kullanmışlardır. Pazarlar, genellikle haftalık ve aylık olarak toplanırlardı. Bazıları da yıllık olarak toplanırdı. Bunlar, panayır olarak adlandırılır ve genellikle azizlerin günlerinde toplanırlardı. Artan nüfus ve tarımsal faaliyetler, ekonominin tarımsal olmayan işçilerin sayısının artmasına destek olmuştur. Bütün bu faktörler, pazarların sayısının artmasını sağlamıştır²²¹. Kaynaklardan anlaşıldığına göre ekonomik alanda Charlemagne`ın en az önem verdiği konu ticarettir. Bu nedenle ticaretin başta Suriyeliler ve Yahudiler olmak üzere yabancılar tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Üstelik bazı yazarlara göre imparator Yahudileri bu konuda cesaretlendirmiştir. O kadar ki, bu dönemde Judaeus (Yahudi) ve mercator (tüccar) kelimelerinin neredeyse eşanlamlı olarak kullanıldığı da olmuştur. Ticari konuda fakir bırakılan Frank toprakları, İspanya`nın atları ve katırlarıyla, Friesland (Batı Frizya)`ın çeşitli renkteki pelerinleri, yelekleri, kedilerin, su samurlarının, kırlangıçların derileriyle astarlanmış büyük kabanlarıyla, İngiltere`nin mısırı, demiri, kalay-kurşun alaşımı, kurşunu, derisi ve avlanmak için köpekleriyle, doğunun ve Afrika`nın bitkileri, şarapları, camı, sargı bezi, mısır kağıdı ve zeytinyağıyla desteklenmiştir. Bunun yanında, yakın siyasi ilişkilere paralel olarak, en çok ticaret yapılan ülkenin İngiltere olduğu anlaşılmaktadır²²².

Toplum düzenine baktığımızda; Ülkenin yönetimi konusunda Charlemagne büyük yenilikler getirdi. İllere gönderdiği temsilciler kral adına işleri düzenliyorlar, yönetimi, devlet harcamalarını denetliyorlardı. Bu arada, emekçilerin kazançları da düzenlenmiş, işçiler köle

²¹⁹ Karolenj para reformu Charlemagne`ın yeni bir gümüş parayı tedavüle koymasıyla ifade edilebilir. Bu para 1.7 gram ağırlığındadır ve saf gümüşten yapılmıştır. Adına *denier* denilmekle birlikte *penny* (pens, dinar, denarius, denier) ile eşdeğerdedir ve 12 tanesi eski paranın yani *şilin*in bir tanesine eşittir. Yeni paranın 240 tanesi ise, 781 yılında Charlemagne`ın ağırlığını 327 gramdan 491 grama çıkardığı, bir pound (livre, libra, 491 gr.) ağırlığındadır. Böylece 1 pound = 20 şilin = 240 penny şeklinde ifade edilebilecek olan bu para sistemi Fransız İhtilali`ne kadar kıta Avrupa`ında geçerliliğini korumuştur. Genç, Özlem, ‘‘Charlemagne ve Karolenj Rönesansı,’’ s. 139.

²²⁰ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C. 3, s. 1386-1388

²²¹ Ülgen, Pınar, ‘‘Geç Ortaçağ Avrupasında Pazar Ve Panayır İlişkinin Ticaret Hayatındaki Rolü Ve Türk-İslam Dünyasındakiyle Karşılaştırılması,’’ *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt 5, sayı 21, s. 362

²²² Genç, s. 144.

gibi çalışmaktan kurtarılmıştır. Kralın kutsal bir kişilik olmasından sonra, Frank toplumunda din adamlarının eski üstün durumları az çok gölgelenmiş, bunun yerini soylu kişiler almıştı. Böylece, Kilise topraklarında kurulan ilk derebeyliklerin yerini de kişizadelerin, unvan sahiplerinin derebeylikleri alıyordu. Şehirlerarasında düzgün yollar olmadığı için, bir derebeyliğin topraklarında yetişen ürünler gene o sınırlar içinde alınıp satılıyor, toplum kapalı bir ortam içinde yaşıyordu. Yalnız başkent Paris başta olmak üzere, birkaç büyük şehrin birbirleriyle, yakın kasabalarla bağlantıları vardır. Ülkenin insanları arasında daha geniş ölçüdeki alışveriş, kültür ilişkileri de ancak bu şehirlerarasında kurulmuştu. Paris 507'de Frank devletinin başkenti olduktan sonra daha da gelişti, Charlemagne zamanında da bir kültür merkezi haline geldi²²³.

6.1.4.1 Karolenj Rönesansı

Etimolojik açıdan Fransızca “yeniden doğuş” kelimesinden gelen Rönesans kelimesini ilk kullanan kişi Fransız Jules Michelet'tir. Kendisi 1833-62 yılları arasında birçok ciltten oluşan bir Fransa Tarihi yazmış ve 1855'te yayımladığı yedinci cilde *La Renaissance* (Rönesans) adını vermiştir. Charlemagne'nin belki de en önemli icraatı, birkaç yüzyıl sonra İtalya'da gün yüzüne çıkan Rönesans hareketinin temellerini atan, klasik dönem elyazmalarının bugün halen Avrupa'nın elinde olmasını sağlayan ve daha pek çok özelliği bünyesinde barındıran Karolenj Rönesansı'nı başlatması ve ömrünün sonuna kadar desteklemesidir. Özellikle antik Roma eserlerinin yüzde doksanı Karolenj rahipler tarafından istinsah edildikleri için bugün kullanılabilirler. Bu ortaçağ rahiplerinin çabaları olmasa, XII. Ve özellikle XIV. ve XV. yüzyılda yaşanan hiçbir Rönesans hareketinin yaşanmayacağı şeklindeki görüş çok sayıda taraftara sahiptir²²⁴. Rönesans terimi tarihsel alana, 15. yüzyıl İtalya'sında kültürün yeniden canlanışını ifade etmek için gelmiş ve bu yapılırken Rönesansın, Ortaçağ Avrupa'sının modern Avrupa'ya dönüşümünde ortaya çıkan kültürel bir hareket olduğuna inanılmıştır. Yüzyıllar boyunca Rönesans teriminin bu dönem için vurgulu bir şekilde kullanımı, döneme ifade için uzlaşma sağlarken aynı zamanda Ortaçağ tarihçileri, artık gücünü kaybetmiş olan terimi 12.yy'ın düşünsel değişimleri ve Karolenjlerin antikiteye karşı olan canlı ilgilerini ifade etmek içinde kullanmışlardır. Batı'nın Frankların denetimi altında olması, bunların İtalya'daki varlıkları ve doğu imparatorluğuyla olan ilişkilerindeki güvenleri, onları Roma mirasını kendi hesaplarına toplamak üzere bir açıklık

²²³ Frederic, s. 410.

²²⁴ Genç, s. 10, 195.

içine sokmuştur. Bunun anlamı mimarının imparator ve çevresini bizzat Roma'dan daha parlak bir izlenim bıraktıkları Ravenna'dan Aix-La-Chapelle'e taşınmasıdır. Gene bunun anlamı her şeyin ötesinde kilise mensuplarının antikitenin kültürünü hemen edinecekleri kitapları kopya etmektir. Bu rahipler bilim ve din dışı edebiyatı olduğu kadar Augustinus gibi kilise babalarını da incelemişlerdir. Eski metinleri kopya ederken yazı tarzlarını ıslah etmişler ve gerçeklik için yarışırken eski resimlerinin sadık taklitlerini yapmışlardır. Böylece kopya edilen metinler Latin edebiyatının birçok yüzyıl boyunca devamını sağlamıştır. Karolenj hükümdarları imparatorluğun her tarafında manastır ve idari reformlarla özlü yenileşmeler getirme konusundaki tutkularını göstermişlerdir. Fakat hareketin sürdürülme açısından en kolay kısmı kuşkusuz edebiyat ve eğitim alanındaki reformlar olmuştur²²⁵. Bu konuda Goff ise şöyle demektedir: ‘’ Fransız cumhuriyetçi tarih ders kitapları, aslında okuma yazması olmayan bir Charlemagne'ı okul gençliğinin koruyucusu ve Jules Ferry'nin öncüsü olarak popülerleştirirken iyice yanıltmışlardır. Karolenj dönemi entelektüel hareketi; monarşinin ve kilisenin yönetimi için eleman yetiştirme dışında, bir düşünce yayma gayreti içinde olmadığı gibi ne araçları ne de zihniyeti itibarıyla çıkar gözetmeyen bir tavır sergilemiştir. Dönemin muhteşem yazma eserleri okumak için değildi. Kiliselerin ve zengin özel kişilerin hazinelerini büyütme yarayacaktır. Manevi olmaktan çok, ekonomik birer maldır²²⁶.’’

Karolenj Rönesansı dönemin kaynaklarına göre, Avrupa için çok yararlı bir reform hareketidir ve fermanlar yoluyla yürürlüğe konulmuştur. Bu fermanlar başlangıçta kraliyet sarayına yani Aachen'a gönderilen sorulara verilen sözlü cevaplardır ve *missi dominici* (efendinin elçileri) olarak bilinen imparatorluk elçileri tarafından iletilmektedirler. Bahsi geçen Rönesans sırasında, Frank topraklarında kolaylıkla bulunamadığı için dışarıdan en donanımlı bilginler davet edilmiş, dur durak bilmeyen bir yeniden yazma faaliyeti başlatılarak, Karolenj müstensihler tarafından, aşağıda değinilen unsurlar çerçevesinde, klasik metinler yeniden yazılmıştır. Kullanılan dil Latince'dir ve Latince'nin seçilmesinin önemli sebepleri vardır. İlk olarak bu dil, İncil'in, kilise babalarının, litürjinin, kilisenin dilidir ve ruhban sınıfın eğitimi için kullanılmaktadır. İkinci olarak Latince imparatorluk geleneğinin dilidir. Charlemagne da 800 yılında imparator ilan edildiğinden, Roma imparatorları model alınarak politik otoritenin güçlendirilmesi konusunda Latince büyük önem taşımaktadır. Başka bir neden imparatorun çok dilli bir toplumu yönetiyor olmasıdır. Latince uluslararası iletişimin dili olarak hizmet etmektedir. Son olarak ise okuma yazma dili olarak bilindiği ve

²²⁵ Matthew, s. 56.

²²⁶ Jacques, Le Goff, *Ortaçağda Entelektüeller*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2006, s. 27.

kullanıldığı için, zaman ve mekân konusunda birliği sağlayarak, geniş bir imparatorluğun yönetimine yardımcı olmuştur. Ortaçağda okuma yazma dolayısıyla Latince bilen sınıf ruhban sınıfıdır ve bilindiği üzere din adamları ya kiliselerde ya da manastırlarda görev yapmaktadırlar. Buna paralel olarak da Karolenj Rönesansı'nın geliştiği yerler olarak karşımıza çıkan en önemli yerler manastırlardır. Ortaçağda kitapları yeniden kaleme alan memurlar için farklı isimler kullanılmıştır. Bazen “*antiquarii*” denilmiştir. Cemaatin sıradan işlerini gören ortak yazarlar “*librarii*” ya da basitçe “*scriptores*” olarak anılırken, eğer bir yazıcı, minyatür resimlerde ya da süslü ilk harfleri yazmada başarılıysa ona “*illuminator*” denilmiştir. Yasal belgeler üzerinde çalışan yazıcı ise “*notarius*” olarak adlandırılmıştır. Buradan anlaşılmaktadır ki farklı belgeler üzerinde yeniden yazım işlemleri gerçekleştirilmiştir ve yazıcılar buna göre eğitilmişlerdir. Bazı manastırlarda yeniden yazma eylemi büyük odalarda yazıcıların birlikte -ayrı masalarda- çalışmalarıyla yapılırken, bazılarında ise her keşiş yazıcıya ayrı bir oda sağlanmıştır. Ancak yazıcılar genellikle tek bir elyazması dekore etme ve aynını yeniden yazma işini paylaşmaktadırlar ve bu nedenle tüm yazıcılar aynı yazı stilini kullanmak üzere eğitilmişlerdir. Çünkü bir yazıcının yazdığını diğerinin sormadan anlaması için bu gereklidir. Karolenj Rönesansı sırasında elyazmalarının tekrar yazımını kolaylaştırmak için yeni bir yazı stili geliştirilmiş ve bu sayede hem istinsah faaliyetine hız kazandırılmış hem de bir bölgede yazılan nüshanın diğer bölgelerdekiler tarafından daha rahat okunmasına olanak sağlanmıştır. *Karolenj Miniskülü* (küçük harf) denilen bu yazı geliştiği ülkenin dışında da görülmüş ve günümüze kadar gelebilmiştir. Ayrıca bu yazı formu bugünkü modern harf ya da yazı biçiminin temelini oluşturmuştur. Charlemagne, Rönesans'ını daha etkili hale getirebilmek için geniş topraklarının altını üstüne getirerek araştırmalar yapmış ve bu çabaları sonucunda İtalya, İspanya, Septimania, İngiltere ve İrlanda'nın en değerli bilginlerini tespit ederek Aachen'daki sarayına davet etmiştir. Alcuin (ö. 804) başta olmak üzere Rabanus Maurus (780-856), Servatus Lupus (805- 862), Paul Deacon (720-799) gibi önemli isimlerin de aralarında yer aldığı otuz aşkın bilgin, Karolenj Rönesansı'nın aktörleri olarak kabul edilmektedirler. Her biri kendi alanında uzmandır ve son bölümde haklarında bilgi verilecek olan eserleri, hem çağdaşları hem de bugünün bilim insanları tarafından çok değerli eserler olarak görülmektedir²²⁷.

Karolenj Rönesansı Roma imparatorluğunu ihya etmeyi planlamışsa kısa dönemde az şey başarmıştır²²⁸. 9. yüzyılın ve 10. yüzyılın başında Norman, Macar ve Kuzey Afrika

²²⁷ Genç, s. 11-13.

²²⁸ Metthew, s. 56.

Müslüman istila ve yağmalarından, Karolenj Rönesansından çok daha fazla etkilenmiştir. Tıpkı 4. yüzyıl ve 5. yüzyıl istilalarının Roma İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırdığı gibi, 9. yüzyıl ve 10. yüzyıl istila ve yağmaları da Batı Rönesansını kuşkusuz bir ya da iki yüzyıl geciktirmiştir²²⁹. Bu aydınlanma hareketi her ne kadar onun ölümünden sonra oğlu ve torunları tarafından bir süre daha devam ettirilse de eski hızını ve şevkini geri kazanamamıştır. Örneğin imparatorun torunu Kel Charles (823-877) döneminde doruk noktasına ulaşan bu aydınlanma hareketi, kitap üretim merkezlerinin artmasına yol açmış ancak hem bu üretim hem de eğitim, zenginlik ve çalkantısız bir politik yapı gerektirdiği ve IX. yüzyılın sonuna doğru bu iki unsurda da eksilme yaşandığı için Karolenj Rönesansı eski canlılığını kaybetmiştir²³⁰.

6.1.4.2. Charlemagne'nin Ölümü

Charlemagne imparatorluğunun son yıllarında artan güçlüklerle karşı karşıya kaldı. Bu güçlüklerin en önemlisi imparatorluk yönetiminin tek bir kişinin iradesine bağlı olması, ücretli memurluk sisteminin ve sürekli bir ordunun bulunmaması, iktisadi kaynakların yetersizliği, imparatorluk sınırları içinde ulaşım ağının kurulmamış olmasıydı. Bunlara ek olarak açlık ve veba salgınlarının ortaya çıkması ve halkın hoşnutsuzluğunun artması imparatorluğun geleceğini tehlikeye sokuyordu. 811'de vasiyetini açıklayarak mirasının büyük bir bölümünü imparatorluğun çeşitli yerlerinde bulunan kiliselere bıraktı²³¹.

814 yılında çok sert geçen kış nedeniyle Ocak ayında şiddetli bir ateş nöbeti geçiren imparatorun ateşi giderek artmış ve hastalığına akciğer zarı iltihabı da eşlik etmeye başlayınca ertesi gün Cumartesi sabahı tüm gücü tükenmiştir. Sağ kolunu uzatarak haç işareti ile kendini işaret eden Charlemagne, elini ilk olarak alnının üzerine, sonra vücudunun üzerine ve sonunda da göğsünün üzerine koymuş ve ellerini birleştirerek ölmüştür. Son hastalığındaki doktoru Wintar adında bir doktordur. Kral için eski Sturm manastırından gönderilmiştir ve krala gizemli bir ilaç vermiştir. İlaç sonrası iyileşmesi gereken kral gittikçe kötüleşmiş ve iddiaya göre son sözleri “asalak (kötü doktor) beni perişan etti” olmuştur. 28 Ocak 814 sabahı, saat dokuzda, 71 yaşında iken ölen Charlemagne, son haftasını İncil'den Latince metinler okuyarak geçirmiştir. Ölümünün ardından görevliler tarafından imparatorluk moru renginde bir cüppe giydirilerek altından yapılmış bir tahta oturtulan ve bu şekilde Aix la Chapelle'de kendi inşa ettirdiği kilisedeki mezara yerleştirilen Charlemagne'nin belinin yakınına sarılmış bir kılıç, başında altın bir taç, ayağında kalkan ve altın bir asa, elinde altından bir kadeh ve

²²⁹ Le Goff, s. 43.

²³⁰ Genç, s. 10.

²³¹ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C. 3, S.1388.

dizlerinin üzerinde İncil ile gömüldüğü bilinmektedir. Ayrıca mezarının üstünde büyük bir zafer takı bulunmaktadır²³².

6.1.4.3 Charlemagne'nin Hazırladığı Heyetin Çifte Bildirisi (Duplex Legationis Edictum)

Charlemagne tarafından çoğunlukla manastır hayatıyla ilgili talimatlar vermek üzere hazırlanmış olan bu bildiri 37 maddeden oluşmaktadır. İlk 16 madde Ortaçağ Avrupa'sındaki en yaygın manastır tarikatı olan Benedikten Tarikatı'nın "Kural (Regula)"'ı temel alınarak yazılmıştır, geri kalan maddeler ise sosyal, ekonomik ve kültürel hayatla ilgilidir. Bu bildiri sayesinde biz, Ortaçağda da bugünkü gibi yasadışı ücretler alındığını, rüşvet alınabildiğini, kutsal metinler aracılığıyla kehanette bulunulduğunu, evsiz yoksullar olduğunu, sarhoşluğun onaylanmadığını, kontların ve elçilerin bazı sorumluluklarını ve kralın Benedikten tarikatına ve onun kuralında yazılanlara ne kadar önem verdiğini, dolayısıyla da ne kadar dindar ve nasıl bir idareci olduğunu bir parça da olsa görmüş bulunmaktayız.

Heyetin Çifte Bildirisi²³³

Heyetin bu bildirisi, İsa'nın yeniden doğusunun 789., on beş yıllık dönemin 12., hakimiyetimizin 21. yılında Aachen Kraliyet Sarayı'nda yayımlanmıştır. Bu belge 23 Mart'ta ilan edilmiştir.

1. Başboş ve aylak kesişler hakkında.
2. Munzeviler hakkında: akılları başka bir yerde, başboş dolaşmaya teşvik edileceklerine, cemaat içinde kalmak için teşvik edilmeleri daha iyidir.
3. Çobanlar kendilerine emanet edilmiş ruhlarını hor görmesinler, kendilerine emanet edilmiş ruhlarından ziyade dünya zenginliklerine daha fazla önem vermesinler.
4. Başrahibe gösterilmesi gereken itaatler hakkında; bunlar mırıldanmadan yerine getirilmelidir.
5. Kilise dekanları ve manastır başrahipleri hakkında: onların değiştirilmeleri kurala göre yapılmalıdır.
6. Manastırın kilercileri hakkında: açgözlü kişiler atanmamalıdır, kural neyi emrediyorsa öyle yapılmalıdır.
7. Azizlerin vücutlarının dinlendiği yerde başka küçük bir tapınağa sahip olunmalıdır, orada biraderler yalnız baslarına dua edebilmelidirler.

²³² Genç, s. 84-85.

²³³ Latince metni için ek 1. Bknz.

8. Armağanlar hakkında.
9. Konukların kabulü hakkında: kurala göre davranılmalıdır.
10. Kesişlerin kıyafetleri hakkında: bunlar çok olan yerlerde bir kenara ayrılmalı, daha az olan yerlerde ise arttırılmalıdır.
11. Manastır hayatına yeni gelenler hakkında: kurala göre onaylanmalıdırlar, kural emretmedikçe daha önce kabul edilmemeli ve gönülsüz olan hiç kimse yemin etmek için zorlanmamalıdır. İkametgahın istikrarı ve ona bağlılık hakkında: bu, tıpkı bir kuralmış gibi kabul edilmelidir.
12. Soyluların [manastıra] teslim ettikleri oğulları hakkında.
13. Başrahibin atanması hakkında.
14. Yolculuğa gönderilmiş biraderler hakkında.
15. Hiçbir başrahip bir kesinin kabul edilmesi için karşılık istememelidir.
16. Kesişlere dünyevi disiplin değil, kuralın disiplini zorla kabul ettirilmelidir, yani kuralın hükmünden çıkmadıkça, ne kör edilmeliler ne de başka bir sakatlanmaya maruz bırakılmalılar.
17. [Sorumlu oldukları] bölgelerin ve kimsesizlerin durumundan ilk önce kontlar haberdar olmalıdır ve buldukları yeri korumaları gereken günde ne avlanmaya ne de ziyafete gitmemelidirler.
18. Bizim için ve oğullarımız için yemin etmeleri gerekenlerin sadakat yeminlerinin durumu hakkında: Şu sözlerle yemin edilmelidir: ‘Bu suretle ben, efendim kral Karolus’un ve onun oğullarının namına söz veriyorum ki, ben sadık biriyim ve hayatım boyunca dürüst ve iyi niyetli olarak sadık kalacağım.
19. Küçük manastırlarda kural olmadan ikamet eden rahibeler hakkında: istiyoruz ki cemaat tek bir yerdeki manastır kuralına uyum sağlasın ve piskopos orada olabilecekleri planlasın. Ayrıca hiçbir başrahibe, ne bizim emrimiz olmadan manastır dışına çıkmaya cüret etsin ne de kendisine bağlı kişilerin bunu yapmasına izin versin. Onların manastırları iyi bir şekilde tahkim edilmeli ve onlar orada hiçbir şekilde winileodlar yazmaya ve göndermeye cüret etmemelidirler: ayrıca kansızlıktan dolayı onların solgunluğu hakkında.
20. Yazılı tabletler ve elyazmalarına duyulan ihtiyaç hakkında: hiç kimse ne Mezmurlar Kitabı’nda, İncil’de ya da başka şeylerde geleceği okumaya ne de başka türlü kehanetleri önemsemeye cüret etmemelidir.
21. Hiç kimse haksız unvan sayesinde önemli bir şeyi elinde tuttuğu ya da edindiği için övünmemelidir.

22. İnsanlar, yasaya uyulması amacıyla belirlenmiş cezaya karşılık olarak ücret ödeyerek cezadan muaf tutulmamalıdır.
23. Piskoposlar, Roma geleneğine uygun vaftiz yapsınlar diye, rahiplerin vaftiz ayinini dinlemelidirler.
24. Roma geleneğine uygun ayakkabılar hakkında.
25. Herkes bayram günlerinde ve İsa'nın gününde kiliseye gelmelidir; ayrıca [hiç kimse] Asai Rabbani ayini için kendi evine rahipleri davet etmemelidir.
26. Sarhoşluk günahı mutlaka herkese yasaklanmalıdır. Aziz Stephanus, kendimiz ya da oğullarımız için yapılan yeminli ittifakları yasaklıyoruz ve sunu emrediyoruz ki, piskoposlar ve başrahipler halka karışmak için evlerinden çıkmasınlar.
27. Elçilerimizin önlemleri gereken işle ilgili; onlar her durumda, bir kimsenin, piskoposu, başrahibi, başrahibeyi, kontu ya da konumu ne olursa olsun mevki sahibi birini şikayet etmesini önlemeli ve bize bildirmelidirler.
28. Yasadışı geçiş ücretleri hakkında.
29. Cüzzamlının eli hakkında.
30. Kesişler ve rahiplik rütbesine atanmış olanlar dünyevi işleri üstlenmemelidirler. Diğer rahiplere gelince, meclisimize kadar zaman tanınmalıdır.
31. Piskoposlar, başrahipler ve başrahibeler ne çift kopeğe, ne çift doğana, ne çift kartala ne de çift soytarıya sahip olmalıdırlar.
32. Caddelerde ya da kavşaklarda uzanan fakirlerle ilgili: kiliseye gelsinler ve onların itirafları bağışlansın.
33. Sunakların üzerinde ya kubbeler ya da kaplamalı tavanlar olmalıdır.
34. [Halktan] kişiler ne canları vaftiz etmelidir, ne de hamile olabilmek için çubuklar üzerinde yazılar sarkıtmalıdır.
35. Elçilerimiz topraklarımızın nasıl ekilmiş olduğuna dikkat etmeli ve bunu bize bildirmeyi bilmelidirler.
36. Cüzzamlılar hakkında: kendilerini [cüzzamlı olmayan] başka insanlarla karıştırmamalıdırlar.
37. Ayrıca bütünüyle elçilerimize emrediyoruz ki, bizim emrimizle başkalarına iyi şeyler yapmayı öğretsinler, [bunları] bizzat kendi yaptıklarıyla göstereyinler²³⁴.

²³⁴ Genç, Özlem, "Ortaçağ Avrupasının Dini ve Sosyal Hayatına İlişkin Bir Bildiri: Duplex Legationis Edictum" *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 31, sayı 51, 2012, s.39-41.

6.1.4.4. Charlemagne'nin Kurduğu İmparatorluğu Özetlediğimizde

- a) Charlemagne, kurduğu büyük imparatorluğun yanında çoktandır birleşme imkânı ve ihtimali bulunamayan Avrupa Birliğini kurdu. Hatta bu birlikten ilerde günümüz Avrupa'sında adlarından her zaman söz ettiren üç büyük devlet ortaya çıktı: Fransa, Almanya, İtalya.
- b) Charlamagne yalnız Avrupa Birliğini kurmakla kalmadı. Ortaçağ Avrupa'sında Katolik mezhebinin yayıcısı ve koruyucusu oldu.
- c) O güne dek henüz asıl ve etkili gücünü gösterme imkânını bulamayan Papanın dini gücünü kabul etti. Ayrıca babasının papaya verdikleri toprakları da, gerek koruyarak gerek teminat vererek parçalamadı, kalmasını sağladı. Kısaca Papanın dini gücüne birde siyasi gücünü kattı.
- d) Zapt ettiği ülkelerin bazı kentlerine önem vererek ticaretin batı ve orta Avrupa'da gelişmesini sağladı. (Mağdeburg ve Hal gibi)
- e) Endülüs Emevi Devleti'ne karşı giriştiği seferde başarılı olamayacağını anlayınca, boşuna zaman ve para sarf etmenin anlamsızlığını düşündü. Ve öteki İslam devleti ile dostane ilişkilerde bulunduğu gibi Harun Reşid'e elçiler gönderdi.
- f) Hristiyan dünyasından ilk kez Haçlı seferlerini putperestlere ve Müslümanlara karşı düzenledi.
- g) 500 yıl önce Konstantin tarafından İstanbul'a taşınmış olan Roma başkentliliği unvanı, Charlemagne tarafından Roma'ya geri getirildi.
- h) Avrupa'da feodalitenin ve yönetiminin kurucusu ve koruyucusu oldu.
- i) Ekonomi alanında reformlar yaptı. 490 gramlık gümüş lirayı, para birimi olarak kabul ettiği gibi bunun tüm Avrupa halkınca da kullanılmasını sağladı²³⁵.

²³⁵ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talaslıoğlu, s. 140-141.

6.1.5. Dindar Louis

Akitanya'da (bugünkü Gironde) doğdu. Bazı kaynaklar doğum yerini Poitiers yakınlarındaki Chasseneuil olarak vermektedir. Charlemagne'ın en küçük oğludur²³⁶. Charlemagne, diğer iki oğlunun erken ölümü nedeniyle geriye yalnızca Louis kaldığı için, ölümünden önce 813 yılında, Roma geleneğine uygun olarak Louis'i ortak ve kendinden sonraki imparator olarak ilan etmiştir. Charlemagne 72 yaşında Aix-la-Chapelle (Bugünkü Ahen kenti)'de öldü (814). Aynı kentte adına yaptırdığı kiliseye gömüldü²³⁷. Böylece imparatorluk parçalanmadan Dindar Louis'e kaldı²³⁸. Louis kilise reformları yoluyla din adamlarının ahlaki ve manevi yaşamlarını düzenlemek amacındaydı. 816 ve 817 yıllarında imparatorluk başkenti Aix-la-Chapelle'de toplanmasına öncülük ettiği iki konsilde, kilise yasalarının manastır yaşamının disiplinini artıracak biçimde yeniden düzenlemesi, kilisenin Karolenj İmparatorluğu'nun parçalanmasından sonra da birliğini korumasında önemli rol oynadı²³⁹.

Dindar Louis, yumuşak huylu savaştan hoşlanmayan bir gençti. Zamanının büyük bir kısmını kilisede dua etmekle geçirdi. Bu nedenle imparatorluğun yönetimini oğullarına vermeyi düşündü. Kutsal Roma Germen İmparatorluğunu Luthar, Ludwig ve Pepen adlarındaki oğulları arasında paylaştırarak onları da devlet işlerine soktu. Fakat bir süre sonra yeni karısı Hildegard'dan Charles adlı bir oğlu daha dünyaya geldi. Dindar Louis bu oğluna da pay vermek isteyince diğer oğulları buna razı olmadılar. Babalarını tahttan indirdiler. Ancak bunlarda aralarında anlaşamadılar. Kavgaya tutuştular. Çözüm için Dindar Louis'yi tekrar saltanata getirdiler. Tam bu sırada oğullarından biri olan Pepen öldü. Böylece Pepen'in toprakları Charles'e verilerek kardeşler arasındaki kavga tatlıya bağlandı. Dindar Louis ölünce yerine büyük kardeş Ludwig geçti. Diğerleri onun imparatorluğunu tanımadılar. Fransa'da yeniden iç çatışmalar çıktı. 3 yıl süren bu savaştan sonra üç kardeş Strazburg'da toplanarak aralarında birbirlerine sadık kalacaklarına dair yemin ettiler. Kaynaklar bu yemine "Strazburg Yemini" adını verirler. Strazburg'da verilen söz, edilen yemin kısa sürede unutuldu. Tekrar çatışmalar başladı. Sonunda üç kardeş Verdün kentinde toplanarak Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu aralarında paylaşmaya karar verdiler(843)²⁴⁰.

²³⁶ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, Anadolu yay., Cilt 7, 1984, s. 3611.

²³⁷ McEvedy, s. 42.

²³⁸ Larousse, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, s. 17.

²³⁹ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, s. 3611.

²⁴⁰ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talashoğlu, s. 141.

6.1.5.1. Verdun Anlaşması

Bu paylaşmaya göre Karolenj imparatorluğu 3 kısma ayrıldı:

- 1) İmparatorluğun Almanya(Doğu) kesimi Ludwig'in payına
- 2) Fransa (Batı) Charles'in payına
- 3) Almanya ile Fransa arasındaki kalan ve kuzey denizinden orta İtalya'ya dek uzanan dar ve uzun topraklarda Lothar'ın payına düştü.

Verdün anlaşması Orta Çağ Avrupa'sındaki çok önemli olayların ortaya çıkmasına yol açtığı gibi bugünkü Fransa, İtalya ve Almanya'nın da siyasi varlık olarak tarih sahnesine çıkmalarını hazırladı²⁴¹. Çocukları arasında taksimi için tasarladığı şekil, Kutsal İttifak'ın ve Milletler Cemiyeti'nin öncüsü kabul edilmektedir. Avrupa ulus-devletlerinin ilk oluşum adımı olarak değerlendirilir. Modern döneme kadar sürecek olan Alman-Fransız ilişkilerinin ana hatlarını belirlemiştir. Çünkü tasarlanan bu düzende, karşılıklı yardımın yanı sıra, ülke toprağına ilişkin uyuşmazlıklarda tahkim yöntemi kabul edilmiştir. Kralın öngördüğü bu bölüşüm biçimi gerçekleşmeyince imparatorluğu tamamen bağımsız krallıklara ayırmıştır²⁴². 843'de Verdun'de yüz yirmi uzman tarafından gerçekleştirilen bölüşüm, her türlü etnik ve doğal sınırı önemsemez gibi görünse de, ekonomik gerçekleri göz önüne alıyordu. Her üç kardeşe de Avrupa'yı oluşturan farklı yatay bitkisel ve ekonomik örtüden bir parça düşüyordu²⁴³. Bu şekilde bölünmesi, ne aralarındaki kavgalara, ne de Frank topraklarının birliği duygusuna son vermiştir. Bu olay bütün hükümdarları, askeri bir destek oluşturma ve topraklarında kral sülalesi dışındaki büyük ailelerle ittifaklar kurma konusunda teşvik etmiştir ki, bu da birliği yeniden kurma konusundaki bütün olanakları yok etmiştir²⁴⁴.

²⁴¹ Kaymaz, Şengül, Baltacı, Dağtekin, Gökçe, Uykucu, Talashoğlu, s. 142.

²⁴² Karakoç, s. 221.

²⁴³ Le Goff, s. 40.

²⁴⁴ Metthew, s. 55.

6.1.6. Orta Krallık

6.1.6.1. I. Lothar

Karolenj kardeşlerin düşmanlıkları Vikingleri cesaretlendirmiştir. Bu cesaretle onlar ilk olarak Lothar'ın topraklarına saldırmışlar ve en önemli liman olan Dorestad'ı 847 yılında yakmışlardır. Hatta Fulda yıllıklarından edindiğimiz bilgiye göre bu kuzey adamları ya da Normanlar 853 yılında Loire nehrini geçerek gelmişler ve Tours şehrini yağmalamışlardır. Lothar onlara boyun eğdirecek bir güce sahip değildir. Ayrıca Müslüman saldırılarını engellemek için de hiçbir şey yapamamıştır. Lothar'ın ortada kalan topraklarının doğal sınırlardan yoksun olması ve bu arazilerde düşman kavimlerin yaşıyor olması da krallığının diğerlerine göre kısa ömürlü olmasının bir diğer nedenidir.

Verdun ile orta krallığa sahip olan Lothar 855 yılında hastalanmış ve Prüm manastırına çekilmiştir. Ancak altı gün sonra 29 Eylül günü burada ölmüştür. Lothar tahta çıktığında İtalya'yı yönetmesi için gönderdiği oğlu II. Louis (825-875) ve soylu Karolenjler, o ölünce, imparatorluk geleneğine uygun olarak toprakları üç oğul arasında paylaşmışlardır. En büyük oğlu II. Louis İtalya'yı ve imparatorluk unvanını, II. Lothar (835-869) Lotharingia'yı ve en küçük oğlu Charles (845-863) da Provence'i almıştır. Ancak sonraları Alplerin kuzeyinde uzanan bölüm 869 yılında tekrar ikiye bölünmüştür. Sonuç olarak ise, güney kısım II. Louis'de kalmak üzere, Lothar'ın toprakları diğer iki kardeşi dindar Louis'in oğulları Charles ve Louis arasında bölünmüştür. Batı Frank topraklarında Kel Charles, Viking istilacılara ve aristokratik gruplaşmaya karşı savaşmış ve ancak, 875'te 50 yaşında iken hiçbir erkek varis bırakmadan ölen, II. Louis'in ölümünden sonra imparator olmayı başarmıştır. Ancak kendisi de 6 Ekim 877'de ölmüştür. Torunlarının yönetimleri de uzun ömürlü olamamıştır. Alman Louis bu dönemde güçlüdür. Ancak o 876'da öldüğünde krallık oğulları arasında paylaşılmıştır. Oğulları arasında bir tek Şişman Charles erken ölmemiş ve yönetimi elde edebilmiştir. Onun yönetimi ise 884'ten 887'e kadar sürebilmiştir. Tüm bu değişikliklerden dolayı 843 ve 879 yılları arasında çok sayıda Karolenj İmparatorluğu haritası çizildiği görülmektedir²⁴⁵.

6.1.6.2. II. Louis

Lothar'ın oğlu II. Louis, 857'de kardeşi Lothar'a ve amcası Kel Charles'a karşı diğer amcası Alman Louis ile ittifak yaptıysa da sonradan kardeşiyle barışmıştır. Diğer kardeşi Charles'ın 863'te ölümüyle ona ait olan Provence de II. Louis'in eline geçmiştir. II. Louis

²⁴⁵ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarlman Ve Karolenj Rönesansı*, Lotus Yay., Ankara, 2013, s. 49.

Müslümanlara ait olan Bari`yi almak için Bizans imparatoru I. Basil (830/35-886) ile ittifak yaparak başarı elde etmiş ancak kardeşi II. Lothar`ın 869`daki ölümünde onun toprakları için amcalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Sonunda ise başarısız olmuştur. 12 Ağustos 875`te ölmüş ve yerine Alman Louis`in oğlu Carloman (829-880) geçmiştir. Sonuç olarak Verdun Antlaşması`nın şartları uyarınca Orta Krallığı alan Lothar ve oğulları başarılı olamamış, üç kardeşten ilk önce 863 yılında Charles ölmüş ve toprakları diğer iki kardeş II. Louis ve II. Lothar arasında paylaşılmış, daha sonra 869 yılında II. Lothar ölmüş, hem yasal oğlu olmadığı için hem de II. Louis kardeşinin topraklarına sahip çıkmayı başaramadığı için onun toprakları da amcaları Alman Louis ve Kel Charles arasında bölüşülmüştür. II. Louis`in ölümüyle Orta Krallığı`ın toprakları Alman Louis`in oğlu Carloman`a verilmiş ve böylece orta krallık tarih sahnesinden çekilmiştir²⁴⁶.

²⁴⁶ Genç, s. 39.

6.1.7. Doğu Krallığı

6.1.7.1. Alman Louis

Verdun Antlaşması ile doğu krallığının Alman Louis'e verildiği daha önce belirtilmişti. En önemli güç merkezi Bavyera olan Louis, ilk iş olarak Regensburg'da bir meclis toplamış ve tüm krallığa fermanlar göndermiştir. Onun döneminde Saksonya ve Alemannia kraliyet gücünün odak noktaları olmaktan çıkmışlardır. Zaten Louis buralarda çok az bulunmuştur. Örneğin Saksonya'ya 845,355 851 ve 852'de sadece üç kez gitmiştir ve birkaç hafta kalmıştır. Alemannia'da ise neredeyse hiç bulunmamış, buradaki gücünü manastırlar yoluyla pekiştirmeye çalışmıştır. Doğu krallığı ile yetinmeyerek batı ve orta krallığı da elde etmek isteyen Louis, Kel Charles'ın hâkimiyetindeki batı bölümünde herhangi bir zafiyet işaretini asla göz ardı etmemiştir. Batı krallığının soyluları bu konuda ona yardım etmişler ve tahtı ele geçirmesi için onu davet etmişlerdir. Alman Louis önce aynı adlı oğlunu Akitanya'ya göndermiş, sonra da 858'de kendi kumanda ettiği orduyla kardeşinin krallığında görülmüştür. Ancak o da oğlu gibi pekiyi şeyler yapamamıştır. Geri döndüğünde ise krallığının kuzey ve kuzeydoğusunu savunma politikalarına ağırlık vermiştir²⁴⁷.

Louis ölmeden önce 865 yılında krallığı üç oğlu arasında paylaşmıştır: Carloman, Genç Louis (835-882) ve Şişman Charles (839-888). Carloman Bavyera'yı, Genç Louis Saksonya, Franconia ve Thuringia'yı, Şişman Charles ise Alemannia'yı almıştır. Lothar'ın oğlu II. Louis'in ölümüyle de İtalya Carloman'ın hâkimiyetine geçmişti. Ancak bunu kabul etmeyen Kel Charles adayı işgal etmiş ve kendisini kral ve imparator olarak taçlandırmıştır. Bu olay 875'de cereyan etmiştir ve Alman Louis henüz hayattadır. Olaya hemen müdahale eden Louis, önce Şişman Charles'ı sonra da Carloman'ı, içerisinde İtalyan kuvvetlerinin de bulunduğu ve Friuli'li Berengar tarafından kumanda edilen bir orduyla Kel Charles'a karşı göndermiş ancak başarılı olamamıştır. Ada Kel Charles'ın 877'deki ölümüne kadar onun elinde kalmış daha sonra Carloman'a geçmiştir. 879 yılında Carloman topraklarını kardeşleri arasında bölmüş, Louis Bavyera'yı, Şişman Charles ise İtalya'yı almıştır. Şişman Charles bu tarihten 886 yılına kadar zamanının çoğunu İtalya Krallığı'nda geçirmiştir²⁴⁸.

6.1.7.2. Genç Louis

Kardeşleri İtalya ve Bavyera'da yönetirken, Genç Louis Doğu Francia'da tek başına kral olarak söz sahibi konumundadır. Danışmanı ise Mainz başpiskoposu Liutbert'tir. (ö. 889)

²⁴⁷ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarlman Ve Karolenj Rönesansı*, s. 51.

²⁴⁸ Genç, Özlem, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, s. 42.

Bu dönemde Louis`in Saksonlarla yakın ilişkiler içerisinde olduğu görülmektedir. Çünkü Louis, Liudolfing Hanedanından Otto`nun kız kardeşi Liutgard ile evlenmiş, bu durum halk arasında Saksonların çoğunlukta olmasıyla sonuçlanmıştır. Diğer yandan krallığını Ottonian denilen halkla da birleştirmiş olmaktadır ve bundan sonra krallığın dayanakları onlar olacaktır. Ayrıca Louis, babasının saraydan çıkarttığı, Conradinler ve Babengerlerle yakın ilişkiler de kurmuştur. Bu üç soylu ailenin etrafında toplanmasıyla Louis, sadece babasının düşmanlarının dostluğunu kazanmamış aynı zamanda ve daha da önemlisi doğudaki en soylu ailelerin üyeleri tüm krallık içerisinde en etkili kişiler konumuna gelmişlerdir. Lotharingia ile birlikte krallığın batısı Louis`in en dikkat ettiği yerdir. Kuzeni Kekeme Louis (846-879, Kel Charles`ın oğlu) ile Kasım 878`de imzaladıkları Furon Antlaşması uyarınca, sadece kendi dönemlerinde değil oğulları döneminde de geçerli olacak şekilde, iki krallığın bütünlüğü garanti altına alınmıştır. Kekeme Louis 10 Nisan 879`da öldüğünde bazı batı Francia soyluları Louis`i davet etmişlerdir ve 880`de imzalanan Ribemont Antlaşması ile Lotharingia`nın Batı Frank bölümü Kekeme Louis`in oğullarından zorla alınmıştır. Yani ilk kez Lotharingia`nın batı sınırı, doğu krallığının sınırı olarak kabul edilmiştir. 880 yılında Tournai şehrini ve Schelde nehri üzerindeki tüm manastırları harap ederek mahveden Vikinglerle mücadele eden Louis, amcası Kel Charles öldükten ve kardeşi Carloman da 878`de hastalandıktan sonra Karolenj ailesinin en yaşlı üyesi haline gelmiştir²⁴⁹.

6.1.7.3. Şişman Charles

858 ve 862 yıllarında Ortaçağ Batı Slav kabilelerinin konfederasyonu olarak açıklanabilecek Abodritler`e karşı askeri seferler tertip eden Genç Louis 882`de ölmüş toprakları Şişman Charles`ın yönetimine geçmiştir. Ayrıca II. Carloman da 12 Aralık 884`te ölünce, soylular Şişman Charles`ı krallığın yönetimini devralması için davet etmişlerdir. Daveti kabul eden Charles muhtemelen 20 Mayıs 885`te Langres piskoposu Geilo tarafından Galya`da kral olarak taçlandırılmış ve Frank topraklarının tek kralı haline gelmiştir.

Frank topraklarının tümünden bahsediyoruz, çünkü Batı Frank Krallığı`nın toprakları da 884`de Charles`ın yönetimindedir. Şöyle ki; bilindiği üzere Verdun Antlaşması ile Batı Krallığı Kel Charles`a verilmiştir. Onun 877`deki ölümünden önce bir oğlu hariç tüm oğulları öldüğü için geriye kalan o en küçük oğlu Kekeme Louis kral olarak taçlandırılmıştır. Onun döneminde topraklar rahipler tarafından yönetilir olmuştur. İsyanlar sonucu İtalya, Bretanya, Lorraine ve Germanya kaybedilmiştir. Kekeme Louis`in 10 Nisan 879`da Compiègne`deki

²⁴⁹ Genç, s. 53.

ölümüyle topraklar iki oğlu arasında paylaşılmıştır. III. Louis (863/5-882) Neustria'yı almış ancak oğlu olmadığı için 882'deki ölümünden sonra toprakları, babasının ölümünde Burgonya ve Akitanya'yı alan kardeşi II. Carloman'a (886-884) geçmiştir. Carloman'ın da iki yıl sonra 884'te bir yaban domuzu tarafından öldürülmesiyle topraklar Şişman Charles'ın hâkimiyeti altına girmiştir. Yönetimi sırasında danışmanlarının hepsini Alemanlardan seçen Charles'ın bu davranışı Frankları soğutmuştur. Ayrıca Mainz piskoposu Liutbert'i görevinden alması da Bavyera'nın rahatsız olmasına ve soyluların kendi aralarında bölünmelerine neden olmuştur.

11 Kasım'da Şişman Charles Frankfurt'ta bir meclis toplayarak yeni kararlar alırken, ona her şeyden dolayı sinirli olan, Genç Louis'in yönetimi sırasında Bavyera'da güçlü bir konum elde eden ama Şişman Charles tarafından Carinthia ve Pannonia'nın yöneticiliği ile sınırlandırılan kuzeni Arnulf isyan ederek doğu topraklarına girmiştir ama isyanı bir hafta sürebilmiştir. Burada önemli olan Charles'ın kuzenine karşı pek de bir şey yapmamış olmasıdır. Şişman Charles'ın bertaraf edilmesinde önemli bir rol oynayan, kardeşi Carloman'ın gayrimeşru oğlu işte bu Arnulf'tur (850- 899). Arnulf soyluların da desteğini alarak Tribur'da genel bir meclis toplamış ve burada Kasım 887'de amcası Şişman Charles'ı saf dışı bırakmıştır. Charles 888'de ölmüştür²⁵⁰.

6.1.7.4. Arnulf

Charles'ın yönetimden çekilmesinden sonra Arnulf Lotharingia'yı, batı Francia soylularının desteklediği Paris Kontu Odo (860-898) ise batı topraklarını elde etmiştir. Ancak bunun için önce hemen hemen aynı zamanda kendisini kral ilan eden, Frank kökenli bir aileden gelen ve bir İtalyan dükü olan Spoleto'lu Guy'u (ö. 882/3), hem daha fazla adama sahip olduğu için hem de Normanlara karşı yapılan savaşlarda şöhret kazandığı için saf dışı bırakmak gibi bir eylemde bulunması gerekmiştir. Bundan sonra ise Odo, Sens Piskoposu Walter (887-923) tarafından, 888 yılının Şubat ayında, Compiègne'de taçlandırılmıştır. Birkaç yıl sonra 893'te, Kekeme Louis'in ölümünden sonra doğan oğlu Basit Charles (879-929), 866'dan bu yana Poitou Kontu olan ve Odo'nun idaresini kabul etmeyen II. Ranulf (850-890) tarafından desteklenerek Akitanya'da babasının ardılı olarak tahta çıkarılmıştır. Ancak etkili bir kral olması Odo'nun 898'deki ölümünden sonra gerçekleşebilmiştir. Bu dönemde Odo, Basit Charles'ı destekleyenlerle mücadele etmiştir. Destek elde edebilmek için 888'de Arnulf'un üstünlüğünü kabul ettiyse de Arnulf, Basit Charles'ın tarafını tutunca üç yıl süren bir anlaşmazlıktan sonra, Odo vazgeçmek zorunda kalmış ve Sen Nehri'nin kuzeyindeki bir

²⁵⁰ Genç, Özlem, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, s. 44.

bölge ile yetinmiştir. Sonunda da hastalanarak 1 Ocak 898`de ölmüştür. Görüldüğü üzere Almanya adını verebileceğimiz ama o zamanki adıyla Doğu Francia (Fransa)`dan oluşan Doğu Krallığı Arnulf`un yönetimindedir. 887`de soylular tarafından kral seçilerek Doğu Francia Kralı olan Arnulf, Şişman Charles`ın da isteği üzerine ona Swabia`da birkaç köyü bağışlamıştır. Charles son aylarını burada geçirmiştir. Cesur ve hünerli bir adam olan Arnulf, Odo ve Charles arasındaki çekişme sırasında Batı Francia`dan toprak elde etmiş ve kendi topraklarına eklemiştir. Charles kendisini koruması isteğiyle Arnulf`un yanına kaçmıştır. 22 Şubat 896`da Roma`ya gelerek imparator olarak taç giyen Arnulf, aynı yıl Germanyaya`ya döndüğünde sağlığı bozulmuştur. Aynı zamanda bu dönemde onun ayrılışıyla birlikte İtalya kaybedilmiş, Macaristan`dan ve Moravya`dan istilacılar onun topraklarına saldırmaya başlamış, oğlu Zwentibold`un (871-900) yönetimindeki Lotharingia`da isyanlar baş göstermiştir. Sonuçta Arnulf`un 8 Aralık 899`daki ölümünün ardından yerine oğlu Çocuk Louis (893-911) geçmiştir. Bazı kaynaklara göre ise ölüm tarihi 900 yılıdır ve sıklıkla kaldığı Ratispon şehrinde ölmüştür²⁵¹.

6.1.7.5. Çocuk Louis

Louis`e çocuk denilmesinin sebebi Doğu Francia tahtına çıktığında sadece altı yaşında olmasıdır ve bu nedenle Mainz Piskoposu ve Sakson Dükü`nün koruması altında yönetmesine karar verilmiştir. Yönetimi boyunca toprakları Macar saldırılarına maruz kalmıştır. 4 Şubat 900`de taç giyen Louis, genel olarak çok sık hastalanan ve zayıf karakterli biridir. Çok küçük olduğu için onun zamanında yönetim başka kişilerin, soyluların ya da piskoposların elinde kalmıştır. Bu kişiler Franconia düklüğü meselesinde dük olarak Louis`in anne tarafından kuzeni Conrad`ı (890-918) seçmişlerdir. 902`de Slavların Saksonya`yı istilasının yanı sıra, bu dönemde Macar akınları hızlanmış, 906`da da Macarlar Saksonya`yı istila etmiş ve Louis`in ordusu 907`de Pressburg`ta onlara yenilmiştir. Yenilgiden dört yıl sonra Eylül 911`de on sekiz yaşında olan Louis hiçbir varis bırakmadan ölmüştür. Bu ölüm Karolenj Hanedanının Doğu Francia topraklarındaki sonunu getirmiştir. Doğu Krallığı`nın dukleri, 911`de bir meclis düzenleyerek, kendi aralarından birini, Franconia dükü Conrad`ı kral olarak seçmişlerdir. Conrad Herfelde adı verilen bölgede kral olmuştur. Aynı dönemde Batı Francia Basit Charles tarafından yönetilmektedir²⁵².

²⁵¹ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarلمان Ve Karolenj Rönesansı*, s. 56.

²⁵² Genç, Özlem, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, s. 48.

6.1.8. Batı Krallığı

6.1.8.1. Basit Charles

Laon`da 893`te taç giyen Basit Charles`ın, ancak Odo`nun ölümünden sonra kontrol sahibi olabildiği bilinmektedir. Onun döneminde Viking saldırıları artmıştır. Vikingler Vimeu ve Burgonya`ya saldırmışlar, Tours`daki St. Martin kilisesini yakmışlardır. Onlarla iyi ilişkiler kurulmasına çalışılmış ve bu amaçla 911 yılında Charles elçi olarak bir piskoposunu liderleri Rollo`ya (846-931) göndererek ona barış yapması karşılığında, ileride Normandiya adı verilecek olan, topraklarından vermeyi teklif etmiştir. Ertesi yıl Viking lider Rollo vaftiz olmuş ve Charles`ın kız kardeşi Gisela ile evlendirilmiştir. İlk sıradaki danışmanlarını Lotharingia`dan seçen Charles burada biraz da olsa başarı elde etmiştir. Doğu kralı Conrad`ın kısa dönemlik güçsüzlüğünden istifade edip, buranın yönetimini ele geçirmiş, 911`de Lotharingia kralı olmuştur ve hattâ Lotharingialı Frederuna ile 907 yılında evlenmiştir. Başdanışmanı Hagano`yu 918`de buranın dükü yapmıştır. Soissons`daki bir mecliste Odo`nun kardeşi Neustriyalı Robert kralın sağında, Hagano ise solunda yer almışlardır. Ancak Robert kendi toprağına geri döndüğünde Charles`ı yüz üstü bırakmış ve soyluların desteğini almak istemiştir. Bunun devamında 936`da ölen Burgondiyalı Ralph (Rudolph da denir, 890-936) ve Otto`ya karşı Andernach`da yapılan isyana katılması sonucu 939`da öldürülen Lorraineli Gilbert (890-939) ile birlikte isyan etmiştir. Gilbert başlangıçta Charles`a yenilip Germanya`ya kaçtıysa da 922`de Robert ile tekrar birlik olmuş ve bir kez daha isyan etmişlerdir. Onların bu birleşik gücü Charles`a ağır gelince Charles kaçmış ve bunun üzerine görevinden alınarak hapsedilmiştir. Robert (866-923) 29 Haziran 922`de kral seçilmiştir. Ancak daha sonra 923`te Charles ile yeniden savaşmış ve öldürülmüştür. (Ölümü 923 yılının Haziran ayı içerisinde bir gündedir.) Charles`ın bu başarısı uzun süreli olmamış, St. Quentin`deki bir mecliste kandırılarak tekrar görevden alınmış, oğlu IV. Louis (920-954) ise annesi kraliçe Elgiva ile birlikte İngiltere`ye kaçmıştır. Charles ikinci mahkûmiyetini Peronne`deki hapisanede geçirmiş ve burada ölmüştür²⁵³.

6.1.8.2. Rudolf

Robert`in ölümünden sonra Charles da hapsedilince, güçlü lordlar kral olarak Burgondiya dükü Rudolf`u (ö. 936) 923`te kral olarak seçmişlerdir. Rudolf 888 yılında Karolenjlerin adına Transjuria dedikleri askeri bir uç bölgesinin başında bulunmaktadır ve bu görev, imparatorluğun başlıca iç geçitlerinden birinin denetimine imkân sağladığı için çok

²⁵³ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarلمان Ve Karolenj Rönesansı*, s. 60.

önemlidir. Rudolf'u kral olarak seçen lordlardan biri Robert'in oğlu Büyük Hugh'dur (898-956) ama kendisi kral olmayı düşünmemiştir. 13 Temmuz 923'te Soissons'ta kral ilan edilen Rudolf, Sens başpiskoposu Gothair tarafından St. Medard kilisesinde taçlanmıştır. Kral, Büyük Hugh'un kız kardeşi ile evlenerek, Robert Hanedanından biri olmayı başarmıştır. Sen'in kuzeyindeki otoritesini kaybeden kral, Viking ve Macar saldırılarına da maruz kalmış, 935'te Auxerre'de hastalanarak 14 Ocak 936'da ölmüştür²⁵⁴.

6.1.8.3. IV. Louis

Rudolf'un ardından, babasının hapsedilmesinden sonra annesiyle İngiltere'ye kaçan, Basit Charles'ın oğlu IV. Louis, geri çağırılmış ve kral ilan edilmiştir. Bu dönemde Büyük Hugh Batı Francia'daki en güçlü kişidir, hattâ kraldan bile güçlü ve zengindir. Paris kontudur, Loire'den Sen'e kadar olan topraklara sahiptir ama yine de kral olmayı düşünmemiştir. Hugh, Louis'i getirmek için gönderilmiş ve onunla Bolonya'da buluşmuştur. Louis 19 Haziran 936 Pazar günü Laon'da Reims başpiskoposu Artaud (ö. 961) tarafından taçlandırılmıştır. Bu taçlandırma 20 piskopos ile krallığın ileri gelen adamları huzurunda yapılmıştır. Büyük Hugh, kral tarafından Frankların Dükü unvanıyla ödüllendirilmiştir. IV. Louis Vikinglerle mücadelesi sırasında iki kez kaçırılmış, Büyük Hugh tarafından korunmuş ve Doğu Krallığında iktidarı ele geçiren Otto Hanedanının yardımı sayesinde gücünü geri kazanabilmiştir. Onu tahta çıkaran Büyük Hugh ile de anlaşmazlığa düşen Louis, attan düşerek 9 Eylül 954'te ölmüştür ve yerine oğlu 13 yaşındaki IV. Lothar (941-986) geçmiştir²⁵⁵.

6.1.8.4. IV. Lothar

Büyük Hugh bu defa da Lothar'ın yanında yer almıştır ve başpiskopos Artaud Lothar'ı Reims'te taçlandırmıştır. Ancak Hugh'un gücü uzun sürmemiştir, muhtemelen vebadan, Haziran 956'da Dourdan'da ölmüştür. Geriye üç oğul bırakmıştır: Hugh Capet, Odo ve Otto-Henry. Üçü de Normandiyalı I. Richard'ın koruması altına alınmışlardır. Ayrıca amcaları Lotharingia Dükü ve Köln Piskoposu Bruno da onları koruması altına almıştır. En büyük oğul olarak Hugh Capet babasının ardılı olmuş, Odo ise 965'de ölmüştür.

Lothar Lotharingia üzerinde söz sahibi olabilmek için hem II. Otto (955- 983) ile mücadele etmiş hem de evlilik yolunu denemiştir. Ancak sonuçta Otto ile barış yapmak zorunda kalmış ama bu barışı Hugh Capet'ten habersiz yaptığı için Hugh ile arası açılmıştır.

²⁵⁴ Genç, Özlem, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, s. 50.

²⁵⁵ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarلمان Ve Karolenj Rönesansı*, s. 62.

Kraliçe Emma'nın cesaretlendirmesiyle Lothar, Hugh'a karşı saldırmaya karar vermiştir. Aralarında barış yapılmış ancak Lothar tekrar Hugh'dan habersiz kendi oğlu Louis'i kendinden iki katı büyük dul bir kadın olan Gevaudan kontu Stephen'in karısıyla evlendirmiştir. Bunu Burgondiya'daki gücünü arttırmak için yapmıştır. Diğer taraftan II. Otto'nun ölümü gerçekleşince Lotharingia'yı ele geçirmek için Bavyeralı Henry ile ittifak da yapmıştır. Hugh Capet ise Lothar'ın bu konudaki davetlerini reddetmiştir. Lothar yaptığı sefer sonunda Laon'da hastalanmış ve 2 Mart 986'da, 44 yaşında ölmüştür²⁵⁶.

6.1.8.5. V. Louis

Lothar'ın ölümünün ardından oğlu V. Louis (967-987) tahta çıkmıştır. Kısa bir süre yönetimde kalan ve sadece ismen kral olarak nitelendirilen Louis Batı Frank topraklarının Karolenj Hanedanına mensup son kralıdır. Kendisinin 911'deki ölümünden sonra Hanedandan tek erkek olarak amcası Aşağı Lorraine Dükü Charles kalmıştır ancak ruhban sınıf mensupları, askeri ve politik faaliyetlerinden dolayı kral olarak Hugh Capet'i seçmişlerdir ve Francia dükü Büyük Hugh'un oğlu, Paris kontu ve 888-898 yılları arası Fransa Kralı olan Odo'nun yeğeninin oğlu, 922-923 yıllarında Fransa Kralı olan I. Robert'in torunu ve 923-936 arası Fransa Kralı olan Rudolf'un kuzeni olan Hugh Capet Noyon'da 5 Temmuz 987'de kral ilan edilmiştir. Böylece batıda da Karolenj Hanedanı sona ermiş, kalıcı bir Capet Hanedanı başlamıştır. Uzun yıllar yönetimde söz sahibi olan Karolenjler tarih sahnesinden çekilmişlerdir²⁵⁷.

²⁵⁶ Genç, Özlem, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, s. 52.

²⁵⁷ Genç, Özlem, *Birleşik Avrupa'nın Mimarı Şarلمان Ve Karolenj Rönesansı*, s. 64.

6.2. KAROLENJ HANEDANLIĞININ YIKILIŞI

Ortaçağın esas unsuru olan toprak üzerinde doğru müdahaleler Karolenj dünyasını Charlemagne döneminde nasıl yükselttiyse, sonrasındaki yanlışlıklar aynı yükselişi duraklama ve çöküşe götürmüştür.²⁵⁸ İmparator sıfatını aldıktan sonra dahi Frank kralları memleketlerini evlatları arasında taksim etmek âdetinden vazgeçmemişlerdir²⁵⁹.

Lothar ölünce ‘Orta Krallık ‘ onun üç oğlu arasında paylaşılmıştır. 10 yıl sonra Germen Louis krallığını üç oğlu arasında bölmüştür. 882’de Germania amaçlı bir eylemden çok, Şişman Charles hayatta kalan tek varis olduğundan şans eseri yeniden birleşmiştir. Batı da Kel Charles, 852’de oğlu Charles’ın kral olarak kabulünü sağladığı Austrasia’daki haklarını tanınması konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Diğer iki oğlu, krallığı daha da fazla bölmek için manastır başrahibi yapılmışlardır. Neustria ise Kekeme Louis’nin payına düşmüştür. Bir kez daha şans eseri olarak II. Louis babasının bütün topraklarını tevarüs etmiş, fakat 879’da ölmüştür. Paris’in Normanlara karşı savunulması kontlardan biri olan Odo’yu ön plana çıkarmış, o da bu sayede 888’de kral olarak tanınmayı sağlayabilmiştir. Odo Batı Francia’nın en muktedir baronu olmuş ve ardılları da kuşaklar boyunca Fransa krallığını ellerinde tutmuşlardır. Fakat Odo’nun 898’de ölmesinden sonra II. Louis’in oğlu Basit Charles kral olmuştur²⁶⁰. Sonraki 40 yıl boyunca Karolenjlerin çöküş ve canlanışlarını yansıtan, birbirinden çok farklı bir dizi ayrılma ve birleşme görüldü. Tarihçiler bu bölünmeleri günümüz sınırlarıyla çakırsa önemli bulur, çakışmazsa da tipik hanedan sorunu diye damgalar. Ne var ki 885’e gelindiğinde bir dizi tesadüf sonucunda imparatorluk yeniden bütünleşmişti; kesin bölünme 887-888’de meydana geldi. İmparatorluktan Fransa, Almanya ve İtalya’daki krallıklar doğdu. Aralarındaki boşluklara da hırslı soylularca küçük Provence ve Burgonya krallıkları sıkıştırıldı. Sınırlardaki alanlarda Frank otoritesini ortadan kalktı. İspanya’da Barselona ve Aragon kontlukları bağımsız devletler haline geldi. Doğu sınırında, Charlemagne’a sadece simgesel olarak biat etmiş olan Çekler kendi krallıklarını, yani büyük Moravya Krallığı’nı kurdular. Güneyde daha önce Frank sisteminin üyeleri olan Hırvatlar yeniden özgürlüklerine kavuştular²⁶¹.

Ancak Karolenj egemenliği kırılmış ve artık bundan sonra hiçbir Fransa kralı İmparatorluğun bütünü üzerinde hak iddia etmemiştir. Karolenj imparatorluğu fiilen çökmüş

²⁵⁸ McEvedy, s. 42,44.

²⁵⁹ Senyobos, s. 20.

²⁶⁰ Metthew, s. 55.

²⁶¹ McEvedy, s. 44.

bulunmaktadır²⁶². 987'de son Karolenj kralı varis bırakmadan öldüğünde, mücadele Dükün oğlu Hugues Capet lehine çözüldü. (987-96) Ve bu kişi yaklaşık dört yüz yıl sürecek bir hanedanın kurucusu oldu. Bundan sonra Fransa Krallığı sürekli bir varlık olacaktı. Capet hanedanının önderliği kaçınılmaz olarak ağırlık merkezini batıya kaydırды²⁶³.

Kurulan birliğin temeli çok sağlam değildi. Özellikle İtalya'da Frankların yönetimine fazla ciddiye almayan bazı eyaletler ayaklanmak için fırsat kolluyorlardı. İlk olarak imparatorluğun kuzey kesiminde karışıklıklar çıktı. Bu kadar geniş bir imparatorluğun ayakta tutabilmesi için gerekli ulaşım ve haberleşme imkânları yetersiz olduğu gibi hükümet daireleri de çok azdı. Bunların hepsinden daha önemli olan bir noktada devletin siyasi yapısında bazı temel çatlakların bulunmasıydı. Resmi ve özel güçlerin iç içe oluşu tahta yeni bir kralın çıkması gerekince çekişmelere yol açıyordu. Merovenj döneminin başında beni Frankların tarihi hayatlarını, Frankları birleştirmekle geçinen güçlü yöneticilerin varlığını gösterir. Fakat bütün bu güçlü krallar ölmeden önce imparatorluğun sanki özel mülkleriymiş gibi mirasçıları arasında paylaşıyorlardı. Bu birleştirme ve yeniden paylaşma geleneği Karolenjler zamanında da gerek saray nazırı oldukları dönemde, gerekse tahta çıktıktan sonraki dönemde devam etti²⁶⁴. İmparator adil olmaya, kutsallaştırma ayininden doğan krallık görevlerini ve vassallık anlaşmasından doğan senyörlük borçlarını titizlikle yerine getirmeye çabaladı. Oysa kutsallaştırma ayini ve vassallık ilk Karolenjlerin iktidarını güçlendirmede bir zaman yardımcı olmuşken, hükümdarın iktidarını sıkı sıkıya sınırlıyordu. Krallık iktidarı, ahlaki kaygılarla ve piskoposluk erkânının denetimiyle felce uğrayınca Frank Krallığında otorite parçalanmaya başladı²⁶⁵.

Charlemagne tarafından harekete geçirilen kültürel uyanış onun ölümünden sonra da sürmüş ve 9. Yüzyılın ortalarında en üst noktasına ulaşmıştır. Bu hareketin başarılarının tamamı imparatorluğun çökmesinden sonra da yok olmamışlar. Örneğin Reims'deki gibi bazı büyük okullar kuşaklar boyu sürdürülmüş ve daha sonraki Skolâstik hareketi zenginleşmiştir. Charlemagne sarayına Hristiyanlık âleminin her yanından bilginler getirtmiştir ve bunların deneylerini birleştirmelerini sağlamıştır. Böylece sonraki kuşaklar, eskiden mümkün olandan daha geniş bir temel üzerinden de çalışabilmişlerdir²⁶⁶.

²⁶² Metthew, s. 55.

²⁶³ Davies, s. 347.

²⁶⁴ Larousse, s. 17.

²⁶⁵ Karaköse, s. 156.

²⁶⁶ Metthew, s. 55.

Sonuç olarak Karolenj imparatorluğunun hızla çöküşü barbar başarılarının kalıcı olmadığını gösteren bir dersti²⁶⁷. İmparatorluk yönetiminin tek bir kişinin iradesine bağlı olması, ücretli kişinin iradesine bağlı olması, ücretli memurluk sisteminin ve sürekli bir ordunun bulunmaması, iktisadi kaynakların yetersizliği, imparatorluk sınırları içinde ulaşım ağının kurulmamış olması devleti zayıflattı. Bunlara ek olarak açlık ve veba salgınlarının ortaya çıkması ve halkın hoşnutsuzluğunun artması imparatorluğun geleceğini tehlikeye sokuyordu. Görüldüğü üzere Karolenj ailesinin devlet kademesinde Saray bakanlığı ile başlayan görevleri, Pepin ile krallığa, Charlemagne ile imparatorluğa kadar yükselmiş ve Charlemagne'in ölümünden sonradan kademeli olarak azalarak sonunda tamamen yok olmuştur. Bu boşluğu da Capet Krallığı dolduracaktır.

²⁶⁷ McEvedy, s. 70.

SONUÇ

V. yüzyılın son on yılında Roma ile müttefik olarak yaşayan Franklar, giderek artan bir şekilde Kuzey Galya'da baskın hale gelmişlerdir. Franklar arasında Merovenjler yönetme yetkisini yavaş yavaş ele geçirmiş ve yönetimde büyük başarılar elde etmişlerdir. Zamanla genişleyen topraklarını oğulları arasında paylaşma yoluyla hâkimiyetlerini devam ettirmişlerdir. Bu toprakları paylaşırma âdeti onları zayıflatmış, hanedan içinde mücadelelere neden olmuş ve yönetim yeteneksiz krallara kalmıştır. Merovenjlerden sonra ise saray bakanları olan Karolenjler başa geçmiştir. 7. yüzyılın ortasından itibaren Karolenjler, Roma'yı kendi adlarına diriltmeye çalışmışlardır. Karolenjlerin etkili saray bakanları döneminde yaşanan en önemli olay Puvatya Savaşı'nda Müslüman Arapları yenilgiye uğratarak Avrupa'nın kaderine yön vermiş olmalarıdır. Çünkü birçok bilim insanına göre Araplar burada durdurulmamış olsalardı, bugün Avrupa'nın etnik ve din kimliği çok farklı olabilirdi. Charles Martel'den sonra saray bakanı olan Kısa Pepin Karolenjler için önemli bir liderdir. Krallığa geçmelerini sağlamıştır. Yönetimi Karolenj soyuna geçirmiş ve Karolenj Devleti'ni kurmuştur. Pepin Charlemagne'ın babasıdır. Charlemagne fikri olarak babasından etkilenmiştir. Charlemagne siyasi reformlarla Avrupa'nın siyasi hayatından önemli izler bırakmıştır. Birçok kez evlenmiş ve çok sayıda da çocuğu vardır. Birçok askeri sefer yapmıştır. Charlemagne Roma'da, "Romalıların Büyük İmparatoru" namıyla, Papa III. Leon'un elinden taç giymiştir. Batı'da, 476'dan beri kullanılmayan "İmparator" unvanı, Charlemagne ile diriltirmiştir. Charlemagne, doğal sınırların bittiği yere kadar toprakları genişletmiş, Lombard tacını ele geçirmiş, Saksonların Hristiyan olmasını sağlamış ve Müslümanlarla yaptığı mücadelelerde başarılı olmuştur.

Charlemagne'ın dönemi başarılarla dolu bir zirve dönemidir. Ondan sonra tahta oğlu Dindar Louis geçmiştir. Dindar Louis'in ölümünden sonra oğulları arasında mücadeleler başlamıştır. Bu mücadelelerin sonunda toprakların paylaşıldığı Verdun Antlaşması yapılmıştır. Doğu Krallığı, Batı Krallığı ve Orta Krallık olarak üçe ayrılmıştır. Orta Krallık Doğu ve Batı Krallıkları tarafından paylaşılmıştır. Batı Krallık'ı Capet Hanedanlığı, Doğu Krallık'ı ise Otto Hanedanlığının hakimiyetine girmiştir. Frank İmparatorluğu'nun büyümesi, Hristiyanlığın hüküm sürdüğü toprakların önemli oranda genişlemesini sağladı. İskandinavya'dan, İberik Yarımadası'na, Rusya'dan, Britanya Adaları'na kadar, Ortaçağ Hristiyanlığı, geniş topraklara yayılmıştır. 987'de uzun yıllar yönetimde söz sahibi olan Karolenjler tarih sahnesinden çekilmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M.A. – Köker, L., *İmparatorluktan Tanrı Devletine*, İmge Kitapevi, Ank, 2004
- Atçeken, İsmail Hakkı, “Puvatya Savaşı (Balatu’ş-Şüheda) Ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, Konya, 1998
- Berl, Emmanuel, *Atilla’dan Timur’a Avrupa Ve Asya*, Çev. Gülseren Devrim, Doğan Kitapçılık Yay., İst.1999
- Bıdık, Dinçer, *Türkiye’de Muhafazakarlık Ve Liberalizm*, Yüksek lisans tezi, Muğla üniversitesi, 2007
- Bloch, Marc, *Feodal Toplum*, Çev. Melek Fırat, Kırmızı Yay., İstanbul, 2007
- Davies, Norman, *Avrupa Tarihi*, Çev. Burcu Çığman, Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu, Suat Kaya, İmge Kitapevi Yay., Ankara, 2006
- Demirkent, Işın, “*Frank*”, *DiA.*, Cilt 13,TDV Yay., İstanbul, 1996
- Erkiner, Hakkı, Hakan, “Grotius Öncesinde İlk Modern Uluslararası Hukuk Düşüncesinin Oluştugu Tarihsel Koşullar ve Erken Klâsik Dönemdeki Öğreti”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.18., S.1, 2012
- Frederic, Louis, *Medeniyet Tarihi*, Çev. Vahdet Gültekin, Doğan Kardeş Yayınları, Cilt 2. İstanbul, 1974
- Genç, Özlem, “Ortaçağ Avrupasının Dini ve Sosyal Hayatına İlişkin Bir Bildiri: Duplex Legationis Edictum” *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 31, sayı 51, 2012
- _____, *Charlemagne Ve Karolenj Rönesansı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012
- _____, *Birleşik Avrupa’nın Mimarı Şarlman Ve Karolenj Rönesansı*, Lotus Yay., Ankara, 2013
- Gül, Muammer, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2009
- Gümüş, Tolga, “Ortaçağ’dan Erken Modern Döneme Batı Avrupa’da Eğitim Tarihi: Yeni Yaklaşımlar”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, Haziran
- Grand Master, *Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt 4. 1992
- Harman, Chris, *Halkların Dünya Tarihi*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, Yordam Kitap Yay., 2.baskı, İst.2011

- Heaton, Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi*, Çev. M. Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara 1995
- Kahyaoğlu, Mehmet, “Hanedan Sembolü Olarak Arı,” *Türkoloji Dergisi*, Sayı 1, Ocak 2011
- Karaçay Timur, “Üniversite Adının Doğuşu”, *Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Eki*, 10 Ağustos 2012, sayı 15
- Karakoç, İrem, “Türk hukuk tarihinde uluslararası anlaşmaların uluslararası hukukun gelişim sürecindeki yeri” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt: 6, Sayı: 2, 2004
- Karakuş, Can, *Avrupa Birliği Kimlik Tanımlama Mekanizmasının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği Ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Ankara, 2007
- Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Yay., İst. 2007
- Karaköse, Hasan, *Orta Çağ tarihi ve Uygarlığı*, Nobel Yay., 4. Baskı Ank. 2009
- _____, *Siyasal Düşünce Tarihi*, Nobel Yay., Ankara, 2004
- Kaymaz, Adem,- Şengül, Halim, - Baltacı, Cahit, - Dağtekin, Hüseyin, - Gökçe, Cemal, - Uykucu, Ekrem, - Talaslıoğlu, Mesut, *Genel Tarih*, İstanbul,1977
- Larousse, Meydan, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 13. Meydan Yayınevi, İst. 1972
- _____, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 7. Meydan Yayınevi, İst. 1972
- _____, *Büyük Lügat Ve Ansiklopedi*, Cilt 11, Meydan Yayınevi, İst. 1972
- Le Goff, Jacques, *Gençlere Avrupa Tarihi*, Çev. Alp Tümertekin, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1997
- _____, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife Güven, Uğur Güven, Dokuz Eylül Yay., İzmir, 1999
- _____, *Ortaçağda Entelektüeller*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2006
- _____, *Gençlere Avrupa Tarihi*, Çev. M. Timuçin Bindar, Literatür yay., İstanbul, 2008
- Lewis, Bernard, *Müslümanların Avrupa'ya Keşfi*, Ayışığı Kitapları Yay., İstanbul, 2000
- _____, *Uygarlık Tarihinde Araplar*, Çev., Hakkı Dursun Yıldız, Pegasus Yay., İstanbul, 2006

- McEvedy, Colin, *Ortaçağ Tarih Atlası*, Çev. Ayşen Anadol, Sabancı Üniversitesi Yay., İst. 2004
- McNeill, William, *Dünya Tarihi*, Çev., Alaeddin Şenel, İmge Kitapevi Yay., 3.Baskı, Ankara, 1994
- _____, *Avrupa Tarihinin Oluşumu*, Çev. Yusuf Kaplan, Külliyyat Yay., İstanbul, 2009
- Metthew, Donald, *Ortaçağ Avrupası*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İletişim Yay., 6. Cilt. İst. 1988
- Otto Kurz, *Sultan İçin Bir Saat*, çev. A. Özdamar, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2005
- Öztuna, Yılmaz, *Devletler Ve Hanedanlar*, Cilt 5., Ankara, 1996
- Pirenne, Henri, *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Çev. Uğur Kocabaşoğlu, Alan Yay., İstanbul, 1983
- Sander, Oral, *Siyasi Tarih*, İmge Kitapevi Yay., Ankara, 1992
- Seefeldt, Jürgen – Syré, Ludger, *Geçmiş Ve Geleceğe Açılan Kapı Almanya'da Kütüphaneler: Portale zu Vergangenheit und Zukunft: Bibliotheken in Deutschland.*, çev. Meltem Arun, Olms Yayınevi, 2004
- Senyobos, *Avrupa Tarihi*, Çev., Ali Kemali Aksüt, Dün Ve Yarın Tercüme Külliyyatı sayı 66, İstanbul, 1938
- Şenel, Alaeddin, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Teori Yay., Ankara, 1985
- Şentürk, Özlem, *Fransiskan Hareketinin Ortaçağ Avrupa'sındaki Önemi Ve Ortaçağ Avrupa'sına Etkisi*, Gazi Osman Paşa Üniv. Yüksek lisans tezi, Tokat, 2007
- Tanilli, Server, *Yüzyılların Gerçeği Ve Mirası*, Adem Yay., Cilt 2, İstanbul, 1986
- *Türk ve Dünya ünlüleri ansiklopedisi*, Anadolu Yay., Cilt 3, 1984
- _____, Anadolu Yay., Cilt 7, 1984
- *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005
- Uzunyaylalı, Talat, *Avrupa Topluluğu*, Doğu Ajans Yay., İstanbul, 1990
- Üçok, Bahriye, *İslam Tarihi Emeviler – Abbasiler*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1968
- Ülgen, Pınar, “Geç Ortaçağ Avrupasında Pazar Ve Panayır İlişkisinin Ticaret Hayatındaki Rolü Ve Türk-İslam Dünyasındakilerle Karşılaştırılması,” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt 5, sayı 21

EK 1**Duplex Legationis Edictum**

Anno dominicae incarnationis DCCLXXXVIII. indictione XII. Anno XXI. regni nostri actum est huius legationis edictum in Aquis palatio publico. Data est haec carta die X. Kalendas Aprilis.

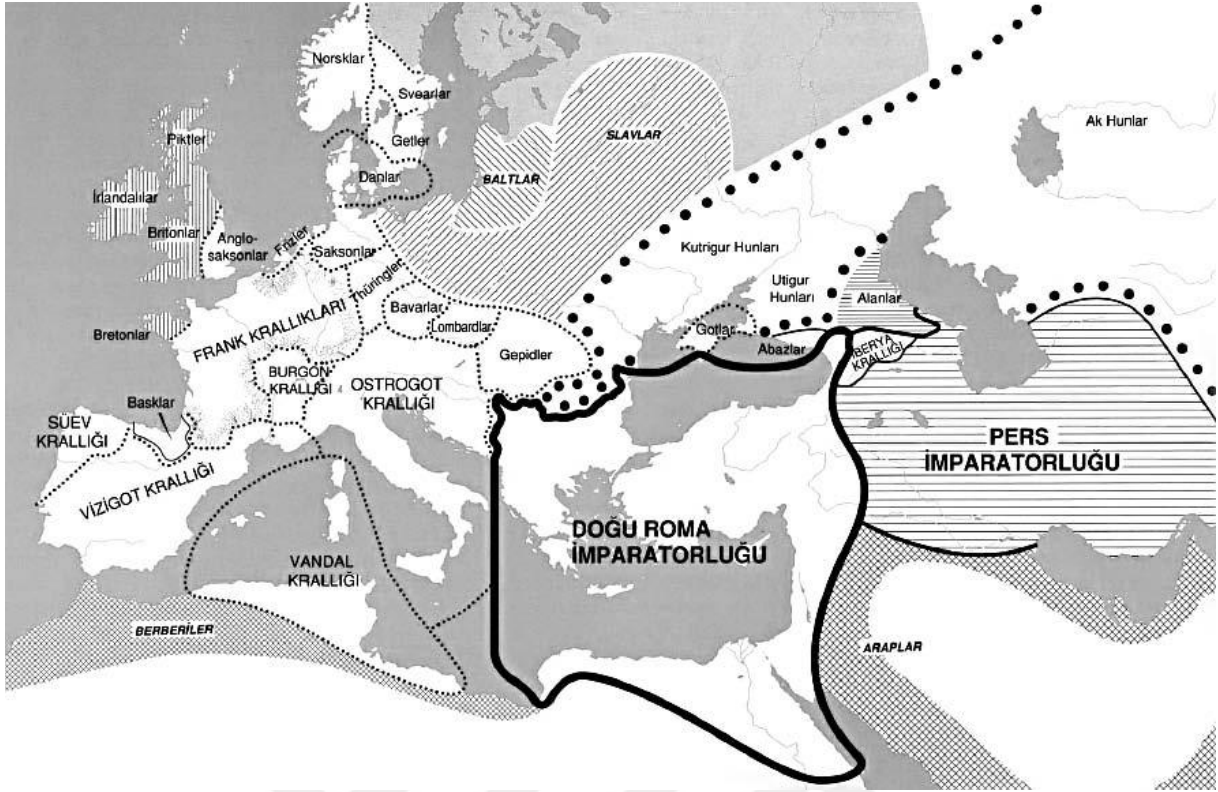
1. De monachis gyrovagis vel sarabaitis.
2. De anachoritis: melius est ut hortentur in congregatione permanere, quam animus eorum aliubi ambulare temptet.
3. Ut non parvipendentes sint pastores animarum sibi commissarum, nec maiorem curam habeant de lucris terrenis quam de animabus sibi commissis.
4. De oboedientia quae abbati exhiberi debet, et ut absque murmuratione fiat.
5. De decanis et praepositis: ut eorum mutatio secundum regulam fiat.
6. De cellerariis monasterii: ut non avari mittantur, sed tales quales regula praecipit.
7. Ut ubi corpora sanctorum requiescunt aliud oratorium habeatur, ubi fratres secrete possint orare.
8. De eulogiis.
9. De susceptione hospitem: sicut regula continet.
10. De vestimentis monachorum: ubi superfluum est, abscidatur; et ubi minus, augeatur.
11. De noviter venientibus ad conversationem: ut secundum regulam probentur, et non antea suscipiantur nisi sicut regula iubet; et nullus cogatur invitatus promittere. Et de oboedientia et de stabilitate permanendi, sicut regula habet.
12. De filiis nobilium qui offeruntur.
13. De ordinando abbate.
14. De fratribus in via directis.
15. Ut nullus Abbas pro susceptione monachi praemium non quaerat.
16. Ut disciplina monachis regularis imponatur non secularis, id est non orbentur nec mancationes alias habeant nisi ex auctoritate regulae.
17. Ut comites pupillorum et orfanorum causas primum audiant; et in venationem non vadant illo die quando placitum debent custodire nec ad pastum.

18. De sacramentis fidelitatis causa, quod nobis et filiis nostris iurare debent, quod his verbis contestari debet: 'Sic promitto ego ille partibus domini mei Caroli regis et filiorum eius, quia fidelis sum et ero diebus vitae meae sine fraude et malo ingenio'.
19. De monasteriis minutis ubi nonnanes sine regula sedent, volumus ut in unum locum congregatio fiat regularis, et episcopus praevideat ubi fieri possint. Et ut nulla abbatissa foras monasterio exire non praesumat sine nostra iussione nec sibi subditas facere permittat; et earum claustra sint bene firmata, et nullatenus ibi vinileodos scribere vel mittere praesumant: et de pallore earum propter sanguinis minuationem.
20. De tabulis vel codicibus requirendis, et ut nullus in psalterio vel in euangelio vel in aliis rebus sortire praesumat, nec divinationes aliquas observare.
21. Ut nullus gloriatur per iniustam rationem aut conquirere aliquid aut continere.
22. Ut illae disciplinae, quae propter legem conservandam sunt constitutae, propter praemium non dimittantur.
23. Ut audiant episcopi baptisterium presbyterorum, ut secundum morem Romanum baptizent.
24. De calciamentis secundum Romanum usum.
25. Ut in diebus festis vel dominicis omnes ad ecclesiam veniant; et non invitent presbyteros ad domus suas ad missam faciendam.
26. Omnino prohibendum est omnibus ebrietatis malum, et istas coniurationes quas faciunt per sanctum Stephanum aut per nos aut per filios nostros prohibemus. Et praecipimus, ut episcopi vel abbates non vadant per casas miscendo.
27. De eo quod missi nostri providere debent, ne forte aliquis clamor super episcopum vel abbatem seu abbatissam vel camitem seu super qualemcumque gradum sit, et nobis renuntiare.
28. De iniustis teloneis.
29. De manu leprosi.
30. Ut monachi et qui in sacerdotali gradu constituti sunt ad secularia negotia non transeant. De reliquis tonsoratis detur spatium usque in synodum nostrum.
31. Ut episcopi et abbates et abbatissae cupplas canum non habeant nec falcones nec accipitres nec ioculatores.
32. De pauperibus in plateis vel in quadruviis iacentibus: ut ad ecclesiam veniant et illorum confessiones donent.
33. Ut super altaria teguria fiant vel laquearia.

34. Ut cloccas non baptizent nec cartas per perticas appendant propter grandinem.
35. Ut missi nostri provideant beneficia nostra quomodo sunt condicta, et nobis renuntiare sciant.
36. De leprosis: ut se non intermisceant alio populo.
37. Et omnino missis nostris praecipimus, ut bona quae aliis per verbum nostrum docent facere factis in se ipsis ostendant²⁶⁸.

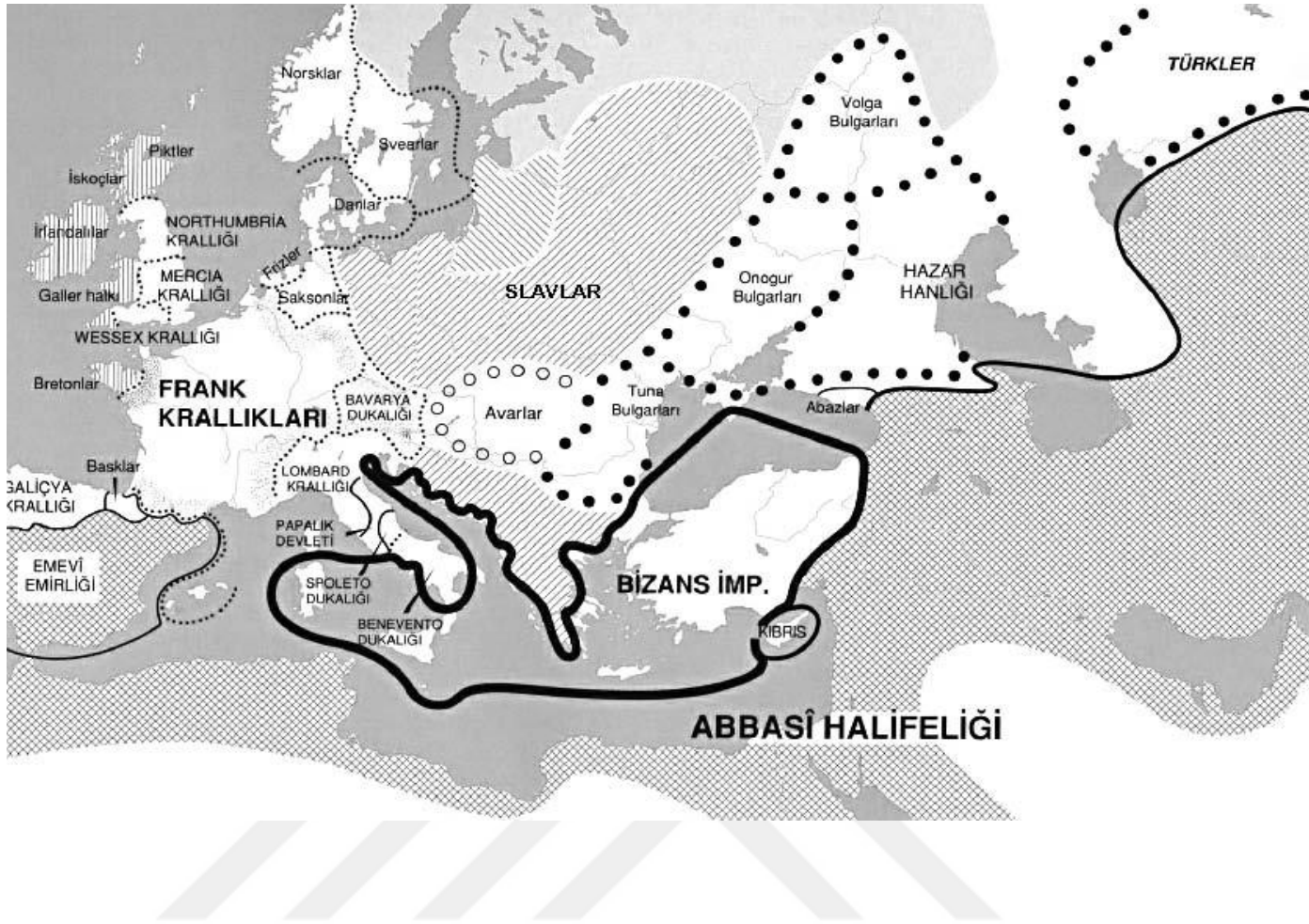

²⁶⁸ Özlem Genç, ‘‘Ortaçağ Avrupasının Dini ve Sosyal Hayatına İlişkin Bir Bildiri: Duplex Legationis Edictum’’ *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 31, sayı 51, 2012, s.39-41

528 Yılında Avrupa Haritası

Kaynak: Colin McEvedy, Ortaçağ Tarih Atlası, s.19.

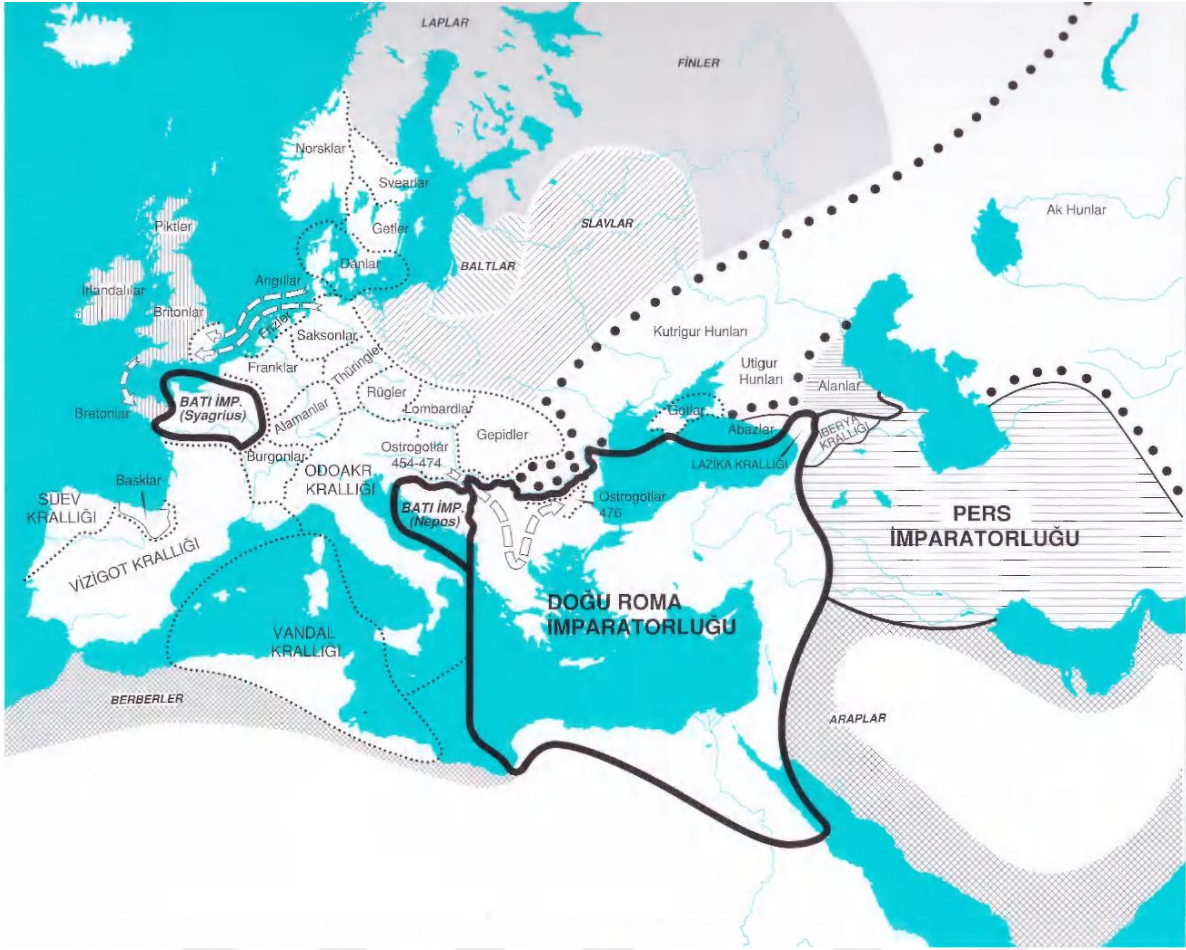

771 Yılında Avrupa Haritası

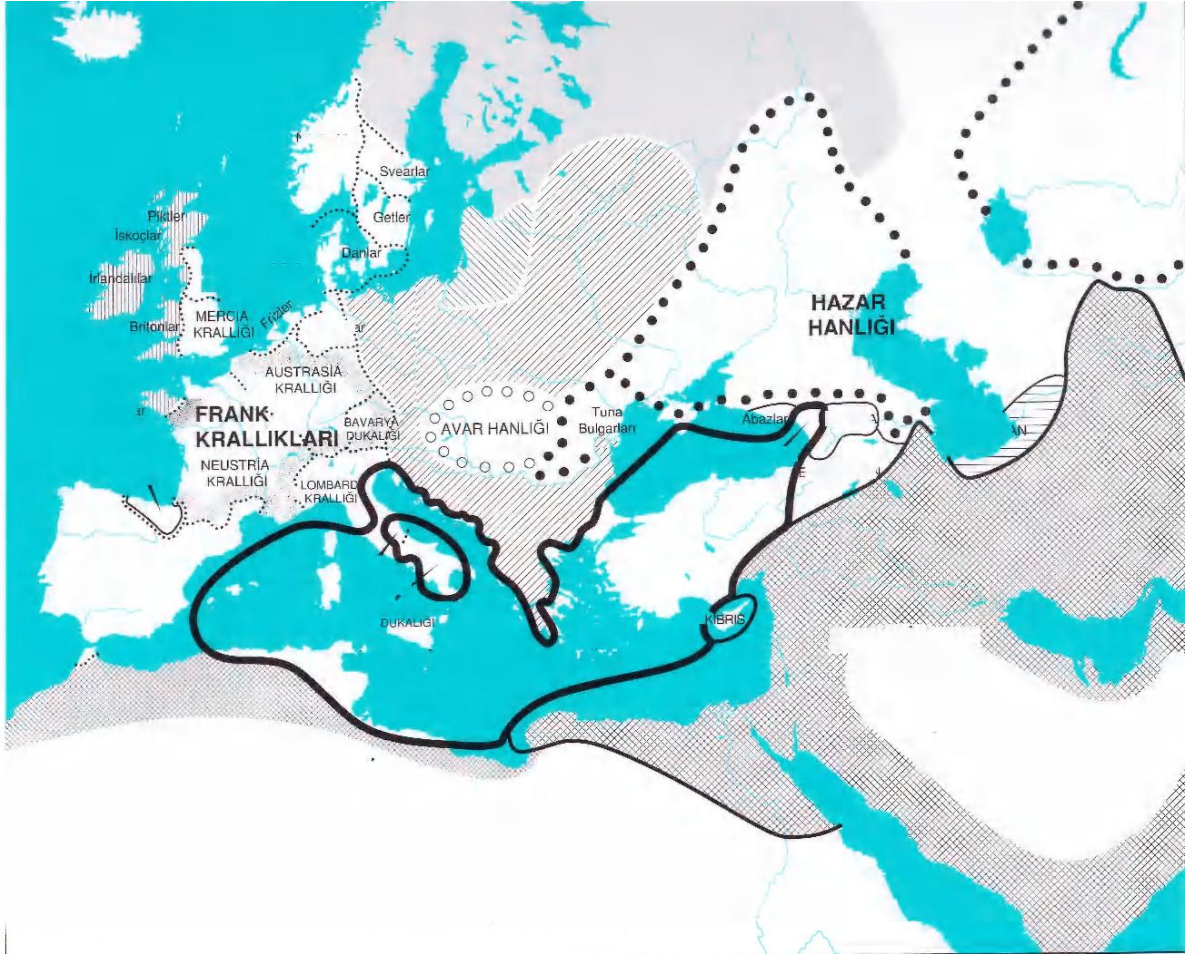
Kaynak: Colin McEvedy, Ortaçağ Tarih Atlası, s.41

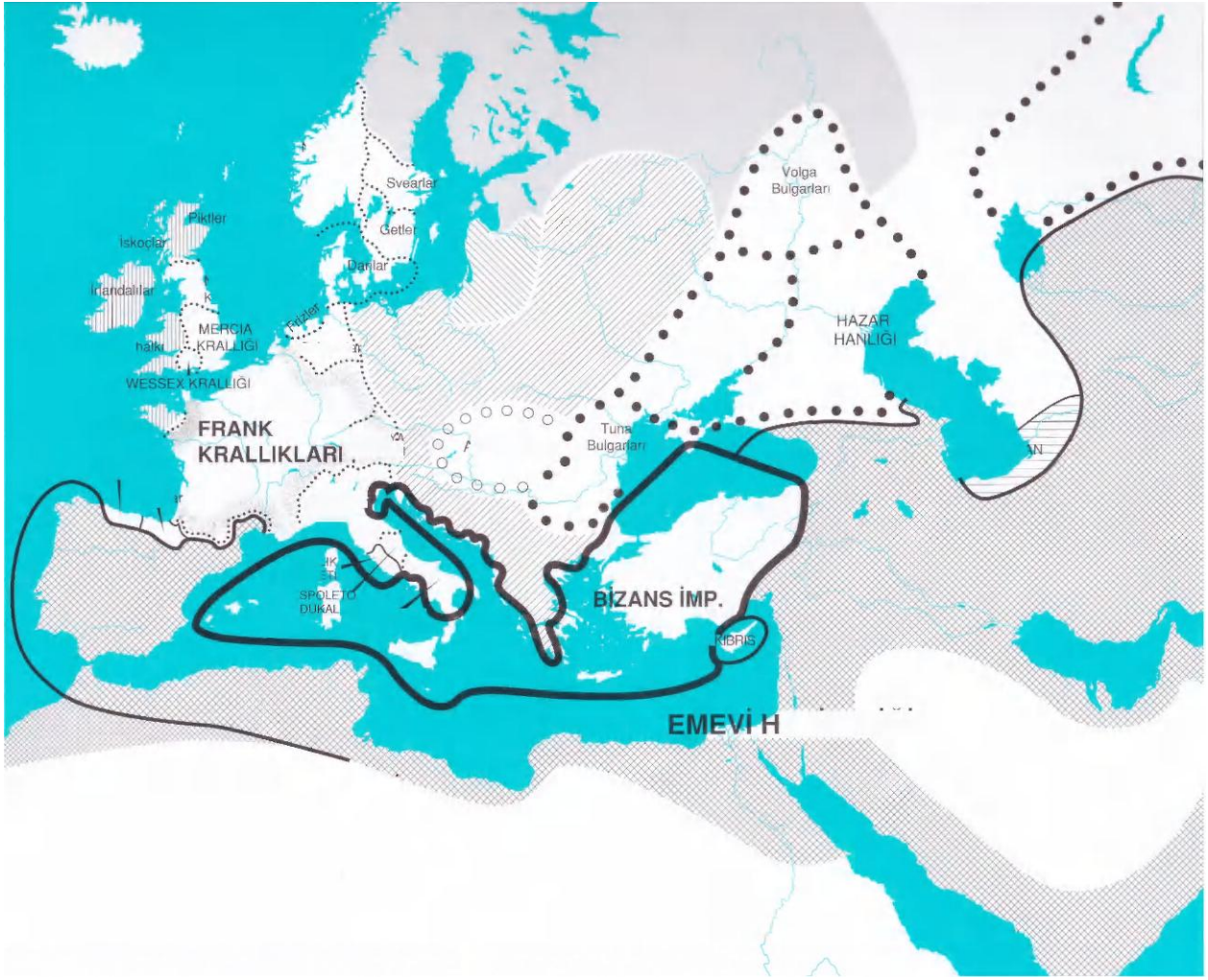
AVRUPA'NIN UĞRADIĞI İSTİLALAR

İSTİLALARDAN SONRA AVRUPA

MEROVENJLER DÖNEMİNDE AVRUPA

KAROLENJLER DÖNEMİNDE AVRUPA

MEROVENJ KRALLARININ LİSTESİ

<u>Portre</u>	<u>Adı</u>	<u>Krallığın Başladığı Tarih</u>	<u>Krallığın Bittiği Tarih</u>
	<u>Chlodio</u> (Uzunsaçlı) (Clodion le Chevelu)	428	448
	<u>Merovech</u> (Mérovée)	448	457
	<u>I. Childeric</u> (Childéric Ier)	457	481
	<u>I. Clovis</u> (Clovis Ier)	481	511
	<u>I. Childebert</u> (Childebert Ier)	511	23 Aralık 558
	<u>I. Chlothar</u> (Yaşlı) (Clotaire Ier le Vieux)	558	29 Kasım 561

I. Chilperic
(Chilpéric Ier)

567

584

II. Chlothar(Genç)

584

18 Ekim 629

I. Dagobert
(Dagobert Ier)

629

19 Ocak 639

II. Clovis Tembél
(Clovis II le Fainéant)

639

31 Ekim 657

III. Chlothar
(Clotaire III)

657

673

II. Childeric
(Childéric II)

673

675

III. Theuderic
(III. Thierry)

675

691

IV. Clovis

691

695

III. Childebert(Dürüst)
(Childebert III le 695
Juste)

23 Nisan 711

III. Dagobert

711

715

II. Chilperic
(Chilpéric II)

715

13 Şubat 721

IV. Theuderic
(IV. Thierry)

721

737

KAROLENJ KRALLARININ LİSTESİ

<u>Portre</u>	<u>Adı</u>	<u>Kralığa Başladığı Tarih</u>	<u>Kralığın Bittiği Tarih</u>
	<u>Pepin(Kısa)</u> (Pépin le Bref)	752	24 Eylül 768
	<u>I. Carloman</u>	768	4 Aralık 771
	<u>Charlemagne</u>	768	28 Ocak 814
	<u>I.Louis(Dindar, Gülyüzlü)</u>	814	20 Haziran 840
	<u>II.Charles(Kel)</u> (Charles II le Chauve)	le 840	6 Ekim 877

II.Louis(Kekeme)
(Louis II le Bègue)

877

10 Nisan 879

III. Louis

879

5Ağustos 882

II. Carloman

879

6 Aralık 884

ŞişmanCharles
(Charles le Gros)

885

13 Ocak 888

ParisliOdo
(Eudes de Paris)

888

1 Ocak 898

I. Robert

922

15 Haziran 923

(Robert Ier)

Rudolph

923

14 Ocak 936

(Raoul de France)

IV.Louis

(Louis
d'Outremer)

IV 936

10 Eylül 954

Lothair

(Lothaire de France)

954

2 Mart 986

V.Louis(Tembel)

(Louis V le Fainéant)

986

22 Mayıs 987